

ประวัติวัดเสาธงทอง
และ
งานของกรมศิลปากร

กรมศิลปากร

พิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทาน
ณ วัดเสาธงทอง จังหวัดลพบุรี
วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

ประวัตวัดเสาชงทอง
และ
งานของกรมศิลปากร

กรมศิลปากร

พิมพ์แจกในงานกฐินพระราชทาน
ณ วัดเสาชงทอง จังหวัดลพบุรี
วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

คำนำ

กรมศิลปากรได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินไปทอด ณ พระอารามใด โดยปกติก็ได้มอบให้เจ้าหน้าที่พยายามเรียบเรียงและจัดพิมพ์ประวัติของพระอารามนั้นตลอดทั้งเรื่องราวเกี่ยวข้องกับท่านผู้สร้างและปฏิสังขรณ์พระอารามนั้น ๆ แจกจ่ายเป็นบรรณาการแก่พุทธศาสนิกชนผู้ร่วมการกุศลกาลทาน โดยทั่วกันและได้ทำติดต่อกันมาหลายปี เช่น

วันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๑ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดกาญจนสิงหาสน์ จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดกาญจนสิงหาสน์

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๒ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดคูสิดาราม จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดคูสิดาราม

วันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๐๓ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดพระยาทำ จังหวัดธนบุรี (ปีนี้ไม่ได้จัดพิมพ์เช่นเคย)

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๐๔ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอดซ้ำอีก ณ วัดกาญจนสิงหาสน์ จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์มูลเหตุแห่งการสร้างวัดในประเทศไทย พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๕ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดอัมพรสวรรค์ จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดอัมพรสวรรค์ พร้อมด้วยหมายรับสั่งในรัชกาลที่ ๓

วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๐๖ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดชนะสงคราม จังหวัดพระนคร และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดชนะสงคราม

วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๗ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดเทพธิดาราม จังหวัดพระนคร และได้จัดพิมพ์กลอนเพลงยาวเรื่องหม่อมเป็ดสวรรค์ และพระอาการประชวรของกรมหมื่นอัมพรสุมิตาเทพ

วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๐๘ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดสุวรรณาราม จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดสุวรรณาราม

วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๐๙ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดราชสิทธิาราม จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดราชสิทธิาราม

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๐ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดสังข์กระจาย จังหวัดธนบุรี และได้จัดพิมพ์ประวัติวัดสังข์กระจาย

(๖)

วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๑๑ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดชนะสงคราม จังหวัดพระนคร และได้จัดพิมพ์หนังสือพระกฐินวินิจัยกถา

วันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๒ ได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี และได้จัดพิมพ์หนังสือประวัติวัดใหญ่สุวรรณาราม

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ นี้ กรมศิลปากรได้รับพระราชทานผ้าพระกฐินไปทอด ณ วัดเสาชิงช้า จังหวัดลพบุรี จึงได้มอบให้นายประพัฒน์ ตริณรงค์ หัวหน้าแผนกบันทึกเหตุการณ์ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ รวบรวมและเรียบเรียงประวัติวัดเสาชิงช้า และให้เจ้าหน้าที่กองต่าง ๆ เรียบเรียงประวัติและผลงานของแต่ละกอง ขึ้นพิมพ์แจกเผยแพร่สำหรับแจกจ่ายเป็นบรรณาการแก่บรรดาพุทธศาสนิกชนผู้ร่วมในการทอดกฐินพระราชทานคราวนี้ ในระยะ ๑๒ ปีที่ผ่านมาได้นำผ้าพระกฐินไปทอด ณ จังหวัดพระนครและธนบุรี ๑๑ ครั้งต่างจังหวัด ๑ ครั้ง ปีนี้เป็นครั้งที่ ๒ ที่ออกต่างจังหวัด นอกจากจัดการพิมพ์หนังสือแจกเช่นเคยแล้ว กรมศิลปากรยังเห็นเป็นโอกาสอันดีจึงได้จัดงานศิลปะของชาติไทย ซึ่งเป็นมรดกที่มีค่าล้ำและตกทอดมาจากบรรพบุรุษของเราแต่โบราณกาลออกแสดงให้พี่น้องชาวลพบุรีได้ชื่นชม และอนุโมทนาในกฐินทานครั้งนี้ไปพร้อมกัน ขอให้กุศลกาลทานที่ท่านร่วมใจกันบำเพ็ญ จงอำนวยผลดลบันดาลให้ทุกท่านเจริญด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณ ธนสารสมบัติตลอดกาลนาน เทอญ

ธีระภรณ์

อธิบดีกรมศิลปากร

๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๓

พระประธานในพระอุโบสถ
วัดเสาธงทอง

สารบัญ

หน้า

คำนำ

ประวัติวัดเสาชิงช้า

ขึ้นและที่ตั้ง

๑

เขตวัด ที่ธรณีสงฆ์ และกัลปนา

๑

วัดเสาชิงช้ากับวัดรวม

๒

ผู้สร้างและผู้ปฏิสังขรณ์

๒

ปูชนียวัตถุและโบราณสถาน

พระอุโบสถ

๑๑

พระประธานและพระพุทธรูปในพระอุโบสถ

๑๑

พระวิหาร

๑๑

พระประธานและพระพุทธรูปในพระวิหาร

๑๒

พระเจดีย์ใหญ่

๑๒

ตึกโคราชาน

๑๒

ตึกปี่

๑๒

ธรรมเนียมเจ้าพระยาโกษาปาน

๑๒

สิ่งของพระราชทานสำหรับวัด

๑๓

ลำดับเจ้าอาวาส

๑๓

ความสำคัญของวัด

๑๓

งานของกรมศิลปากร

กรมศิลปากร

๑๓

สำนักงานเลขานุการกรม

๒๑

กองการสังคีต

๒๔

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ

๒๕

กองโบราณคดี	๓๖
กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์	๖๗
กองศิลปศึกษา	๗๕
กองสถาปัตยกรรม	๘๓
กองหอสมุดแห่งชาติ	๘๘
กองหัตถศิลป์	๙๕

ประวัติ

วัดเสาชิงช้า จังหวัดลพบุรี

ชั้นและที่ตั้ง

วัดเสาชิงช้า เป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ ตั้งอยู่ตำบลท่าหิน อำเภอเมือง ลพบุรี จังหวัดลพบุรี ระหว่างพระนารายณ์ราชนิเวศน์ กับบ้านหลวงรับแขกเมือง (หรือบ้านเจ้าพระยาวิชเยนทร์) เป็นวัดโบราณ ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นเมื่อไร สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่า “วิหารและพระประธานที่ปรากฏบัดนี้ เป็นแบบอย่างช่างสมัยครั้งแรกที่กรุงศรีอยุธยา”(๑)

เขตวัด ที่ธรณีสงฆ์ และกัลปนา

เขตวัด บริเวณที่ตั้งวัดเสาชิงช้า เป็นที่สูง สูงกว่าถนนรอบวัดประมาณ ๔-๕ ศอก ลักษณะเกือบจะเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า คือ ทางทิศเหนือจดถนนวิชเยนทร์ กว้าง ๓ เส้น ๑ วา ทิศใต้จดถนนราชดำเนิน กว้าง ๒ เส้น ๑๘ วา ทิศตะวันออกจดถนนนารายณ์ ยาว ๔ เส้น ๑๕ วา และทิศตะวันตกจดถนนพระราม ยาว ๕ เส้น ๔ วา

ที่ธรณีสงฆ์ เป็นที่ที่ทางวัดจัดให้เช่าเพื่อเก็บผลประโยชน์บำรุงวัดตามแนวเขตของวัด ๓ ด้าน เว้นด้านตะวันออกหรือหน้าวัดเท่านั้น ที่ทำเป็นรั้วซีเมนต์กัน (ปัจจุบันด้านตะวันตกที่ให้เช่าปลูกอาคารไฟฟ้าใหม่หมด)

ที่กัลปนา มี ๑ แห่ง คือที่นาตำบลบางขันหมาก อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นที่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงถวายเพื่อแลกกับที่ในพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ซึ่งจะทรงจัดเป็นที่ประทับอีกแห่งหนึ่ง เมื่อวันพุธ ปีมะเมีย เดือน ๑๒ แรม ๑๓ ค่ำ พ.ศ. ๒๔๐๕ (๒) เหตุที่ทรงแลกที่แห่งนี้ก็เพราะในประวัติศาสตร์กล่าวไว้ว่า ตอนจะสิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ทรงถวายเป็นวิสุงคามสีมาเพื่อให้พระราชอาคันตุกะให้การอุปสมบทแก่ข้าราชการที่ทรงเกรงว่าจะได้รับภัยจากพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์ (พระเจ้าเสือ) ที่ต้องพระโรงเนื่องกับมุขเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์มหาปราสาท

(๑) ดู - เรื่องเที่ยวตามทางรถไฟ พระนิพนธ์สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๓ น.๕๐

(๒) ดู - ประกาศรัชกาลที่ ๔ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๖๖ น. ๔๒-๕๖

ส่วนผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวนั้น มีทรัพย์สินที่ทางวัดได้รับจากผู้มีศรัทธาถวายไว้เป็นทุนเก็บผลประโยชน์บำรุงวัด

วัดเสาชิงช้า กับ วัดรวก

บริเวณที่เป็นเขตของวัดเสาชิงช้าในปัจจุบัน ได้รวมเอาวัดอีกวัดหนึ่งเข้าไว้ด้วย คือ วัดรวก วัดเสาชิงช้าอยู่ทางเหนือ วัดรวกอยู่ทางใต้ และวัดทั้งสองวัดนี้ แต่ก่อนไม่ได้รวมกัน นอกจากเวลาทำสังฆกรรม เพราะวัดเสาชิงช้ามีพระวิหาร ไม่มีพระอุโบสถ แต่วัดรวกมีพระอุโบสถ ไม่มีพระวิหาร เมื่อพระภิกษุสงฆ์วัดเสาชิงช้าจะทำสังฆกรรม จำเป็นต้องมารวมทำในพระอุโบสถวัดรวก เป็นอย่างนี้มาโดยตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๕๗

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ผู้ทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกขณะนั้น เสด็จตรวจการคณะสงฆ์มณฑลกรุงเก่า ได้เสด็จเมืองลพบุรี จึงโปรดให้รวมวัดทั้งสองเป็นวัดเดียวกัน เมื่อวันที่ ๑๗ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๗ ดังข้อความตอนหนึ่งในรายงานการเสด็จตรวจการคณะสงฆ์มณฑลกรุงเก่าครั้งนั้นว่า

“หมายเหตุเฉพาะวัน ๆ วัดเสาชิงช้า กับ วัดรวก ที่เสด็จทอดพระเนตรวันนั้นนั้น มีเขตแดนติดต่อกัน พระยาโบราณราชธานินทร์^(๑) สมุหเทศาภิบาล กราบทูลว่า วัดเสาชิงช้ามีวิหาร วัดรวกมีโบสถ์ สมควรจะรวมเป็นวัดเดียวกันได้ ทรงพระดำริเห็นชอบด้วย และทรงอนุญาติให้เรียกชื่อว่า วัดเสาชิงช้า ยกเจ้าอาวาสวัดรวกเป็นเจ้าอาวาสโดยกิตติมศักดิ์ ให้พระครูสังฆการวาหะ เป็นเจ้าอาวาสแห่งวัดเสาชิงช้าที่รวมใหม่นั้น”^(๒)

ผู้สร้างและผู้ปฏิสังขรณ์

ผู้สร้างวัด การกล่าวถึงผู้สร้างวัดเสาชิงช้า จะแยกกล่าวออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นเรื่องของวัดรวก และส่วนที่เป็นเรื่องของวัดเสาชิงช้า ทั้งนี้เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมาของวัดทั้งสองก่อนจะรวมกัน และจะขอกกล่าวถึงวัดรวกก่อน การที่กล่าวถึงวัดรวกก่อน ก็เพราะมีหลักฐานหลายอย่างทั้งในทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่แสดงว่า วัดนี้ มีมาก่อนวัดเสาชิงช้า หลักฐานที่ว่านั้น ขอกกล่าวถึงเป็นข้อ ๆ ดังนี้

(๑) พระยาโบราณราชธานินทร์ นามเดิม พร เดชะคุปต์

(๒) ดู-เรื่องพระประวัติ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ฉบับกรมการศาสนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๐ เล่ม ๓ น. ๖

๑. วัดรวกมีพระอุโบสถหรือโบสถ์ อันเป็นหลักสำคัญของวัด เพราะเกี่ยวกับการทำสังฆกรรมของสงฆ์ วัดเสาชิงช้าไม่มี มีแต่พระวิหารซึ่งจะใช้ทำสังฆกรรมหาได้ไม่ ทำไม่วัดเสาชิงช้าจึงไม่มีพระอุโบสถ เรื่องนี้น่าจะเป็นเพราะมีวัดที่มีพระอุโบสถอยู่แล้วตั้งอยู่ใกล้กัน คือ วัดรวก จึงไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่ สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพเคยทรงปรึกษาเรื่องนี้กับสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์แล้วทรงอธิบายว่า “สมัยโบราณวิหารสำคัญกว่าพระอุโบสถ และนิยมสร้างวิหารให้ใหญ่โตกว่า หรือบางวัดไม่มีพระอุโบสถเลย มีแต่วิหารก็มีเวลาทำสังฆกรรม ก็ไปรวมทำกับวัดใกล้ๆ เพราะแต่ก่อน วัดหนึ่ง ๆ มีพระภิกษุไม่มากนัก ต่อมาวัดมีพระภิกษุมารูปร่างขึ้น การสร้างพระอุโบสถจึงจำเป็นต้องมีและขยายให้ใหญ่ขึ้น เพื่อให้เพียงพอแก่การประชุมสงฆ์ ความนิยมในเรื่องสร้างพระอุโบสถจึงเป็นหลักสำคัญขึ้นในวัด”(๑) ส่วนวิหารอันเป็นที่อยู่ของพระภิกษุนั้น ครั้นมีการสร้างกุฏิให้พระภิกษุอยู่จำพรรษาแล้ว วิหารก็กลายเป็นที่สำหรับเก็บพระพุทธรูปไป

วัดเสาชิงช้าซึ่งเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา และสร้างในระยะเวลาที่วัดต่าง ๆ นิยมสร้างพระอุโบสถเป็นหลักสำคัญของวัดแล้ว การที่วัดเสาชิงช้าไม่มีพระอุโบสถ ก็น่าจะเป็นเพราะเห็นว่า วัดรวกซึ่งตั้งอยู่ติดกันนั้นเองมีพระอุโบสถอยู่แล้วและพอแก่การที่ไปทำสังฆกรรมด้วยได้ จึงไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่ อย่างที่สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพประทานอธิบายไว้

๒. ลักษณะของพระอุโบสถวัดรวกเป็นฝีมือของช่างสมัยโบราณและเก่ากว่าฝีมือช่างสร้างวิหารวัดเสาชิงช้า จริงอยู่ พระอุโบสถหลังเดิมของวัดรวกได้ถูกไฟไหม้เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๐ แต่การสร้างใหม่ ผู้สร้างได้พยายามรักษาแบบอย่างของเดิมไว้ แม้จะเหลือส่วนที่เป็นหลังคาตลอดจนกระเบื้องให้เป็นซีเมนต์ทั้งหมดก็ตาม แต่ก็ได้พยายามทำตามแบบอย่างของเดิม สิ่งที่สร้างเสริมขึ้นใหม่ คือ เสาริมผนังทั้ง ๔ ด้านของพระอุโบสถขึ้นอีกประมาณ ๑ ศอกเศษ กับสร้างมุขทางด้านหน้า เมื่อคุณลักษณะของพระอุโบสถโดยเฉพาะแล้วมีลักษณะเป็นฝีมือช่างสมัยกรุงศรีอยุธยา หน้าต่างมี ๔ หน้าต่างที่ทำเป็นช่อง ๆ ให้ลมและแสงสว่างเข้า เหมือนกับช่องหน้าต่างที่วัดพระเมรุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันถูกอุดตัน มองทางผนังด้านในจึงจะเห็นและมีหน้าต่างแบบมีบานเปิดเปิดอีก ๔ บาน อาจเป็นของทำขึ้นภายหลัง เมื่อเห็นว่าภายในพระอุโบสถมีแสงสว่างน้อยไป

(๑) ดู-ประวัติวัดราชบพิธ ของกรมศิลปากร พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๓ น. ๕๓-๕๔

ส่วนพระวิหารวัดเสาชิงช้าเป็นแบบโค้งอย่างฝรั่ง อันเป็นสถาปัตยกรรมที่นิยมทำตามแบบฝรั่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

๓. สีมารอบพระอุโบสถวัดรวกเป็นสีมาคู่ ทำด้วยหินทรายแดง ประติษฐานอยู่บนแท่นมีลวดลายตรงด้านล่างกับขอบบน ซึ่งกล่าวกันว่า เป็นสีมาแบบอยุธยาตอนปลาย คือ ตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าปราสาททองลงมา

ส่วนพระวิหารวัดเสาชิงช้านั้นปฏิสังขรณ์ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังจะกล่าวถึงโดยละเอียดทีหลัง

๔. พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปยืนทรงเครื่องปางห้ามสมุทร ผู้เขียนได้ทูลขอให้ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ทอดพระเนตรภาพถ่ายและกำหนดสมัยรับสั่งว่าเป็นอยุธยาตอนปลาย ซึ่งก็เป็นสมัยเดียวกันกับสีมารอบพระอุโบสถ

ส่วนพระประธานในพระวิหารวัดเสาชิงช้า เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยแบบกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเจ้าหน้าที่หน่วยศิลปากรลงบุรีปัจจุบันให้ความเห็นว่า ยังมีอิทธิพลของสุโขทัยอยู่ อย่างไรก็ตาม พระพุทธรูปองค์นี้ พระธรรมารามมุนีอดีตเจ้าอาวาสวัดนี้ ซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่ เป็นนักก่อสร้างและเคียงครองวัดนี้มาเป็นเวลานาน เคยเล่าให้พระภิกษุในวัดฟังว่า พระพุทธรูปองค์นี้สร้างหุ้มทางเขนเหล็กของคริสตศาสนาไว้ คงจะเป็นเพราะท่านได้เห็นหลักฐานด้วยสายตาของท่านแล้วก็ได้ จึงได้กล่าวอย่างนั้น และถ้าเป็นเช่นนั้นจริง การปฏิสังขรณ์พระวิหารวัดเสาชิงช้า อย่างที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงกระทำไว้ อาจเป็นการทำศาสนสถานของคริสต์ให้เป็นพระวิหารในพุทธศาสนาก็ได้

๕. ทางวัดเสาชิงช้ามีตึกเก่า ๆ ซึ่งใช้เป็นที่พักพระสงฆ์ของภิกษุสงฆ์อยู่ ๒ หลัง คือ ตึกปิฎก กับตึกโคระซานหรือตึกคชสาร กล่าวกันว่า เป็นของที่สร้างขึ้นในสมัยเดียวกันกับวิหาร ซึ่งตึกทั้งสองหลังนั้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงกระทำไว้ สร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดังมีข้อความในพระนิพนธ์กล่าวถึงไว้ว่า

“ที่ริมวัดเสาชิงช้ามีตึกสร้างในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ๒ หลัง ชาวเมืองเรียกกันว่า ตึกปิฎก หลัง ๑ ตึกคชสารหลัง ๑ พวกศึกษาโบราณคดีวินิจฉัยกันเมื่อในรัชกาลที่ ๕ ว่า ที่เรียกว่า ตึกปิฎก นั้น เห็นจะมาแต่คำว่า ปิฎก ภาษาฝรั่งเศสแปลว่า เล็ก เห็นจะโปรดให้สร้างพระราชทานเป็นที่อยู่ของฝรั่งเศษคนใดคนหนึ่ง ซึ่งรับราชการในสมัยนั้น และตึกคชสารนั้นคงมาแต่คำว่า โคระซาน ซึ่งเราเรียกเมืองสำคัญประเทศเปอร์เซียในสมัยนั้น เพราะปรากฏใน

พงศาวดารว่า ราชทูตโคระसानได้เข้ามาเจริญทางพระราชไมตรี และได้ขึ้นไปเฝ้าสมเด็จพระนารายณ์ฯ ที่เมืองลพบุรี ตึกหลังนี้ (คชสารหรือโคระसान) คงโปรดให้สร้างขึ้นรับราชทูตไมตรี ในครั้งนั้น จึงเรียกว่า ตึกโคระसान ตึกปิฎกและตึกคชสารเดี่ยวนี้นี้ เป็นกุฎีพระวัดเสารงทอง”(๑)

ตึกทั้งสองหลังตามพระนิพนธ์นี้ ปัจจุบันยังคงมีอยู่ สำหรับตึกโคระसानนั้น มีส่วนที่สร้างเสริมเพิ่มเติมตัวตึกขึ้นใหม่ทางด้านใต้ ส่วนตึกปิฎก ก็อยู่ในกลุ่มกุฎีที่สร้างล้อมไว้ สำหรับตึกปิฎกนี้มีหลักฐานจากทางอื่นเพิ่มเติมว่า อาจมาจากคำว่า ปิฎุร ซึ่งแปลว่า เพชรพลอย โดยอ้างเรื่องว่า ตึกหลังนี้ นอกจากจะสร้างขึ้นให้เป็นที่อยู่ของบาทหลวงฝรั่งเศสและอิตาเลียนที่เข้ามาคุมการสร้างประปาที่ลพบุรีแล้ว ยังเคยเป็นที่อยู่ของพ่อค้าเพชรพลอยชาวเปอร์เซียที่ฝรั่งเรียกว่า ปิจูติ-เอ เป็นครั้งคราวอีกด้วย(๒)

๖. บางท่านกล่าวว่า พระวิหารของวัดเสารงทองเดิมเป็นสุเหร่าหรือศาสนสถานของศาสนาอิสลาม ดังข้อความตอนหนึ่งในหนังสือเรื่องเมืองลพบุรี ว่า

“เมื่อพิจารณาตามหลักฐานจากแผนที่ในสมัยก่อน ซึ่งเขียนโดยช่างแผนที่ฝรั่งเศสในคราวเดียวกันกับการสร้างเมืองลพบุรีของสมเด็จพระนารายณ์นั้น ปรากฏว่า พื้นที่อันเป็นวัดเสารงทองปัจจุบันเป็นบ้านพักของทูตเปอร์เซีย ฉะนั้นจึงพิจารณาตามหลักฐานดังกล่าวแล้วได้ว่า สิ่งก่อสร้างอันเป็นวิหารปัจจุบันเดิมคงใช้เป็นสุเหร่าเพื่อทูตและชาว เปอร์เซียซึ่งเข้ามาพำนักอยู่ในลพบุรีสมัยนั้น จะได้ใช้เป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจของเขา ศาสนาที่ชาวเปอร์เซียนับถือ นั่นคือศาสนาอิสลาม”(๓)

ความเห็นของท่านผู้อ้างแผนที่ ดังนั้น จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้นว่า ที่ตรงวัดเสารงทองหรือพุทธกันตรังฯ ก็คือ พระวิหารวัดเสารงทองเดิมนั้นเป็นอะไรกันแน่ เป็นสุเหร่าของอิสลามหรือเป็นโบสถ์ของคริสต์ ในข้อที่ ๔ ข้างต้นได้กล่าวถึงความเห็นเรื่องพระวิหารหลังนี้มาแล้วว่า เป็นโบสถ์คริสต์ เพราะภายในพระพุทธรูปมีกางเขนเหล็กอันเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา ส่วนในความเห็นในข้อนี้ว่าเป็นสุเหร่า จึงดูขัดจะสับสนเพราะความเห็นเกี่ยวกับการสร้างศาสนสถานแห่งนี้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทั้งสิ้น

(๑) ดู-เรื่องเที่ยวตามทางรถไฟ พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๑ น. ๕๐

(๒) ดู-เรื่องเมืองลพบุรี ของ กมล เกตุศิริ น. ๕๗

(๓) ดู-เรื่องเมืองลพบุรี ของ กมล เกตุศิริ น. ๕๕

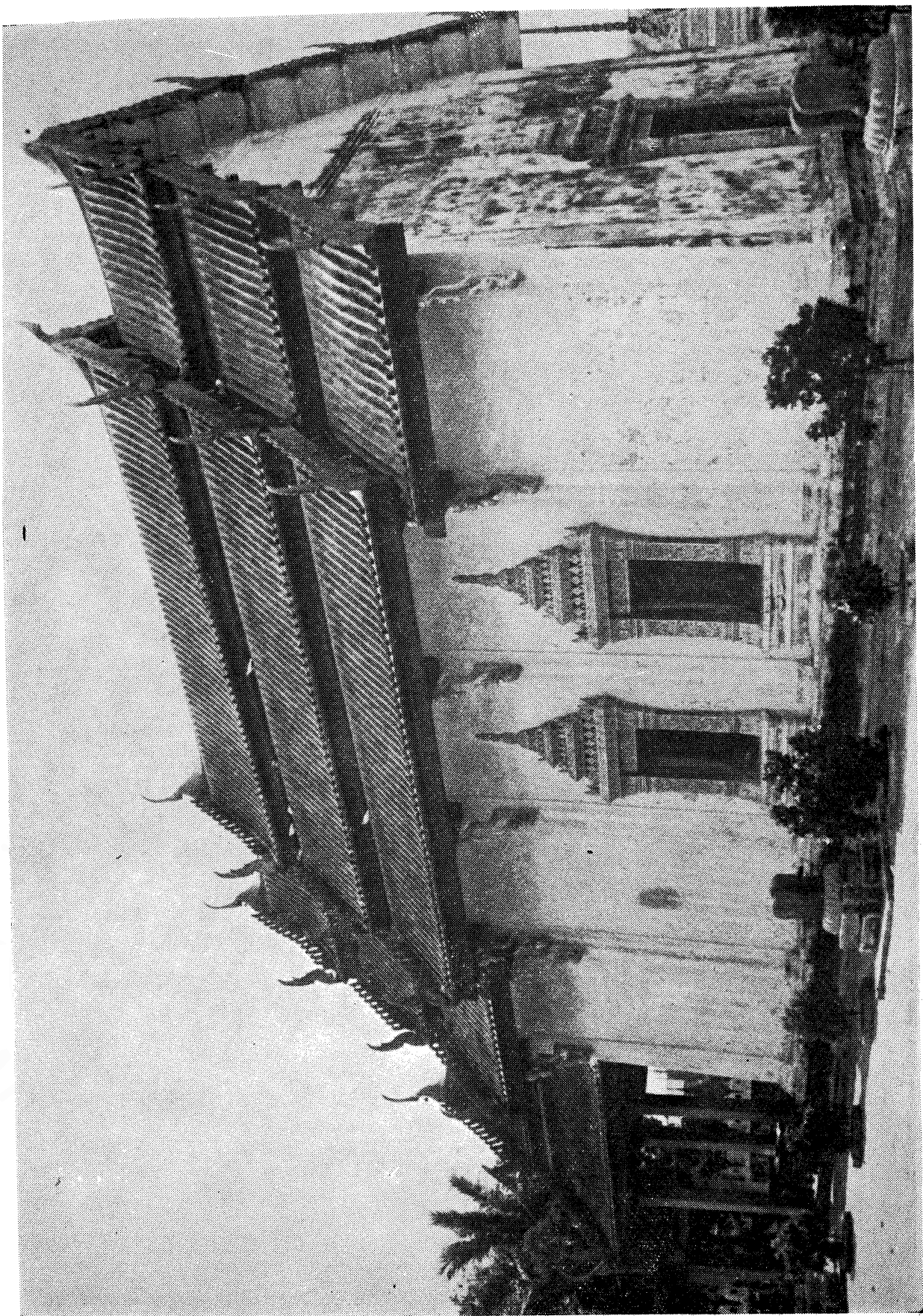
ตามความเห็นของผู้เขียน เห็นว่า พระวิหารแห่งนี้เดิมอาจเป็นทั้งสองอย่าง กล่าวคือ อาจเป็นศาสนาสถานมาก่อนก็ได้ ขอให้ท่านพิจารณาข้อความในข้อที่ ๔ โดยเฉพาะข้อความ ในพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ ที่ทรงไว้ว่า ตึกโคระซาน หรือตึกโคระ- ซานนั้น สร้างเพื่อรับราชทูตเปอร์เซียอยู่ ตึกปัจจุบัน บาทหลวงฝรั่งเศสและอิตาเลียนอยู่ เมื่อ ราชทูตเปอร์เซียมาอยู่นาน ก็น่าจะมีศาสนสถานของตน และน่าจะเป็นศาสนสถานที่เกิดขึ้น ก่อนคริสต์ศักราช ยิ่งกว่านั้นยังปรากฏว่า มีพวกนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมากเข้ารับราช- การในราชสำนักในสมัยนั้น ที่มีตำแหน่งสูงๆ ก็หลายคน เพราะฉะนั้นเมื่อรวมทั้งราชทูตและ ข้าราชการที่นับถือศาสนาอิสลามแล้ว จำนวนก็คงจะมากพอควรแก่การจะสร้างศาสนสถานของ ตนขึ้น ซึ่งก็ไม่ขัดกับพระราชนิยมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแต่อย่างใด ดังข้อความตอน หนึ่งที่บาทหลวง นิโกลาสเซร์แวง (Nicolas Cervaise) เขียนไว้ และนายสันต์ ท. โกมลบุตร แปลว่า

“พระองค์ทรงอนุญาตให้ทุกคน (ชาวต่างประเทศ) อยู่กันตามถนัด ให้สร้างโบสถ์ และ ปฏิบัติศาสนกิจตามแบบอย่างในประเทศของตนได้อย่างเปิดเผย ขออย่าให้เป็นการทำลายความ สงบสุขของแผ่นดินก็แล้วกัน ยิ่งกว่านั้น พระองค์ยังทรงอนุญาตให้พสกนิกรของพระองค์เลือก นับถือลัทธิศาสนาที่ตนเห็นว่าเป็นที่น่าพอใจยิ่งกว่าตามใจชอบ โดยมีต้องเกรงกลัวว่าจะได้รับ โทษทัณฑ์ หรือการกลั่นแกล้งประการใด”(๑)

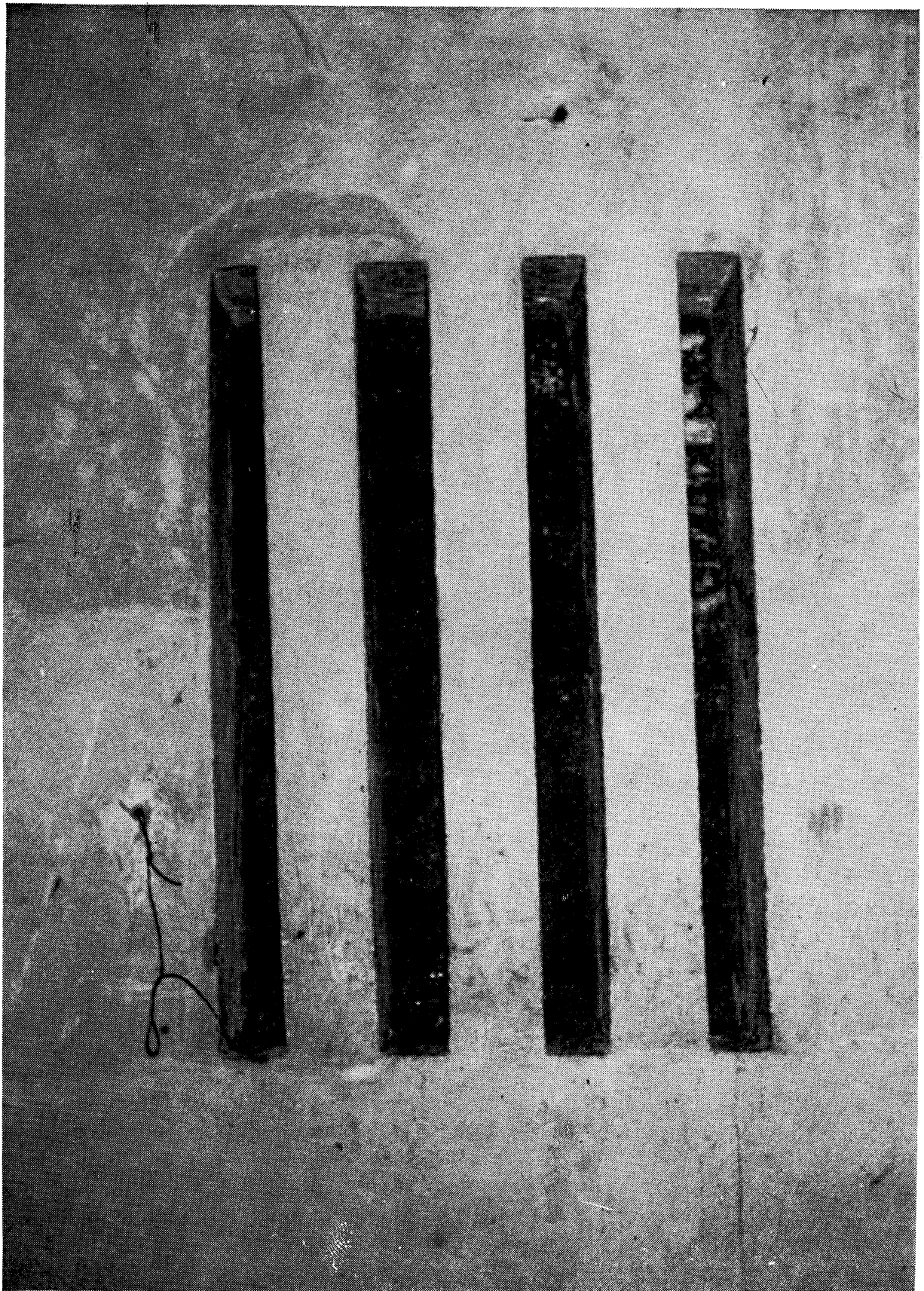
และข้อความอีกตอนหนึ่งที่กล่าวถึงการสิ้นอำนาจของพวกอิสลามหรือเปอร์เซีย ใน หนังสือเล่มเดียวกันกับที่อ้างมา กล่าวว่า

“แต่พระกรุณาซึ่งน่าจะน้อมน้ำใจพวกนี้ให้ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตต่อพระเจ้ากรุงสยาม กลับทำให้พวกนี้เกิดที่จะทรยศต่อพระองค์ พวกเขานึกว่าตนเองมีอำนาจเพียงใด และได้รับการ โปรตปรานจากพระเจ้ากรุงสยามมาก เพราะฉะนั้น จึงเชื่อว่าพวกเขาสามารถทำการทั้งปวงได้ โดยไม่ต้องหวาดหวั่น เป็นต้นว่า ยื้อแย่งตำแหน่งขุนนาง ปล้นบ้านเรือนเสีย และเชื่อว่าในเวลา ไม่ช้านักจะเข้ายึดท้องพระคลังและกุมองค์พระเจ้าอยู่หัวเสียด้วย หากพระองค์ปฏิเสธไม่ยอม นับถือศาสนาอิสลาม นายก็องสตันซ์ผู้มีความฉลาดเฉลียว เป็นที่หวั่นเกรงแก่ศัตรูของแผ่นดิน

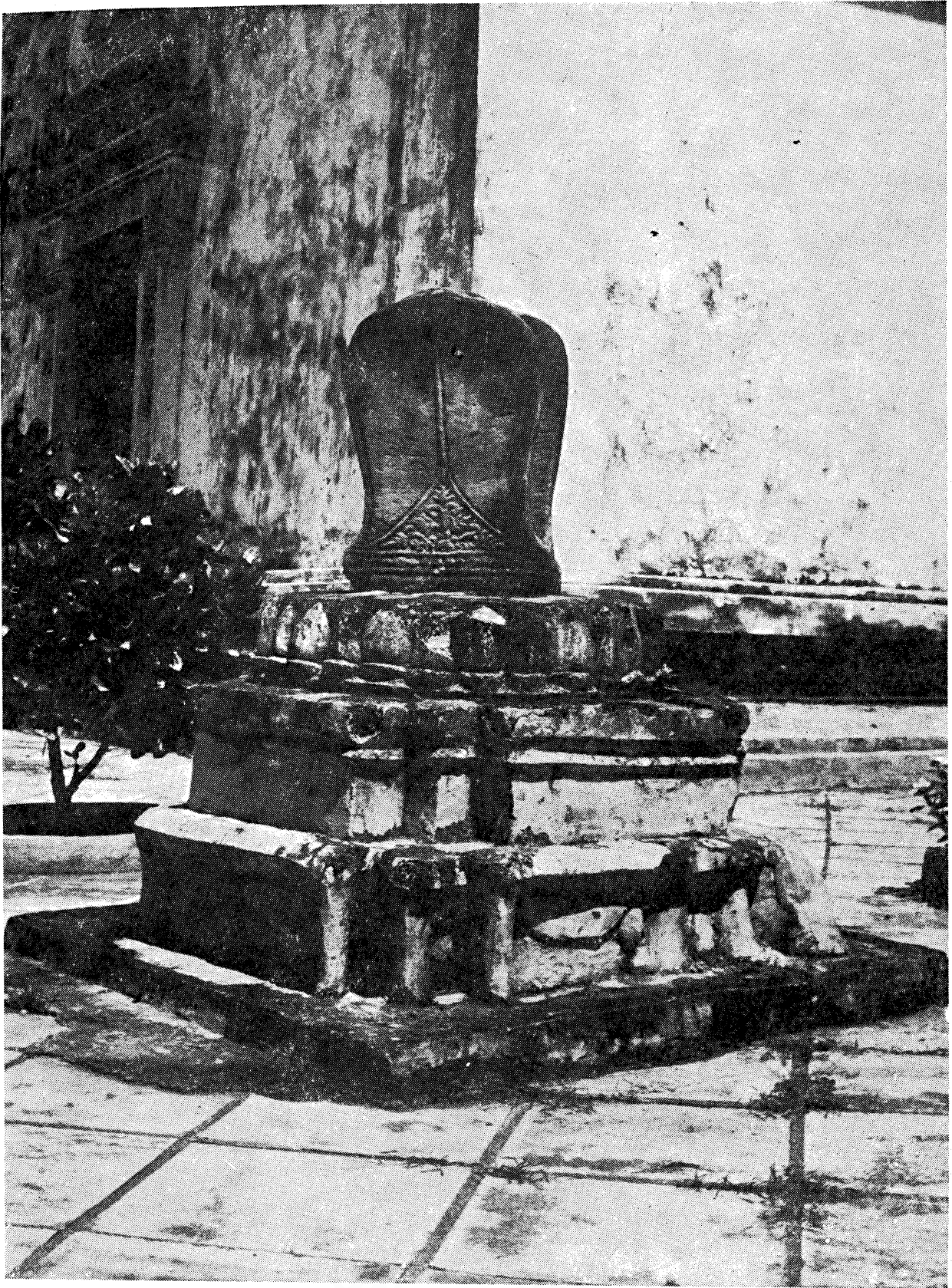
(๑) ดู-วารสารสามทหาร ปีที่ ๒ เล่ม ๒

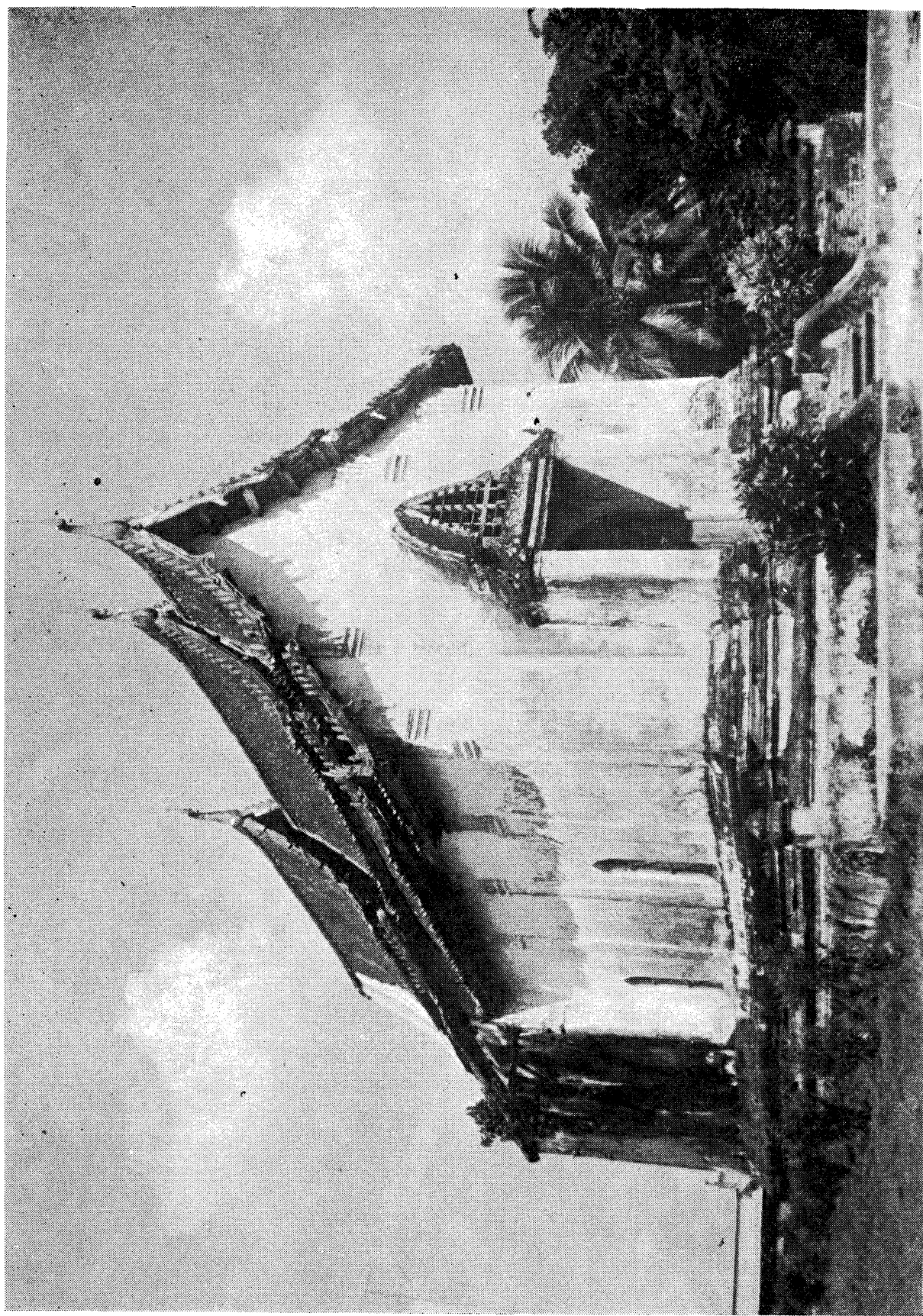
พระอุโบสถ

หน้าต่างช่องลมมองจากด้านในพระอุโบสถ

สีมามู

พระวิหารและซุ้มประตูหน้าพระวิหาร

ได้สืบรู้แผนการ จึงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา และทูลเกล้าถวายความคิดที่จะทำลายบุคคลเหล่าร้ายเหล่านั้นมิให้อีกเกริกและโดยลับ ซึ่งพวกเขาได้ทำการเนรคุณต่อหน้าพระทัยอันอารีของพระเจ้ากรุงสยาม ในที่สุดพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงตกลงให้จัดการได้ พระองค์ทรงเริ่มจัดการให้พวกมันอ่อนกำลังลงโดยทรงคุมขังหัวหน้าพวกที่คิดอุบายนี้ และทรงทำให้พวกมันอับอายโดยทรงปลดออกจากตำแหน่งที่ได้ทรงพระกรุณาประทานแก่พวกมัน และทรงปฏิเสธการช่วยเหลือแก่บุคคลอื่นซึ่งต้องการพระกรุณาของพระองค์เพื่อการคงอยู่”(๑)

นายก้องสัทธซึ่งที่อ้างในข้อความตอนนี คือ ฟอลคอน หรือเจ้าพระยาวิไชยเณทร์ ฝรั่งชาติกรีกนั่นเอง และเมื่อพิจารณาข้อความตอนนีแล้วจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมเด็จพระนารายณ์มหาราช กับพวกเปอร์เซีย คงจะสิ้นสุดลงเพียงนี้ และก็คงจะเป็นเหตุหนึ่งให้สถานที่ต่าง ๆ อันเคยพระราชทานให้แก่พวกเปอร์เซียต้องเป็นอันเลิกกันไป แล้วเปลี่ยนไปเป็นสถานที่อยู่และศาสนสถานของฝรั่งเศส อย่างตึกปิฎกที่สร้างขึ้นนั้นก็กล่าวไว้ว่า พระราชทานให้เป็นที่อยู่อาศัยของบาทหลวงฝรั่งเศสและอิตาเลียน เพื่อวางแผนสร้างการประปาในลพบุรี บาทหลวงอิตาเลียน คือ บาทหลวงโรมาส วาลกัวเนรา แต่ก็มีบาทหลวงอื่น ๆ อีกหลายองค์ทั้งที่เป็นชาวอิตาเลียนและฝรั่งเศสที่ช่วยให้โครงการประปาสำเร็จ เช่น บาทหลวงดาโกลี เป็นต้น และคงจะไม่ใช้ที่พักแต่ที่ตึกปิฎกเท่านั้น คงจะพักที่ตึกโคระซานด้วย อีกประการหนึ่ง ซึ่งอยู่ในตอนนี้อีกเหมือนกันที่บรรดาราษฎรฝรั่งเศสและบาทหลวงเข้ามาเมืองไทย และได้ขึ้นมาอยู่ลพบุรีมากขึ้น ศาสนสถานของเปอร์เซียเก่าคงจะได้ถูกแปลงไปเป็นโบสถ์คริสต์ เพราะบาทหลวงและราษฎรฝรั่งเศส ตลอดจนผู้ติดตามที่นับถือคริสต์มีมากขึ้นโดยลำดับ

ต่อมาเมื่อได้สร้างบ้านหลวงรับราชทูตหรือแขกเมือง ในบริเวณตอนเหนือเล็กน้อย สถานที่แห่งนี้นอกจากจะเป็นที่พักราชทูตแล้ว ยังมีตึกโรงสวดและที่พักของบาทหลวงด้วย บาทหลวงคนแรกที่พักที่นี่คือ เซวาเลีย เดอ โชมองต์ นอกจากนั้นเจ้าพระยาวิไชยเณทร์ หรือ ฟอลคอนก็เคยพักอยู่ที่นี่(๒) และเมื่อมีสถานที่อื่นอันน่าอยู่กว่า ตลอดจนมีศาสนสถานอยู่ด้วย สถานที่ต่าง ๆ ในวัดเสารงทองก็คงจะไม่สู้จำเป็นสำหรับพวกบาทหลวงนัก ดังนั้น จึงได้ถูกดัดแปลงให้เป็นวัดในพุทธศาสนา

(๑) ดู - วารสารสามทหาร ปีที่ ๒ เล่มที่ ๒

(๒) ดู - นำชมโบราณวัตถุสถานในจังหวัดลพบุรี ของ บรรจบ เทียมทัด กรมศิลปากร พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ น. ๑๕

นี่คือเหตุผลต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องที่ว่า วัดรวกมีมาก่อนวัดเสาชิงช้า และนับเป็นประวัติของวัดเสาชิงช้าในตอนต้นไปในตัวด้วย ซึ่งเหตุผลเหล่านี้ผู้เขียนใคร่ขอฝากไว้แก่ท่านผู้รู้ได้โปรดช่วยกันพิจารณาและวินิจฉัยกันต่อไปด้วย

ต่อจากเรื่องความเป็นมาของวัดทั้งสอง ก็เป็นเรื่องชื่อวัด ทำไมชื่อวัดรวก และ วัดเสาชิงช้า

วัดที่ชื่อ วัดรวก นั้น คงจะเป็นเพราะวัดนี้ เดิมมีป่าไม้รวกล้อม เมื่อไม่นานมานี้เองทางเขตวัดด้านใต้ที่กั้นระหว่างเขตวัดกับเขตอาคารที่เข้าที่ดินของวัด ยังมีแนวไม้รวกอยู่ และทางด้านทิศตะวันตกของพระอุโบสถก็มี การตั้งชื่อวัดตามภูมิสถานอย่างนี้ เคยมีมาแล้ว เช่น วัดป่ามะม่วง วัดไทร เป็นต้น

ส่วนชื่อ วัดเสาชิงช้า นั้น กล่าวกันว่า เมื่อพระวิหารยังเป็นโบสถ์ของคริสต์ มีกางเขนติดอยู่บนหลังคาและมีธง จึงเรียกกันว่า วัดเสาชิงช้า แต่ที่มีคำว่า ทอง ต่อท้ายนั้น อาจเรียกเมื่อเปลี่ยนเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแล้วก็ได้ และคงใช้เรียกในทางราชการเท่านั้น เพราะชาวบ้านยังเรียกกันว่า วัดเสาชิงช้า เป็นส่วนใหญ่ การที่เรียกโบสถ์ฝรั่งเป็นวัดดังกล่าวมานี้ เป็นเรื่องที่เป็นไปได้ แม้ที่จังหวัดลพบุรีในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั่นเอง ก็ยังมีโบสถ์ของฝรั่งของบาทหลวงเยซุอิต ถูกเรียกว่า วัด อีกแห่งหนึ่ง คือ วัดสันเปาโล อยู่ทางทิศตะวันออก เหนือคลองท่อเล็กน้อย คำว่า สันเปาโล นี้คงเพี้ยนมาจากคำว่า เซนต์ปอล หรือ แซงต์เพาโล (Sainte Paulo)^(๑)

ผู้ปฏิสังขรณ์วัด ทั้งวัดรวกและวัดเสาชิงช้า เมื่อสิ้นรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้วไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการปฏิสังขรณ์สิ่งใดขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเมื่อสิ้นรัชสมัยของพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นแล้ว พระเจ้าแผ่นดินผู้ครองกรุงศรีอยุธยาองค์ต่อๆ มา เสด็จมาประทับอยู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยตลอด การปฏิสังขรณ์อันเป็นส่วนทางราชการจึงไม่ปรากฏ แต่การปฏิสังขรณ์วัดทางของพุทธศาสนิกชนคงจะมี เพราะสถานที่ต่างๆ ที่สร้างไว้เป็นเวลานานๆ นั้น ย่อมจะชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลาและตามภาวะของสิ่งก่อสร้าง การปฏิสังขรณ์ ทางวัดคงจะอาศัยกำลังศรัทธาของพุทธศาสนิกชนอย่างที่เป็นปกติกันทั่วไปในขณะนั้น

การปฏิสังขรณ์ของทางราชการมาปรากฏหลักฐานอีกครั้ง ก็คือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การปฏิสังขรณ์ครั้งนี้ เนื่องจากได้ทรงมีพระราชดำริให้สร้างลพบุรีเป็นเมืองที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้เสด็จขึ้นมาประทับ

(๑) ดู - นำชมโบราณวัตถุสถาน ในจังหวัดลพบุรี ของ บรรจบ เทียมทัต กรมศิลปากรพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๔ น. ๑๘

เป็นราชธานีที่สองสำรองไว้ เพราะเหตุที่สมัยนั้นฝรั่งเที่ยวรุกรานบ้านเมืองมาทางประเทศ ตะวันออก จึงโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแซมพระราชวังเก่า แล้วสร้างพระที่นั่งและตำหนักน้อยใหญ่ ขึ้นไว้ แต่เนื่องจากหลักฐานในประวัติศาสตร์กล่าวว่า สมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้ถวาย พระราชวัง (คือพระนารายณ์ราชนิเวศน์ปัจจุบัน) เป็นวิสุงคามสีมาเพื่อให้อุปสมบทแก่ข้าราชการ ดังกล่าวมาแล้ว จึงได้ทรงทำพิธีกรรมไถ่พระราชวังโดยทรงบูรณะ วัดชุมพลนิกายาราม ที่ บางปะอิน วัดเสนาสนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดกวีศาราม จังหวัดลพบุรี และใน คราวเดียวกันนี้ คงจะได้ปฏิสังขรณ์วัดเสาชิงช้าด้วย เพราะที่พระวิหารนั่นเอง ตรงด้านหน้า ทำเป็นซุ้มรูปคล้ายมงกุฎ และกล่าวกันว่า เคยมีตราพระมหามงกุฎอันเป็นพระราชลัญจกร ประจำพระองค์ทำเป็นปูนปั้นติดไว้ ปัจจุบันตราดังกล่าวหลุดหายไปเสียแล้ว

ส่วนการปฏิสังขรณ์อันเป็นหน้าที่ของวัดและพุทธศาสนิกชนผู้เลื่อมใสศรัทธา มีหลักฐาน ปรากฏในหนังสือเรื่องวัดเสาชิงช้า ลพบุรี ที่ทางยุพพุทธิกสมาคมลพบุรี^(๑) ได้บันทึกไว้เป็น ลำดับดังนี้

สมัยพระครูสังฆการวาทะ (ชื่น) ครองวัด บูรณะตึกโคระชานกับตึกปิฎุ ซึ่งทรุดโทรม มากให้ดีขึ้น

สมัยพระครูสังฆการวาทะ (เล็ก) ไม่ได้บูรณะของเก่า แต่สร้างถาวรวัตถุขึ้นใหม่ คือ

๑. กุฏิติกยาว ๕ วา กว้าง ๑๐ ศอก มุงกระเบื้อง

๒. หอสวดมนต์ไม้จริง ๑ หลัง

๓. ศาลาการเปรียญไม้จริง ๑ หลัง

สิ่งก่อสร้างทั้ง ๓ รายการนี้ นางแจ่ม (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นผู้บริจาคทุนทรัพย์

สมัยพระสังฆการวาทะ (เนียม) มีทั้งการบูรณะและก่อสร้างขึ้นใหม่ดังนี้

บูรณะตึกโคระชานกับตึกปิฎุ ซึ่งทรุดโทรมลงอีก การบูรณะครั้งนี้ เปลี่ยนกระเบื้องกับ พื้นของเก่า ต่อเฉลียงรอบตึกโคระชาน ส่วนตึกปิฎุ ไม่ได้เปลี่ยนแปลงสิ่งใด

ทุนบูรณะโบราณสถานทั้งสองนี้ เป็นของพระสังฆการวาทะ (เนียม) กับ นายพัน นางมาก สุวรรณประกร บริจาคร่วมกัน

บูรณะศาลาการเปรียญ พระเจดีย์ใหญ่ พระประธานในพระวิหาร ด้วยเงินเรียไรกับเงิน ของนายจิ้น นางมาก ภรรยา (ไม่ทราบนามสกุล) ร่วมบริจาคเพิ่มเติม

(๑) ยุพพุทธิกสมาคม ลพบุรี พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๐๕

บูรณะพระอุโบสถ ค้ำยันเงินของนายสุก และนางคุ่ม ผู้เป็นบุตร (ไม่ทราบนามสกุล) กับเงินของผู้บริจาคร่วม

ย้ายหอสวดมนต์หลังเก่าที่สร้างสมัยพระครูสังฆการวาทะ (เล็ก) ไปแปลงเป็นศาลา สำหรับผู้รักษาอุโบสถศีลพักอาศัย

สร้างหอสวดมนต์ชั้นใหม่ด้วยไม้สักกลั่น ยาว ๖ วา กว้าง ๔ วา ๒ ศอก จันทะ และ นางพลัด ภรรยา บริจาคทรัพย์ (หอสวดมนต์หลังนี้ถูกไฟไหม้ พ.ศ. ๒๔๗๕)

สมัยพระธรรมารามมุนี (ขุน) มีสิ่งก่อสร้างขึ้นในวัดหลายอย่างดังนี้

๑. โรงเรียนปริยัติธรรม (ตึกธรรมาราม) ยาว ๒๘ เมตร กว้าง ๙ เมตร เป็นตึก ๒ ชั้น

๒. เมรุและเตาเผาศพแบบทันสมัย นายพิน สุวรรณประกร บริจาคทรัพย์ประมาณ ๒ แสนบาท (พ.ศ. ๒๔๙๔)

๓. สร้างศาลาธรรมสังเวชหลังเมรุ ยาว ๑๕ เมตร กว้าง ๗ เมตร นายพิน สุวรรณ-ประกร บริจาคเงินสร้าง

๔. ศาลาการเปรียญคอนกรีตเสริมเหล็ก ๒ ชั้น มุงกระเบื้องเคลือบ ยาว ๑๖ วา ๒ ศอก กว้าง ๗ วา นายเล็ก นางชื่น สุวรรณประกร บริจาคเงินสร้าง ๑ แสน ๕ หมื่นบาท กับเงินที่ได้จากการเรียไร้อีก คิดเป็นเงินราว ๔ แสนบาทเศษ

๕. สร้างรั้วคอนกรีตหน้าวัด ยาว ๒๐๐ เมตร สมาคมฉาปนกิจสงเคราะห์วัดเสารทอง บริจาคเงิน ๖ หมื่นบาทเศษ กับเงินที่มีผู้บริจาคร่วม รวมเป็นเงินทั้งสิ้นแสนบาทเศษ (พ.ศ. ๒๔๙๕)

๖. สร้างกุฏิใหม่ ๕ หลัง และซ่อมแซมเสนาสนะ ไม่ทราบทุนผู้บริจาคและจำนวนเงิน (พ.ศ. ๒๕๐๓)

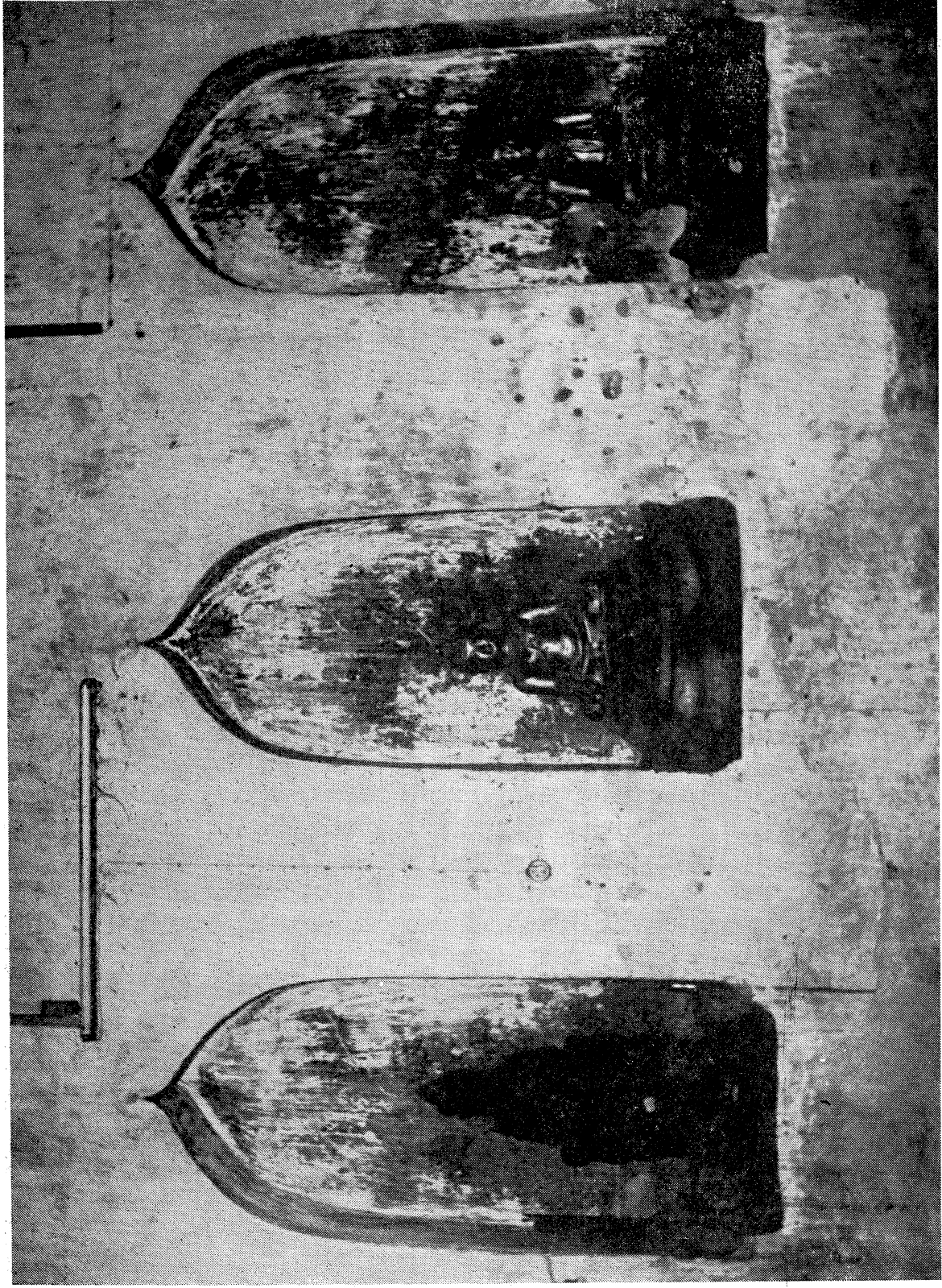
สมัยพระราชวรณเวที (กล้อย) มีสิ่งก่อสร้างและปรับปรุงเพิ่มเติมในสมัยนี้ดังนี้

๑. สร้างศาลาพักผ่อน เพื่อบำเพ็ญกุศลศพ โดยคณะบุตรและธิดาของนายพิน สุวรรณ-ประกร บริจาคเงินแสนบาทเศษ (พ.ศ. ๒๕๐๗)

๒. ตึกพุทธาวรี สถานที่แห่งนี้เป็นที่กุฏิเจ้าอาวาสและสำนักงานคณะสงฆ์จังหวัดลพบุรี เป็นตึกสองชั้น ยาว ๑๒ เมตร กว้าง ๘ เมตร มีมุขหน้ามุขหลัง มุงกระเบื้องเคลือบ นางกิม พุทธาวรี และบุตรธิดา บริจาคทรัพย์ประมาณ ๑ แสนบาทเศษสร้างอุทิศให้ นายกิจ พุทธาวรี (พ.ศ. ๒๕๐๗)

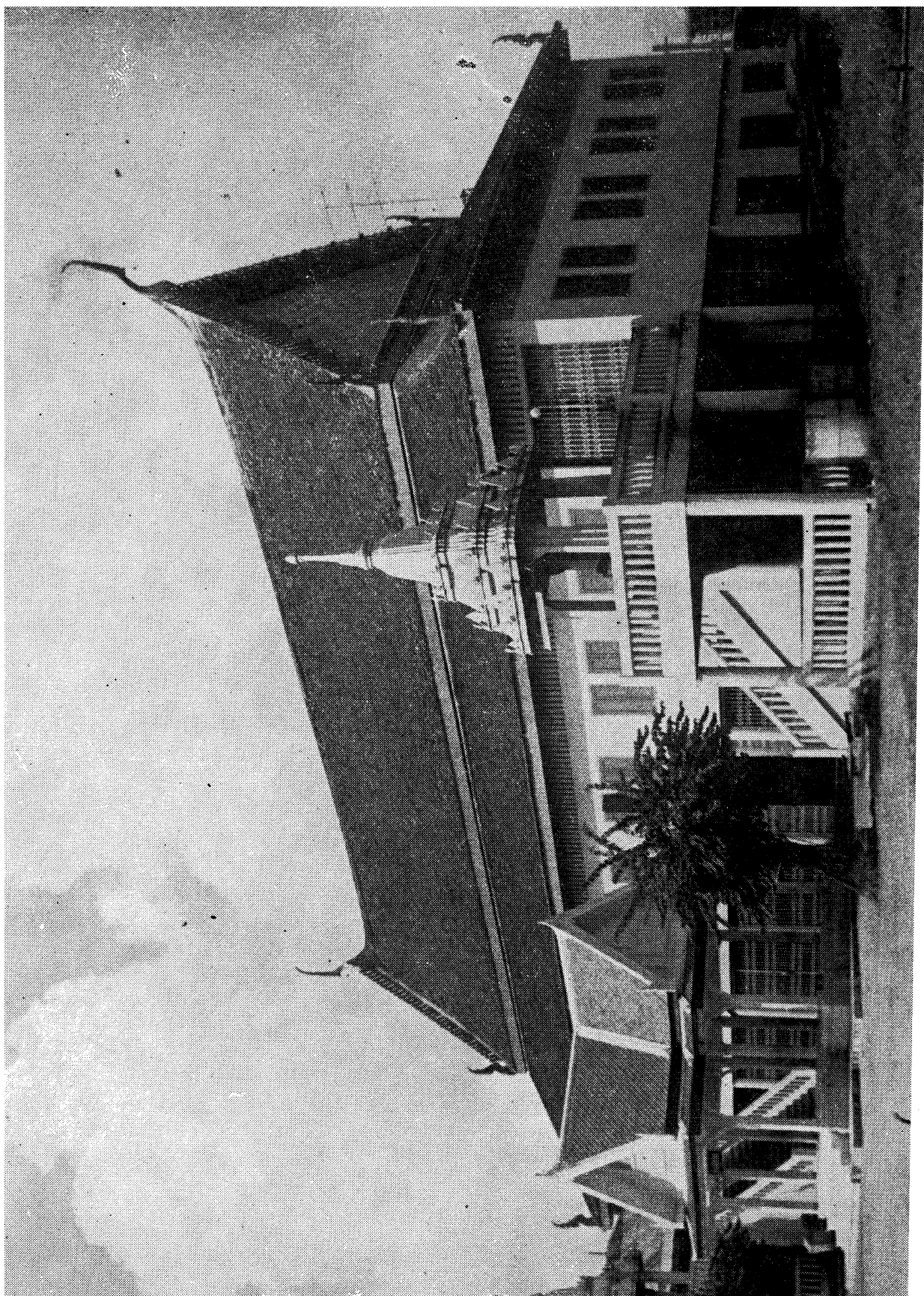
พระประธานในพระวิหาร

พระพุทธรูปตามซุ้มที่เจาะทำตามผนังพระวิหาร

พระเจดีย์ใหญ่ ระหว่างศาลาการเปรียญและพระวิหาร

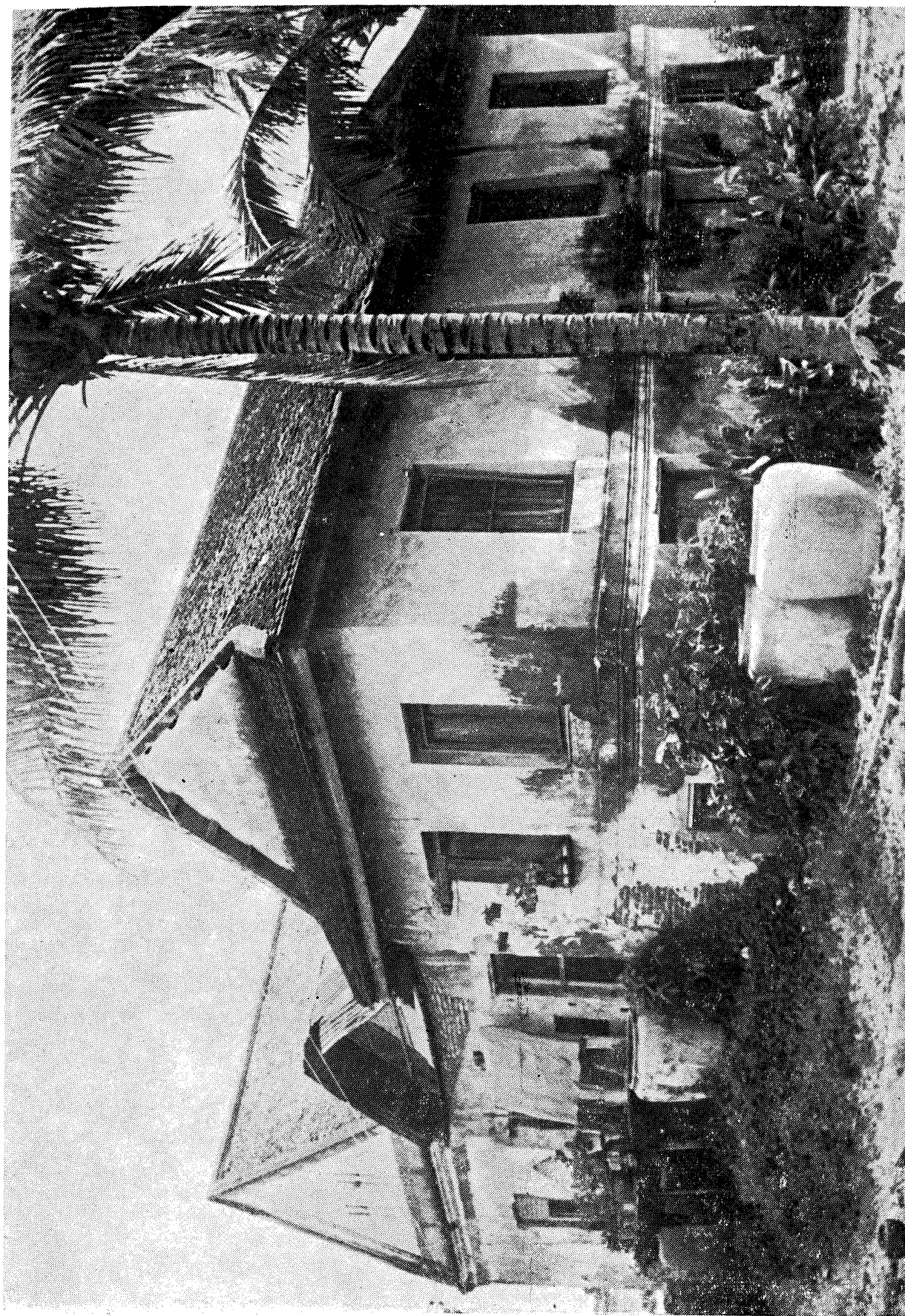
ศาลาการเปรียญ

ธรรมาสน์ที่กล่าวกันว่าเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) สร้าง
ตอนบนทำใหม่

ลวดลายธรรมาสันตอกลาง

ตึกโคระซาน หรือ คาสาร

ตึกปึก

๓. ศาลาพุ่มนั้น เป็นศาลารายหน้าระเบียงพระอุโบสถ นายพินิจ ตรีสุวรรณ บริจาคทรัพย์ประมาณ ๒ หมื่นบาท สร้างอุทิศให้บิดา (พ.ศ. ๒๕๐๘)

๔. ปรับปรุงเพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่ศาลาการเปรียญ โดยเพิ่มพนักพิง และปีตอาสน์สงฆ์ นายม้วน นางสาวเกา เจริญเมือง บริจาคเงิน ทำตุ๊กกรงเหล็กค้ำต้ปัดชั้นบน ใส่ประตูเหล็กชั้นล่าง โดยใช้เงินของผู้บริจาคเป็นช่อง ๆ

ปูชนียวัตถุและโบราณสถาน

๑. พระอุโบสถ อยู่ทางด้านตะวันตกของหมู่กุฏิทางวัดรวม กว้าง ๔ วา ๒ ศอก ยาว ๗ วา ๒ ศอก สร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่หลังคาถูกไฟไหม้หมดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ พระสังฆการาหาหมุณี (เนียม) เจ้าอาวาสขณะนั้นทำใหม่ โดยเสริมผนังทั้ง ๔ ด้านให้สูงกว่าเดิมประมาณ ๑ ศอกเศษ แล้วเทคอนกรีตหลังคาทั้งหมดรวมทั้งกระเบื้องด้วย แต่รักษารูปทรงของเดิมไว้ ความประสงค์ก็เพื่อป้องกันไฟไหม้ หน้าต่างมีทั้งที่เจาะเป็นช่อง และมีบานปิดเปิดค้ำกล่าวมาแล้วในตอนต้น

๒. พระประธานและพระพุทธรูปในพระอุโบสถ ประดิษฐานอยู่บนฐานชุกชี พระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นทรงเครื่อง ยืน ปางห้ามสมุทร สูง ๕ ศอก ไม่มีพระนาม เบื้องซ้ายมีพระพุทธรูปนั่งปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๑ องค์ และหน้าตักกว้าง ๑ ศอก ๑ องค์ เบื้องขวามีพระพุทธรูปนั่งปางสมาธิ หน้าตักกว้าง ๕ ศอก ๑ องค์ กว้าง ๑ ศอก ๑ องค์ พระพุทธรูปทั้งหมดเป็นปูนปั้น

ความจริงยังมีพระพุทธรูปเล็ก ๆ น้อยบ้างยืนบ้าง อยู่ด้านหลังอีกหลายองค์ บางองค์พระเศียรกับองค์พระนำมาจากที่อื่นมาปะติดปะต่อกัน

๓. พระวิหาร อยู่ทางด้านวัดเสาชิงช้า กว้าง ๔ วา ๒ ศอก ยาว ๑๒ วา ๒ ศอก หลังคามุงกระเบื้องรางหรือกระเบื้องกาบูน ติดข้อฟ้าใบระกา แบบไทย ลักษณะของพระวิหารแห่งนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน ตอนที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไปจนกระทั่งสุดมุขหลัง กว้างกว่าข้างหน้า คล้ายกับว่าส่วนข้างหน้าที่ย่อให้แคบกว่าเรื่อยมาจนถึงประตูหน้านั้น เป็นส่วนที่สร้างเสริมขึ้นใหม่ เรื่องเดิมที่ว่า พระวิหารเคยเป็นอะไรมาก่อน ได้นำหลักฐานต่าง ๆ มากล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว จะไม่บอกกล่าวซ้ำอีก ตามผนังข้างใน ทั้งด้านเหนือด้านใต้ เจาะเป็นซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปปางนาคปรกบ้าง พระพุทธรูปปางอื่นบ้าง เป็นพระพุทธรูปที่ขนาดเล็กไม่โดดเด่น ส่วนมากชำรุด ตอนที่ขึ้นชุกชีประดิษฐานพระประธาน ไม่มีหน้าต่าง ข้างหลังก็ไม่มีประตูออก มีแต่หน้าต่าง ๑ บาน เป็นหน้าต่างโค้งแบบฝรั่งอย่างตอนหน้า

สำหรับซุ้มหน้าพระวิหารเข้าใจกันว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์ เพราะเคยมีตราปูนปั้นพระมหามงกุฎอันเป็นพระราชลัญจกรประจำพระองค์ติดอยู่นอกจากนั้นก็ยังมีปีกเชิงทั้งด้านเหนือด้านใต้ด้วย ที่กล่าวมากันว่ามีขึ้นเมื่อโปรดให้ปฏิสังขรณ์คราวนั้น

๔. พระประธานและพระพุทธรูปในพระวิหาร พระประธานเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นหน้าตักกว้างประมาณ ๓ วา สูง ๔ วา ๒ ศอก ปางมารวิชัย พระพักตร์เป็นแบบอยุธยา แต่มีอิทธิพลสุโขทัยดังกล่าแล้ว พระประธานองค์นี้ ไม่มีพระนามเป็นทางการ แต่ชาวบ้านเรียกกันว่า หลวงพ่อโต เบื้องพระปฤษฎางค์ของพระประธานมีพระพุทธรูปปูนปั้นอีกองค์หนึ่ง ปางมารวิชัย พระพักตร์เป็นแบบอุทอง หน้าตักกว้าง ๕ ศอก และ สูง ๖ ศอก ผินพักตร์ไปทางตะวันตก นอกจากนี้ ยังมีพระกัจจายนะหรือพระสังข์กระเจาย นำมาจากวัดนครโกษา ซึ่งเป็นวัดร้างอยู่ริมทางรถไฟด้านใต้ศาลพระกาฬ กับมีพระพุทธรูป สี ทิศสลักอยู่ในหินเป็น สี เหลี่ยมอีก ๒ หลัก นำเอามาจากวัดพระศรีมหาธาตุหลังสถานีรถไฟลพบุรี ๑ หลัก และอีก ๑ หลักนำมาจากถ้ำพระพุทธรู เขากา

๕. พระเจดีย์ใหญ่ อยู่ระหว่างพระวิหารและศาลาการเปรียญ เป็นพระเจดีย์ก่ออิฐถือปูนฐานแปดเหลี่ยม กว้าง ๕ วา ๑ คืบ สูง ๑๗ วา ตรงกลางเหนือฐานขึ้นไปมีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูป ปูนปั้นบ้าง พระพุทธรูปศิลาบ้าง แปดซุ้ม และเป็นแปดทิศเหมือนฐาน เลย์ซุ้มขึ้นไปเป็นทรงแบบลังกา

๖. ตึกโคระซานหรือโคระซาน ตัวตึกก่ออิฐถือปูน ๒ หลังแฝด แต่ละหลังยาวประมาณ ๘ วา และกว้างประมาณ ๔ วาเศษ มีระเบียงกลาง หลังคารูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว มุงกระเบื้องดินเผา ประวัติความเป็นมาของตึกหลังนี้ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น ตึกหลังนี้ นอกจากจะสร้างให้เป็นที่อยู่ของชาวต่างประเทศแล้ว ยังเคยให้เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดเมื่อแรกมีในจังหวัดนี้ และพระธรรมารามมุนี อดีตเจ้าอาวาส ก็เคยจำพรรษาอยู่ที่นี่

๗. ตึกปิฎุ อยู่ทางด้านตะวันออกของตึกโคระซานเป็นตึกก่ออิฐถือปูน ยาวประมาณ ๔ วาเศษ กว้างประมาณ ๒ วาเศษ เป็นตึกรูปตัวแอล (L) ปัจจุบันเป็นกุฏิภิกษุจำพรรษา

๘. ธรรมาสน์เจ้าพระยาโกษาปาน ธรรมาสน์หลังนี้ ปัจจุบันอยู่บนศาลาการเปรียญเล่ากันว่า เป็นของเจ้าพระยาโกษาธิบดี (ปาน) หรือที่เรียกกันว่า เจ้าพระยาโกษาปาน ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นผู้สร้างถวายวัด และนำมาจากวัดนครโกษา แต่บางท่านว่า นำมาจากวัดราชาซึ่งเป็นวัดร้างอยู่หน้าพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ลวดลายแกะสลักงามมาก แต่น่าเสียดายที่ตอนบนถูกเปลี่ยนแปลงเสียแล้วด้วยการบูรณะในตอนหลัง กล่าวว่าเป็นฝีมือเดียวกับธรรมาสน์ในวัดเชิงท่า จังหวัดลพบุรี

สิ่งของพระราชทานสำหรับวัด

สิ่งของพระราชทานสำหรับวัดนี้ เท่าที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันมีดังนี้ คือ

๑. ตู้พระไตรปิฎก และพระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างถวายพระอารามหลวงต่างๆ
๒. ธรรมาสันชันตรี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทาน เมื่อคราวถวายพระเพลิง พระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาล ที่ ๕
๓. พระบรมรูปหล่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๕ ทรงเครื่องยศจอมพลทหารบก

ลำดับเจ้าอาวาส

เจ้าอาวาสผู้ครองวัดเสาชิงช้าในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ไม่มีหลักฐานปรากฏ ลำดับเจ้าอาวาสที่ปรากฏนามตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ มีดังนี้

๑. พระครูสังฆการวาทะ (ชื่น)
๒. พระครูสังฆการวาทะ (เล็ก)
๓. พระสังฆการวาทะ (เนียม)
๔. พระธรรมารามมุนี (ขุน ป.ธ. ๖)
๕. พระราชวรณเวที (กล้อย ป.ธ. ๖)

ปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๑๓) ยังไม่มีเจ้าอาวาส มีแต่ผู้รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาส

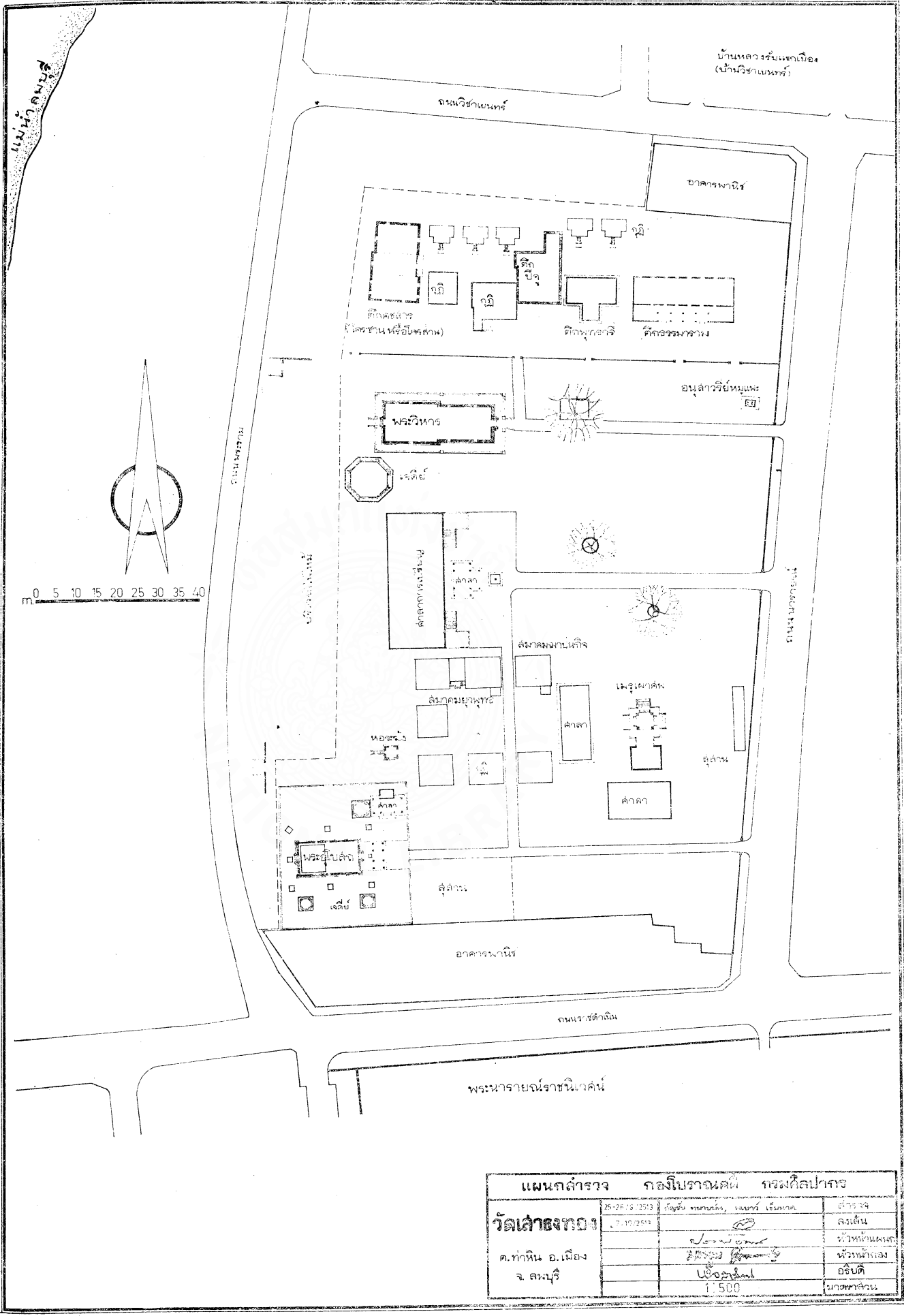
ความสำคัญของวัด

วัดเสาชิงช้าเป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งในจังหวัดลพบุรี นอกจากได้ชื่อว่าเป็นพระอารามหลวงที่มีอยู่ในจังหวัดนี้เพียง ๓ วัดเท่านั้น วัดเสาชิงช้ายังมีส่วนสำคัญเกี่ยวกับเรื่องราวประวัติศาสตร์ของไทยสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาพระองค์หนึ่งที่ได้รับเชิดชูพระเกียรติและพระสมณนามว่าเป็นมหาราช สมัยกรุงศรีอยุธยา อีกด้วย วัดรวกซึ่งเป็นวัดหนึ่งที่รวมเข้าอยู่ในวัดนี้ ก็ได้ชื่อว่าเป็นวัดโบราณตั้งอยู่ใกล้พระราชฐานเป็นวัดเก่ามีมานาน ในพระราชพิธีต่าง ๆ ที่ทรงบำเพ็ญเป็นพระราชกุศลในทางพระพุทธศาสนา ก็คงจะได้มีพระภิกษุสงฆ์จากพระอารามนี้มีส่วนได้รับอาราธนาให้เข้ามาในพระราชพิธีนั้น ๆ ด้วย ดังนั้น จึงมีนักค้นคว้าบางท่านกล่าวว่า แม้ในเวลาที่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะสวรรคต ก็

โปรดอาราธนาให้พระภิกษุสงฆ์ในวัดนี้กระทำพิธีให้อุปสมบทแก่ข้าราชการที่ทรงเกรงว่าจะได้รับภัยในพระราชฐานอันได้ถวายเป็นวิสุงคามสีมาด้วย แม้ในประวัติศาสตร์จะระบุไว้เพียงว่า พระราชาคณะเท่านั้น แต่อาจมีพระภิกษุสงฆ์จากวัดเสาชิงช้าร่วมอยู่ด้วยก็ได้ เพราะเป็นวัดใกล้พระราชฐานและเป็นวัดที่พระองค์ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์ขึ้น

วัดเสาชิงช้า เท่าที่ทราบนามของท่านเจ้าอาวาสก็ปรากฏว่า เกือบทุกรูปดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะจังหวัดของลพบุรีตลอดมา แม้กระทั่งปัจจุบัน

อนึ่ง ในวัดนี้ ยังเป็นที่ตั้งของสมาคมทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับยุวชนของชาติด้วย คือ ยุวพุทธิกสมาคม ประจำจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่ ในการน้อมนำจิตใจยุวชนของชาติให้สนใจในหลักธรรมทางพุทธศาสนา และช่วยกันศึกษาธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติสืบต่อไปอีกด้วย.

แผนผังสำรวจ		ท้องถิ่น	ภาค	กรมศิลปากร
วัดเล้าทอง ต.ท่าหิน อ.เมือง จ. สระบุรี	25-26/5 2553	จังหวัด	แผนที่	สำรวจ
	7.10.2553	ผู้สำรวจ		ลงเส้น
		ผู้เขียน		ทำหน้าแปลน
		ผู้จัดทำ		พิมพ์ร่าง
		1:500		อธิบดี
				นายท้าว

กรมศิลปากร

กรมศิลปากรในปัจจุบันนี้ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งบัญญัติให้กระทรวง ธรรมการมีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษา การธรรมการ และการศิลปากร อันอาจนับได้ ว่าเป็นการก่อกำเนิดกรมศิลปากรอย่างมั่นคงขึ้นเป็นครั้งแรก อันที่จริงก่อนหน้านั้น ได้มีการวาง รากฐานการศิลปากรมาแล้ว คือ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง เห็นความสำคัญของการศิลปากร จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกการช่างโยธาจาก กระทรวงโยธาธิการ และยกกรมพิพิธภัณฑ์ กระทรวงธรรมการ มาตั้งเป็นกรมศิลปากร สังกัด กระทรวงวัง เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๙ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งราชบัณฑิตยสภา และมี ประกาศพระบรมราชโองการรวมกรมศิลปากรเข้ากับราชบัณฑิตยสภา เรียกว่า ศิลปากรสถาน เป็นอันว่ากรมศิลปากรซึ่งตั้งมา ๑๕ ปีนั้น ต้องล้มเลิกไปโดยประกาศฉบับนี้

หลังจากได้มีการรื้อฟื้นตั้งกรมศิลปากรขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้ว ได้มี พระราชกฤษฎีกาประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ แบ่งส่วนราชการในกรม ศิลปากรเป็น ๕ กอง คือ กองกลาง กองสถาปัตยกรรม กองศิลปกรรม กองพิพิธภัณฑ์และ โบราณคดี และกองหอสมุด ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีประกาศ พระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรเพื่อความเหมาะสมใหม่ โดยเปลี่ยนกอง กลางเป็นสำนักงานเลขานุการกรม และมีกองอื่นๆ อีก ๕ กอง คือ กองศิลปวิทยาการ กอง ประณีตศิลปกรรม กองพิพิธภัณฑ์และโบราณวัตถุ กองหอสมุด และกองสถาปัตยกรรม รวม ทั้งสิ้นเป็น ๖ กอง

งานของกรมศิลปากรในสมัยเริ่มตั้งนั้น มีทั้งในเรื่องการค้นคว้าหาทางบำรุงความรู้ทาง วรรณคดี โบราณคดี การละครและสังคีต ศิลปะทางโต้วาทีและการกล่าวสุนทรพจน์ ส่วนการ ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างรักนั้น เป็นหน้าที่ของกองประณีตศิลปกรรม การควบคุมรักษามรดก และค้นคว้าโบราณวัตถุสถานทั่วราชอาณาจักรเป็นหน้าที่ของกองพิพิธภัณฑ์และโบราณวัตถุ ส่วน กองหอสมุดนั้น มีหน้าที่ควบคุมหอสมุดแห่งชาติ และสาขาหอสมุดแห่งชาติในจังหวัดต่างๆ ซึ่ง

ในขณะนั้นมีอยู่ห้าจังหวัด คือ นครศรีธรรมราช เชียงใหม่ นครราชสีมา พิษณุโลก และ นครนายก

ต่อมาในวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรใหม่ดังนี้ :-

๑. สำนักงานเลขาธิการกรม มีแผนกสารบรรณและแผนกคลัง
๒. กองวรรณคดี มีแผนกกลาง แผนกหอชีราวุธ แผนกหอชีรญาณ และแผนกสาขาหอสมุด
๓. กองวัฒนธรรม มีแผนกเผยแพร่ แผนกต่างประเทศ และแผนกบันทึกเหตุการณ์
๔. กองโบราณคดี มีแผนกกลาง แผนกโบราณสถาน แผนกพิพิธภัณฑ์พระนคร และแผนกพิพิธภัณฑ์หัวเมือง
๕. กองสถาปัตยกรรม มีแผนกกลาง แผนกออกแบบ แผนกเขียนแบบ และแผนกตรวจงาน
๖. กองหัตถศิลป์ มีแผนกตำรา และแผนกช่าง
๗. กองดุริยางคศิลป์ มีแผนกตำรา แผนกดุริยางค์ไทย และแผนกดุริยางค์สากล
๘. กองโรงเรียนศิลปากร มีแผนกช่างและแผนกนาฏดุริยางค์

ต่อมาในวันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้ตราพระราชบัญญัติโอนกรมศิลปากรไปสังกัดอยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี และมีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงดังนี้ คือ

๑. สำนักงานเลขาธิการกรม มีแผนกสารบรรณและแผนกคลัง ตามเดิม
๒. กองวรรณคดี เปลี่ยนชื่อแผนกกลาง เป็นแผนกค้นคว้า เปลี่ยนแผนกสาขาหอสมุด เป็นแผนกบันทึกเหตุการณ์ ส่วนแผนกหอชีราวุธ และแผนกหอชีรญาณ คงเดิม
๓. ยุบกองวัฒนธรรม
๔. กองโบราณคดี เปลี่ยนแผนกกลาง เป็นแผนกสำรวจ ส่วนแผนกโบราณสถาน แผนกพิพิธภัณฑ์พระนคร และแผนกพิพิธภัณฑ์หัวเมือง คงเดิม
๕. กองสถาปัตยกรรม เปลี่ยนแผนกกลาง เป็นแผนกรับงาน รวมแผนกออกแบบและแผนกเขียนแบบเข้าด้วยกัน เป็นแผนกแบบแปลน ยุบกองหัตถศิลป์ ลงเป็นแผนกหัตถศิลป์ มาขึ้นอยู่ในกองนี้ กับเพิ่มแผนกตรวจงานอีกแผนกหนึ่ง

๖. ยุบกองหัตถศิลป์

๗. กองตุริยางคศิลป์ เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นกองสังคีต เปลี่ยนชื่อแผนกตำรา เป็นแผนกวิชาการ โอนแผนกนาฏดุริยางค์จากกองโรงเรียนศิลปากรมาขึ้นอยู่ในกองนี้และเปลี่ยนชื่อเป็นแผนกนาฏศิลป์ ส่วนแผนกดุริยางค์ไทย และแผนกดุริยางค์สากล คงเดิม

๘. ยุบกองโรงเรียนศิลปากร เพื่อจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร และได้จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ สังกัดอยู่ในกรมศิลปากรระยะหนึ่ง ต่อมาได้โอนไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี จนถึงปัจจุบันนี้

กรมศิลปากรได้ย้ายสังกัดจากสำนักนายกรัฐมนตรีไปอยู่กระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งได้ตั้งขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม เมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ และได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมศิลปากรใหม่ มีกองในสังกัดดังนี้:—

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
๓. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
๔. กองโบราณคดี
๕. กองสถาปัตยกรรม
๖. กองหัตถศิลป์
๗. กองการสังคีต

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๑ มีพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม ฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๐๑ โอนกรมศิลปากรมาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และได้มีพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๔ แบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรออกเป็นกองต่าง ๆ ๙ กอง คือ:—

๑. สำนักงานเลขานุการกรม
๒. กองการสังคีต
๓. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
๔. กองโบราณคดี
๕. กองศิลปศึกษา (เพิ่มใหม่)

๖. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

๗. กองสถาปัตยกรรม

๘. กองหัตถศิลป์

๙. กองหอสมุดแห่งชาติ (เพิ่มใหม่)

งานในหน้าที่ของกรมศิลปากร เป็นงานบำรุงรักษาและผดุงส่งเสริมศิลปะ และวิทยาการ โดยเฉพาะ เป็นการธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกราชทางศิลปะและวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคงถาวร เพื่อเชิดชูไว้ซึ่งสัญลักษณ์แห่งความเป็นชาติที่เคยมีสมบัติทางวัฒนธรรม อันสูงส่งของตนเองมาแต่เบื้องบรรพกาล นอกจากธำรงรักษาแล้ว กรมศิลปากรจำต้องหาทางเผยแพร่ศิลปะ และวิทยาการให้เข้าถึงประชาชน หรือให้ประชาชนเข้าถึงศิลปวิทยาการเหล่านั้น โดยหาวิธีชักจูงให้เกิดความรู้ ความนิยมทั้งในด้านการฝีมือและวิชาการของบรรดาศิลปินและผู้เชี่ยวชาญในทางวิทยาการสาขาต่าง ๆ เหล่านั้น ไปตามความประณีตของศิลปะด้วย อันเป็นการทำให้เกิดความเจริญทางจิตใจของประชาชนในชาติ ทั้งจำต้องปรับปรุงศิลปวิทยาการบางอย่าง และสร้างชิ้นใหม่ แก้ไขให้มีทางก้าวหน้า เพื่อแสดงสัญลักษณ์อันเป็นเนื้อแท้ของไทยให้ปรากฏ และเป็นที่ยึดมั่นแพร่หลายไปในนานาประเทศทั่วโลก

ถ้าพิจารณาตามหลักการ โดยแบ่งถึงถึงผลงานที่ผลิตออกไปในหน้าที่ของกรมศิลปากรแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผลงานทางศิลปะหรือทางวิทยาการ จำต้องให้อยู่ในชั้นมาตรฐานอันประณีตสูงส่ง หรือต้องเล็งผลให้ประณีตสูงส่ง ถ้าเป็นงานศิลปะ เช่น จิตรกรรม ปรัชติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี นาฏศิลป์ และดนตรี ก็ต้องอยู่ในชั้นวิจิตรศิลป์ (Fine Arts) หรือ วิสุทธิศิลป์ (Pure Arts) ถ้าเป็นวิทยาการใด ๆ หอสมุด พิพิธภัณฑ์ และโบราณคดี ก็ต้องเป็นวิทยาการที่มีหลักวิชาโดยเฉพาะ สามารถสัมพันธ์กับโลกภายนอกได้ งานในหน้าที่ของกรมศิลปากรจึงไม่ควรแสดงผลงานอันเป็นอย่างธรรมดาสามัญทั่วไป ตัวอย่างเช่น การแสดง โขน ละคร แม้จะใช้นักเรียนเป็นผู้แสดง ก็ต้องเป็นนักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนมาด้วยดีในศิลปะทางนั้น เพื่อให้เข้าอยู่ในชั้นของศิลปิน มิใช่แบบสมัครเล่น และมีใช้ฝึกหัดเล่นกันเฉพาะครั้งคราว หรือเพื่อเป็นความรู้รอบตัว ถ้าเป็นงานช่างทางจิตรกรรมและประติมากรรม ก็ต้องเป็นช่างศิลป์อันประณีต

ผลงานของกรมศิลปากรที่ได้ปฏิบัติมาแล้วมีมากมาย ยากที่จะนำมาแสดงให้ครบถ้วนในที่นี้ได้ จึงขอนำมาเสนอแต่เพียงผลงานในรอบปีที่ผ่านมาเพียงปีเดียว โดยแยกแสดงเป็นผลงานของแต่ละกอง ดังต่อไปนี้:—

สำนักงานเลขาธิการกรม

งานในหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร เป็นงานบริหารทั่วไป ได้แก่ งานธุรการ สารบรรณ การเงิน การเผยแพร่ ทะเบียนสถิติ และงานที่มีได้อยู่ในหน้าที่ของกองใด โดยเฉพาะ สำนักงานเลขาธิการกรมแบ่งออกเป็น ๓ แผนก คือ:—

๑. แผนกสารบรรณ มีหน้าที่รับส่ง โต๊ะตอบ ทำทะเบียนประวัติข้าราชการ เก็บรักษาเอกสารโต้ตอบของทางราชการ และมีหน้าที่ประสานงานกับกองและแผนกต่าง ๆ
๒. แผนกคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบในทางการเงิน การเบิกจ่ายเงินทุกชนิดของกรม การบัญชี และการพัสดุ
๓. แผนกเผยแพร่และสถิติ มีหน้าที่เผยแพร่กิจการของกรมศิลปากร และการทะเบียนสถิติ

ในรอบขวบปีที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการกรมได้ปฏิบัติงานต่างๆ ที่เห็นสมควรนำมาเสนอ ณ โอกาสนี้ ดังต่อไปนี้:—

งานสารบรรณ

๑. รับหนังสือเข้า	๙,๗๓๖ ฉบับ
๒. ส่งหนังสือออก	๕,๗๕๐ ฉบับ
๓. ส่งเรื่องให้กองและแผนกต่าง ๆ ในกรมศิลปากรทราบ และถือปฏิบัติ	๑๐,๕๕๐ เรื่อง
๔. ร่างหนังสือโต้ตอบและตรวจเรื่องหนังสือต่าง ๆ	๑,๗๕๐ เรื่อง
๕. บันทึกเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ต่อผู้บังคับบัญชา	๑๑,๒๐๐ เรื่อง
๖. ควบคุมทะเบียนประวัติข้าราชการกรมศิลปากร	๑,๑๘๙ คน

งานการเงิน แผนกคลัง สำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการรับและเบิกจ่ายเงินต่าง ๆ ในรอบปีที่แล้วมา ดังนี้:—

๑. เงินงบประมาณรายจ่ายประจำปี	๓๐,๙๙๖,๗๐๐.๐๐ บาท
๒. เงินทุนหมุนเวียนการสังคีต	๓๔๘,๓๓๐.๙๐ บาท
๓. เงินองค์การตุรียางคณาฏศิลป์	๘๒๕,๑๐๕.๒๓ บาท

๔. เงินพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน	๘๐๕,๐๒๗.๙๗ บาท
๕. เงินกองทุนโบราณคดี	๑,๐๒๙,๕๙๐.๑๕ บาท
๖. เงินบำรุงการศึกษาโรงเรียนนาฏศิลป์และโรงเรียนช่างศิลป์	๔๕๙,๒๒๓.๗๔ บาท
๗. เงินรับฝากต่าง ๆ	๑,๐๙๒,๖๗๐.๑๘ บาท
๘. งบกลาง	๕๗๙,๖๔๐.๕๖ บาท
๙. เงินทศรองราชการ รับจากกระทรวงการคลัง	๓๐๐,๐๐๐.๐๐ บาท
๑๐. เงินงบประมาณรายจ่ายราชบัณฑิตยสถาน	๗๕๐,๙๑๐.๐๐ บาท
๑๑. เงินทุนกองกลาง	๓๘๔,๐๖๓.๗๑ บาท

งานเผยแพร่และสถิติ

๑. ควบคุมทะเบียนวันฉายของข้าราชการกรมศิลปากรทั้งหมด
๒. ควบคุมทะเบียนสถิติการปฏิบัติราชการของข้าราชการและส่วนราชการทุกส่วนในกรมศิลปากร
๓. จัดสร้างภาพยนตร์ เรื่อง ระบุชื่อบุคคลโบราณคดี ขนาด ๑๖ มม. เสียงในฟิล์ม สีธรรมชาติ ความยาว ๑,๖๐๐ ฟุต และได้จัดทำสำเนาฟิล์มภาพยนตร์เรื่องดังกล่าว ๑๐ สำเนา
๔. จัดพิมพ์หนังสือชุดวัฒนธรรมไทย ฉบับภาษาอังกฤษเพิ่มเติมจำนวน ๑๐ เรื่อง เรื่องละ ๒,๐๐๐ เล่ม รวม ๒๐,๐๐๐ เล่ม และจัดจำหน่ายหนังสือดังกล่าวทั้งในประเทศและนอกประเทศ
๕. จัดส่งโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ไปแสดงในต่างประเทศ ๓ ครั้ง และจัดส่งภาพเขียนไปออกนิทรรศนาการแก่สมาคมสหประชาชาติ แห่งซานฟรานซิสโก จำนวน ๔ ชิ้น
๖. จัดส่งข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมและการปฏิบัติงานของกองต่าง ๆ ในกรมศิลปากร ไปเผยแพร่ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ รวมทั้งสถานศึกษาและส่วนราชการทั่วราชอาณาจักรรวม ๒๑๖ รายการ รวมจำนวนข่าวประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ ฉบับ
๗. จัดส่งหนังสือต่าง ๆ ไปออกนิทรรศนาการและจำหน่ายในต่างประเทศรวม ๖๔ ราย
๘. ส่งภาพยนตร์ไปฉายเผยแพร่ ในต่างประเทศ และภายในประเทศ ตามที่ได้รับเชิญ หรือขอมา รวม ๑๔ รายการ

ทำเนียบข้าราชการสำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร

อธิบดี	นายเชื้อ สาริमान
รองอธิบดี	นายหนุ่ม อยู่ในธรรม
เลขาธิการกรม	นายเลย จันจักร

แผนกสารบรรณ

หัวหน้าแผนก	นางศรีกุล เต็งอำนวย
ประจำแผนก	๓ อัครา
เสมียน	๖ ,,
นักการภารโรง	๓ ,, (วิสามัญ)
ยาม	๒ ,, (,,)
พนักงานขั้บรถยนต์	๑ ,, (,,)
คนสวน	๑ ,, (,,)
พนักงานพิมพ์ดีด	๑ ,, (,,)

แผนกคลัง

หัวหน้าแผนก	นางสมใจ คิลกวัฒนสุนทร
นักบัญชีโท	น.ส. ดารา ภาคสุชน
ประจำแผนก	๔ อัครา
เสมียน	๕ ,,
พนักงานพิมพ์ดีด	๑ ,,
พนักงานพัสดุ	๑ ,, (วิสามัญ)
พนักงานบัญชี	๔ ,, (,,)

แผนกเผยแพร่และสถิติ

หัวหน้าแผนก	นายมงคล บุญวงศ์
ประจำแผนก	๑ อัครา
เสมียน	๒ ,,
พนักงานพิมพ์ดีด	๑ ,,
พนักงานทะเบียน	๑ ,, (วิสามัญ)

๖๘ กองการสังคีต

กองการสังคีต มีประวัติสืบเนื่องมาจากกรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับมหรสพของหลวง ซึ่งแต่เดิมมีกรมโขน กรมหุ่น กรมหกดะเมน รำโคม กรมเป่าพาทย์หลวง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมมหรสพขึ้น รับโอนกรมโขน กรมเป่าพาทย์หลวง กรมช่างมหาดเล็ก และกองเครื่องสายฝรั่งหลวงมาไว้ด้วยกัน จึงเป็นกรมใหญ่เสมอทบวง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๗ โปรดเกล้าฯ ให้เลิกกรมมหรสพ เพราะมีรายจ่ายมาก คงมีแต่เป่าพาทย์หลวงและดนตรีฝรั่งอยู่ในราชสำนัก อย่างไรก็ตามก็ได้มีการฝึกหัดโขนละครกันขึ้นอีก จนสามารถแสดงรับแขกเมืองได้ กรมมหรสพในรัชกาลที่ ๖ จึงกลับฟื้นฟูฐานะเป็นกองขึ้นได้อีกครั้งหนึ่ง อยู่ในสังกัดกระทรวงวัง

พ.ศ. ๒๔๗๘ มีการปรับปรุงกระทรวงวัง โอนงานช่างวังนอกและกองมหรสพมาสังกัดกรมศิลปากร และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ กรมศิลปากรได้ตั้งกองดุริยางคศิลป์ขึ้น โดยรับโอนเป่าพาทย์และดนตรีฝรั่งมารวมไว้ และยังได้จัดตั้งกองโรงเรียนศิลปากรขึ้นในคราวเดียวกันนั้นด้วย โดยรับโอนงานโขนละครมาปฏิบัติ ส่วนงานช่างวังนอกมอบให้กองสถาปัตยกรรมรับไปปฏิบัติ

ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๕ ได้จัดตั้งกองสังคีตขึ้น ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๙๕ เรียกชื่อใหม่ว่า กองการสังคีต และได้มีหน้าที่รับผิดชอบให้ควบคุมโรงเรียนนาฏศิลป์ด้วย จนถึง พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้จัดตั้งกองศิลปศึกษาขึ้น จึงได้โอนงานของแผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ ไปสังกัดกองศิลปศึกษา มาจนปัจจุบัน กองการสังคีต แบ่งเป็น ๔ แผนก คือ—

๑. **แผนกศิลปวิทยา** มีหน้าที่ค้นคว้าและบันทึกทางวิชาการเกี่ยวกับศิลปะ โขน ละคร พ็อนรำ ดนตรี ดำเนินงานทางธุรการของกอง และมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานของโรงละครแห่งชาติด้วย

๒. **แผนกดุริยางค์ไทย** มีหน้าที่เกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีไทย และขับร้องเพลงไทย

๓. **แผนกดุริยางค์สากล** มีหน้าที่เกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีสากล และขับร้องเพลงสากล

๔. **แผนกนาฏศิลป์** มีหน้าที่เกี่ยวกับการแสดงโขน ละคร และการพ็อนรำ

งานในหน้าที่ของกองการสังคีต ได้แก่การดำเนินงานฟื้นฟู รักษา เผยแพร่ศิลปปะทาง โขน ละคร พ็อนรำ และดนตรีทั้งไทยและสากล ซึ่งในรอบขวบปีที่แล้วมานี้ ได้ปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เช่น.—

๑. จัดแสดงนาฏศิลป์ต้อนรับพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ แสดงรับแขกของรัฐบาลแขกของส่วนราชการต่าง ๆ องค์การรัฐวิสาหกิจ สมาคม และเอกชนทั่วไป รวม ๕๘๒ ครั้ง

๒. จัดบรรเลงดนตรีไทย ดนตรีสากล ในงานพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีฉัตรมงคล พิธีอุปสมบทนาคนหลวง พิธีถวายผ้าพระกฐินพระราชทาน และงานพระราชพิธีกับรัฐพิธีอื่น ๆ กว่า ๒๐๐ ครั้ง

๓. จัดส่งคณะนาฏศิลป์ไปแสดงเผยแพร่ในงานมหกรรมทางศิลปะ ณ เมืองเพิร์ท รัฐออสเตรเลียตะวันตก และเมืองแอคเคเล็ค รัฐออสเตรเลียใต้ ระหว่างวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ถึง ๕ เมษายน ๒๕๑๓ จำนวนคณะนาฏศิลป์ ๔๐ คน

๔. จัดส่งคณะนาฏศิลป์ จำนวน ๔๕ คน ไปจัดแสดงโขน ชุค นางลอย ในงานสัปดาห์แห่งเอเชีย ณ เมืองเร็คลิงเฮาเซิน สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ระหว่างวันที่ ๖-๒๒ กรกฎาคม ๒๕๑๓

๕. จัดส่งคณะนาฏศิลป์ จำนวน ๓๐ คน ไปจัดแสดงนาฏศิลป์ไทย ในงานมหกรรมแห่งโลก ปี ๑๙๗๐ ณ เมืองโอซากา ประเทศญี่ปุ่น ระหว่างวันที่ ๑๐-๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๓

๖. จัดส่งคณะนาฏศิลป์ไปแสดงในงานประจำปี ของจังหวัดนครปฐม ๓ คืน งานประจำปีของจังหวัดขอนแก่น ๔ คืน และงานประจำปีของจังหวัดบุรีรัมย์ ๒ คืน

๗. จัดให้มีการบรรเลงดนตรีและการแสดงสำหรับประชาชน ณ สังคีตศาลา ในบริเวณพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ระหว่างเดือนพฤษภาคม ศกนี้ รวม ๒๕ สัปดาห์ ในตอนเย็นวันเสาร์ และอาทิตย์ รวม ๕๐ รายการ

๘. จัดทำแผ่นเสียงเพลงไทย ชุคต่าง ๆ จำหน่ายเผยแพร่ตลอดปี

๙. จัดทำโน้ตเพลงไทย เป็นโน้ตสากล เพื่อให้สามารถบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีได้ทุกชนิดและรวบรวมจัดจำหน่ายเผยแพร่

๑๐. จัดการแสดงละคร เรื่อง คาวี ให้ประชาชนชม ณ โรงละครแห่งชาติ ทุกวันเสาร์ เวลา ๑๐.๐๐ น. และ ๑๔.๐๐ น. เริ่มตั้งแต่วันเสาร์ ที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๑๓ เป็นต้นมา

๑๑. จัดบรรเลงดนตรีไทย และดนตรีสากล ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ๒๔ ครั้ง

๑๒. จัดแสดงละครและการบรรเลงดนตรีของชาติต่าง ๆ ณ โรงละครแห่งชาติ รวม ๑๔ ครั้ง

ทำเนียบข้าราชการกองการสังคีต

ผู้อำนวยการกอง

ศิลปินพิเศษ

นางชุมศิริ สิริพิพงศ์

ว่าง (นายโชติ คุริยประณีต ผู้รักษาการในตำแหน่ง ครบเกษียณอายุ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๓)

แผนกศิลปวิทยา

ศิลปินเอก

หัวหน้าแผนก

ช่างศิลปโท

ช่างตรี

๔ อัตรา

ประจำแผนก

๑ „

ช่างจัตวา

๑๓ „

ช่างศิลปจัตวา

๒ „

เสมียน

๒ „

พนักงานบัญชีจัตวา

๑ „

พนักงานพิมพ์ดีด

๑ „

ข้าราชการวิสามัญ

๑๐ „

น.ส. จำเรียง พุทธประคับ

นายมงคล บุญวงศ์ (รักษาการ)

นายปราโมทย์ คำเจริญ

แผนกดุริยางค์ไทย

หัวหน้าแผนก

ศิลปินโท ๙ อัตรา

นายเสรี หวังในธรรม

นางแหม่มช้อย คุริยพันธุ์

นายจิรัส อัจฉรงค์

นางสุดา เขียววิจิตร

นายพริ้ง กาญจนผลิน

นายศิลป์ ตราโมท

นางศรีนาฏ เสริมศิริ

นายสมน ขำศิริ

นายจรัส ทันมีสุข

ว่าง ๑ อัตรา

ศิลปินตรี

๑๒ อัตรา

ศิลปินจัตวา

๒๑ ,,

ข้าราชการวิสามัญ

๒ ,,

แผนกดุริยางค์สากล

หัวหน้าแผนก

นายชลหภูมิ ชลานุเคราะห์

ศิลปินโท ๙ อัตรา

นายปรุ่ง ประสานศัพท์

น.ส. นภา หวังในธรรม

นายตรอง ทิพย์วัฒน์

นายมนต์เกียรติ์ กุวัชกะพันธ์

นายสุริยันต์ รามสูตร

น.ส. จุไร กาญจนินทุ

นายชด ศรียาสวิญ

นางยุวดี ชลานุเคราะห์

นายมนี นิลจันทร์

ศิลปินตรี

๓๖ อัตรา

ศิลปินจัตวา

๔๐ ,

เสมียน

๑ ,,

ข้าราชการวิสามัญ

๑ ,,

แผนกนาฏศิลป์

ศิลปินเอก ๓ อัตรา

นายอร่าม อินทรนัฏ

นายกรี วรตะริน

นายอาคม สายาคม

หัวหน้าแผนก

นางประพิศพรรณ ศรีเพ็ญ

ศิลปินโท ๑๖ อัตรา

นางสุวรรณณี ชลานุเคราะห์
 นายฉลาค พุกตานนท์
 นางสถาพร สันทอง
 นางพนิดา สิทธิวรรณ
 น.ส. นิตยา จามรमान
 นายหยัก ช้างทอง
 นายบุญชัย เฉลยทอง
 นายฤกษ์ชัย เชวงรัตน์
 นางเจริญจิต ภัทรเสวี
 น.ส. อบเชย กิพโกมุท
 น.ส. นฤมล ผลสินธ์
 นางสุนทรี กองทรัพย์โต
 นายปัญญา นิตยสุวรรณ
 นายช่วย สุกแสงทอง
 นายรามพ โพธิเวส
 นางบงกช โพธิ์ทอง

ศิลปินตรี

๔๔ อัตรา

ศิลปินจัตวา

๒๓ ,,

พนักงานพิมพ์ดีด

๑ ,,

ข้าราชการวิสามัญ

๓ ,,

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ

ตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ โดยรับโอนงานแผนกบันทึกเหตุการณ์จากกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ และเอกสารราชการแผ่นดินจากแผนกจดหมายเหตุในหอพระสมุดวชิรญาณ มารวมตั้งเป็นกองจดหมายเหตุแห่งชาติ ทำหน้าที่ดำเนินงานบันทึกเหตุการณ์ประจำวันและเก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติ

งานของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ จำแนกได้ดังนี้

๑. รวบรวม เก็บรักษาเอกสารราชการที่หมดอายุการใช้
๒. บันทึกข่าวและภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
๓. จัดทำเครื่องมือช่วยค้นเอกสารชนิดต่าง ๆ
๔. จัดให้บริการค้นหลักฐานจากเอกสารต่าง ๆ ให้แก่หน่วยราชการและเอกชน
๕. อำนวยความสะดวกในการทำสำเนาเอกสารเพื่อการใช้ของทางราชการและเอกชน
๖. ซ่อมเอกสารที่ชำรุดให้มีสภาพที่จะเก็บรักษาและบริการได้โดยถาวร

กองจดหมายเหตุแห่งชาติแบ่งหน่วยงานออกเป็น ๒ แผนก คือ

๑. แผนกบันทึกเหตุการณ์
๒. แผนกเอกสารสำคัญ

แผนกบันทึกเหตุการณ์ มีหน้าที่

- จัดเก็บบันทึกเรื่องราว ข่าว ภาพ เหตุการณ์เกี่ยวกับคนไทยและประเทศไทยที่เกิดขึ้นเป็นประจำวันทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งเรื่องราวเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ อันจะมีผลเกี่ยวเนื่องต่อประเทศไทย
- เรียบเรียงข่าว ภาพ เหตุการณ์สำคัญขึ้นเป็นเรื่องบันทึกโดยเฉพาะ
- จัดทำเครื่องมือช่วยในการค้นเรื่อง เช่น บัญชีข่าว ครรชน
- จัดทำนิยสารศิลปากร
- จัดทำงานธุรการของกอง

การบันทึกเหตุการณ์ประจำวันนั้นได้เริ่มมาแต่แรกตั้งกองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ จนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. เหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวทางด้านประชาชน รวบรวมจากหนังสือพิมพ์รายวัน ประมาณ ๑๑ ฉบับ
๒. เหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวของทางราชการ ซึ่งนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นวารสารรายวันชื่อ “วิทยุสารประจำวัน”

แผนกเอกสารสำคัญ มีหน้าที่

- เก็บรักษาเอกสารสำคัญของชาติ ทั้งในปัจจุบันและอดีต
- จัดทำเครื่องมือช่วยในการค้นเอกสาร เช่นย่อประวัติของกระทรวงในสมัยรัชกาลที่ ๕ บัญชีค้นเรื่อง ตรชนีบุคคล ตรชนีเรื่อง ตรชนีสถานที่
- ให้บริการค้นคว้าอ้างอิงและเผยแพร่เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

เอกสารสำคัญที่เก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ เพื่อให้บริการค้นคว้าอ้างอิงแก่หน่วยราชการและนักวิจัยได้แก่

๑. เอกสารประเภทสำเนา สารตรา และใบบอกราชการหัวเมืองที่มีไปยังกระทรวงมหาดไทยในรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕
๒. เอกสารที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินรัชกาลที่ ๕
๓. เอกสารที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินรัชกาลที่ ๖
๔. เอกสารที่ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินรัชกาลที่ ๗
๕. เอกสารส่วนพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
๖. เอกสารส่วนพระองค์ของสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
๗. เอกสารส่วนพระองค์ของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล
๘. เอกสารส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
๙. เอกสารส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์
๑๐. เอกสารส่วนพระองค์ของพระองค์เจ้าปฤษฎางค์
๑๑. เอกสารส่วนตัวของพระยานิติศาสตร์ไพศาล
๑๒. เอกสารเบ็ดเตล็ดในสมัยรัชกาลที่ ๕

การบริการแก่ผู้ค้นคว้า

การบริการแก่ผู้ค้นคว้านับเป็นงานสำคัญของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ นอกจากการเปิดโอกาสให้เข้าค้นคว้าเอกสาร ยังมีบริการถ่ายสำเนาเอกสาร ไมโครฟิล์ม และบริการตอบคำถามต่าง ๆ ทั้งที่มาติดต่อด้วยตนเองและทางโทรศัพท์ บริการของกองจดหมายเหตุแห่งชาติมี ๒ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. การบริการแก่หน่วยราชการที่เป็นเจ้าของเอกสาร หน่วยราชการที่ให้เอกสารราชการมาเก็บอาจมีความต้องการใช้เอกสารของตนอีกก็มีสิทธิ์ใช้เอกสารได้ทุกเมื่อ
๒. การบริการแก่ประชาชน ประชาชนทั่วไป สามารถมาขอใช้เอกสารได้ในกรณีที่ต้องการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หากเป็นเอกสารลับ หรือเอกสารที่ใหม่กว่า ๒๕-๕๐ ปี ทางกองจดหมายเหตุแห่งชาติจะต้องถามและขออนุญาตจากหน่วยราชการผู้เป็นเจ้าของเอกสาร เพื่ออนุญาตให้เข้าค้นได้เฉพาะราย

อัตรากำลังของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ

หัวหน้ากอง	ชั้นเอก	๑ อัตรา
แผนกบันทึกเหตุการณ์		
หัวหน้าแผนก	ชั้นโท	๑ อัตรา
บรรณารักษ์	ชั้นโท	๒ „
บรรณารักษ์	ชั้นตรี	๑ „
บรรณารักษ์	ชั้นจัตวา	๓ „
พนักงานพิมพ์ดีด	ชั้นจัตวา	๑ „
วิสามัญ	ช่างภาพ	๒ „
	นักการภารโรง	๑ „
ลูกจ้างประจำ นักการภารโรง		๑ „
รวม		๑๒ „

แผนกเอกสารสำคัญ

หัวหน้าแผนก	ชั้นโท	๑	อัตรา
บรรณารักษ์	ชั้นโท	๑	„
บรรณารักษ์	ชั้นตรี	๓	„
ประจำแผนก	ชั้นตรี	๑	„
บรรณารักษ์	ชั้นจัตวา	๔	„
ช่างภาพ	ชั้นจัตวา	๑	„
พนักงานพิมพ์ดีด	ชั้นจัตวา	๑	„
ลูกจ้างประจำ พนักงานซ่อมเอกสาร		๓	„
	รวม	๑๕	„
	รวมทั้งสิ้น	๒๘	„

ทำเนียบข้าราชการ

หัวหน้ากอง	นางชูศรี สวัสดิสงคราม
หัวหน้าแผนกบันทึกเหตุการณ์	นายประพัฒน์ ตรีณรงค์
หัวหน้าแผนกเอกสารสำคัญ	นายจรัส กัมพลศิริ
บรรณารักษ์โท	นางสมศรี โชติช่วง
บรรณารักษ์โท	นายเสริม วรสรวง
บรรณารักษ์โท	นางสาวทรงสรรค์ นิลกำแหง

ผลการปฏิบัติงานในรอบปีงบประมาณ ๒๕๑๓

๑. งานบริหารทั่วไป

๑.๑ กำหนดนโยบาย โครงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างกองจดหมายเหตุแห่งชาติ กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเอกสารของกระทรวงทบวงกรม องค์การ ในการสำรวจภาวะของเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงปริมาณเอกสาร วิธีการเก็บรักษา การทำลายเอกสาร ปริมาณการผลิตเอกสารในระยะปีหนึ่ง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดโครงการในระยะยาว และเพื่อการประสานงานต่อไป ในด้านการมอบ – รับเอกสาร เพื่อการเก็บรักษา และการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ อันเหมาะสม

๑.๒ กำหนดนโยบาย โครงการ การดำเนินงาน การประสานงานในการปฏิบัติงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ

๑.๓ จัดทำงบประมาณประจำปี การวางระเบียบการดำเนินงานและปฏิบัติงานทั่วไปของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ

๑.๔ การสัมพันธ์กับสถาบันจดหมายเหตุ และสถาบันค้นคว้าภายในประเทศและในต่างประเทศ

๑.๕ จัดทำรายงานประจำปี และจัดพิมพ์เอกสาร

๑.๖ การประชาสัมพันธ์ นำชมและชี้แจงการปฏิบัติงานของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ เผยแพร่เอกสารทางประวัติศาสตร์ และวิชาการจดหมายเหตุ

๒. งานอบรมทางวิชาการ

๒.๑ อบรมหรือให้คำแนะนำทางวิชาการ และการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ แก่บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากองค์การ สปอ. มาให้คำแนะนำอบรมเป็นการภายใน เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

๒.๒ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการต่าง ๆ ให้คำแนะนำ หรือประสานงานทางวิชาการ ในการเก็บรักษาเอกสาร การคัดเลือก การประเมินคุณค่าเอกสาร การวางแผนโครงการจัดหมวดหมู่เอกสาร การซ่อมและบูรณะเอกสาร การทำลายเอกสาร ฯลฯ

๓. การจัดหาหรือรวบรวมเอกสารสำคัญ

๓.๑ ดำเนินโครงการสำรวจลักษณะของเอกสารที่มีอยู่ในความครอบครองของกระทรวงทบวงกรมและรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อทราบข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างประมวลผล

๓.๒ รับมอบเอกสารราชการที่สิ้นกระแสการใช้จากสำนักงานเลขาธิการกรมศิลปากร ๘,๕๐๐ เรื่อง

๔. งานจัดเรียง จัดหมวดหมู่ และทำบัญชีรายการเอกสาร ฯลฯ

๔.๑ ปฏิบัติงานด้านการจัดเรียงเอกสาร จัดหมวดหมู่ การนับและลงตัวเลขจำนวนแผ่นของเอกสารและทำบัญชีรายการเอกสารชนิดต่าง ๆ เช่น บัญชีขั้นต้น สารบัญเอกสาร วรรณคดีเรื่อง วรรณคดีบุคคล และชื่อสถานที่ มีรายละเอียดดังนี้

- ๔.๑.๑ เอกสารรัชกาลที่ ๕ จำนวน ๒๐,๔๘๑ ปีกเรื่อง
- ๔.๑.๒ เอกสารรัชกาลที่ ๖ จำนวน ๕,๗๓๑ ปีกเรื่อง
- ๔.๑.๓ เอกสารที่ได้รับใหม่ จำนวน ๑๔,๕๖๒ ปีกเรื่อง
- ๔.๑.๔ ครรชนีคั่นเรื่องในเอกสาร ๕,๐๗๒ รายการ

๔.๒ จัดพิมพ์บัญชีรายการเอกสารต่างๆ อันเป็นเครื่องมือช่วยค้นเอกสาร ทั้งสำหรับเจ้าหน้าที่เอง และสำหรับการบริการและจัดเก็บเป็นเล่ม รวม ๒๖ เล่ม

๕. บันทึกเหตุการณ์ประจำวัน เรียบเรียงประวัติศาสตร์ สถานที่ หรือบุคคล

๕.๑ ดำเนินงานรวบรวมข่าว บทความ ภาพ ฯลฯ จากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวิทยุสารประจำวัน เพื่อเป็นหลักฐานในการค้นและอ้างอิงของทางราชการและการบริการทั่วไป เกี่ยวกับเหตุการณ์ประจำวันและกิจกรรมที่สำคัญๆ ของกระทรวงทบวงกรมต่างๆ ทำครรชนีคั่นเรื่องรวม ๓๑,๘๘๔ ข่าว

๕.๒ บันทึกและเรียบเรียงเรื่องสำคัญ ๕๐ เรื่อง

๕.๓ จัดทำนิตยสารศิลปการร่าย ๒ เดือน รวม ๖,๐๐๐ ฉบับ ทำครรชนีคั่นเรื่องในนิตยสารศิลปการ ปีที่ ๑๓ เล่ม ๑-๖

๕.๔ ปฏิบัติงานและร่วมมือจัดทำ และเรียบเรียงต้นฉบับจากเอกสารของกองจดหมายเหตุฯ เพื่อการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์ เพื่องานจัดพิมพ์นิตยสารศิลปการ และเพื่อการจัดพิมพ์ของทางราชการกรมศิลปากร หรือหน่วยราชการอื่น ๓๑ เรื่อง

๖. งานบริการการค้นคว้า

๖.๑ จัดให้บริการในการค้นคว้าเอกสารแก่นักค้นคว้าวิจัย นักศึกษาและนักประวัติศาสตร์ และหน่วยราชการทั่วไปในห้องค้นคว้า รวม ๘๒๕ ครั้ง

๖.๒ ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกแก่นักวิจัยที่ประสงค์จะค้นคว้าเอกสารที่มีเก็บรักษาในหน่วยราชการอื่น ๕๖ ครั้ง

๖.๓ ให้บริการทางโทรศัพท์และโต้ตอบทางจดหมาย ๗๕ ครั้ง

๖.๔ จัดห้องสมุดหนังสือสารคดีอ้างอิงและสิ่งพิมพ์ทางราชการ เพื่อการใช้ประโยชน์ของเจ้าหน้าที่และนักวิจัย

๗. งานไมโครฟิล์ม และถ่ายสำเนาเอกสาร

๗.๑ จำนวนความสะดวกแก่นักวิจัยในการจัดถ่ายเอกสารเป็นไมโครฟิล์ม (ใช้บริการของหอสมุดแห่งชาติ) รวม ๔,๗๙๗ หน้า

๗.๒ จำนวนความสะดวกในการถ่ายสำเนาเอกสารด้วยเครื่องถ่ายสำเนาของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ และใช้บริการของหอสมุดแห่งชาติ รวม ๑,๑๔๓ หน้า

๘. งานก่อสร้างอาคารหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ในปีงบประมาณ ๒๕๑๓ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้รับงบประมาณงวดแรกเพื่อการก่อสร้างอาคารที่ทำการใหม่ เป็นเงิน ๔,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งจะทำการก่อสร้าง ณ บริเวณที่ดินด้านหลังของหอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี

กองโบราณคดี

มีหน้าที่ดำเนินงานสำรวจ ขุดแต่ง และบูรณะรักษาโบราณวัตถุสถาน ดูแลรักษาและจัดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ให้ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี แก่ นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทุกระดับ กองโบราณคดีแบ่งออกเป็น ๕ แผนก และ ๑ หน่วยงาน

๑. แผนกวิชาการ (Technique Section)
๒. แผนกสำรวจ (Archaeological Survey Section)
๓. แผนกขุดแต่งและบูรณะ (Excavation and Restoration Section)
๔. แผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานพระนคร (Bangkok Museums and Ancient Monuments Section)
๕. แผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานหัวเมือง (Provincial Museums and Ancient Monuments Section)
๖. หน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์ (Museum Education and Public Relation)

แผนกวิชาการ

หน้าที่ของแผนกวิชาการ

๑. ดำเนินงานทางธุรการของกอง
๒. รวบรวมจัดทำงบประมาณ ประจำปี ของ กอง รวมทั้ง ส่วนกลาง และ หน่วยศิลปากร ๙ หน่วย
๓. ตรวจสอบใบสำคัญและรับจ่ายเงินงบประมาณทั้งส่วนกลางและของหน่วยศิลปากร
๔. รับและนำส่งเงินค่าธรรมเนียมเข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้นำหรือส่งโบราณศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักร ค่าจำหน่ายหนังสือวิทยากรทางโบราณคดีให้แผนกคลังเพื่อเป็นรายได้เงินทุนกองโบราณคดี
๕. ตรวจสอบคำร้องขอรับใบอนุญาตทำการค้าโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ หรือแสดงโบราณวัตถุ หรือศิลปวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติธุระ
๖. พิจารณาคำร้องขออนุญาตนำหรือส่งโบราณศิลปวัตถุออกนอกราชอาณาจักร
๗. ตรวจสอบพิจารณาโบราณศิลปวัตถุที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมจากผู้ต้องหาหรือเจ้าหน้าที่กรมศุลกากรตรวจพบจากผู้ให้นำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร โดยมีได้รับอนุญาตเพื่อประกอบการดำเนินคดี

๘. ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตโบราณสถาน
๙. ถ่ายภาพโบราณศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทุกแห่งเพื่อประกอบการทำบัตรทะเบียน

๑๐. บันทึกภาพการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานกับภาพเหตุการณ์บุคคลสำคัญ
๑๑. จัดและจำหน่ายหนังสือวิทยากรทางโบราณคดีเพื่อเป็นการเผยแพร่
๑๒. ติดต่อกับสถาบันต่างประเทศที่ส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดี
๑๓. วิจัยโบราณศิลปวัตถุที่ได้จากการขุดค้นและขุดแต่ง
๑๔. ทำหน้าที่ทางธุรการให้แก่สภาการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติแห่งประเทศไทย
๑๕. ทำหน้าที่ทางธุรการให้แก่หน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์

ผลงานของแผนกวิชาการในรอบปีที่แล้ว

๑. ทำหน้าที่ทางธุรการ วิชาการ และการเงินของกอง
๒. วิจัยโบราณวัตถุที่ได้จากการขุดค้นและขุดแต่งโบราณสถาน
๓. ดำเนินการประกาศขึ้นทะเบียนและกำหนดขอบเขตโบราณสถาน
๔. ตรวจสอบพิจารณาโบราณศิลปวัตถุที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุมจากผู้ต้องหา
๕. ตรวจสอบพิจารณาโบราณศิลปวัตถุที่เจ้าหน้าที่กรมศิลปากรตรวจค้น ได้จากผู้ลักลอบนำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักรโดยมิได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร
๖. ตรวจสอบพิจารณาศิลปวัตถุที่มีผู้มาขออนุญาตนำหรือส่งออกนอกราชอาณาจักร จำนวน ๑๒,๘๑๒ ชิ้น
๗. ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้มาขออนุญาตแสดงศิลปโบราณวัตถุให้บุคคลชมโดยเรียกเก็บค่าชมเป็นปกติธุระ จำนวน ๓ ราย
๘. ออกใบอนุญาตให้แก่ผู้มาขออนุญาตทำการค้าโบราณศิลปวัตถุ จำนวน ๒๙ ราย
๙. ทำการถ่าย ล้าง อัด ขยายภาพ โบราณวัตถุสถาน และบันทึกภาพแขกผู้มีเกียรติของทางราชการที่มาชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน ๓,๔๘๙ ภาพ
๑๐. จัดพิมพ์ชาวแบบแปลน แผนที่ แผนผังโบราณสถาน และภาพลายเส้นโบราณศิลปวัตถุจำนวน ๒,๐๕๕ ชุด
๑๑. ถ่ายภาพยนตร์การขุดแต่ง และบูรณะโบราณสถานบริเวณเกาะเมือง และใกล้เคียง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๒. ถ่ายภาพสไลด์ส์โบราณศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จำนวน ๗๐ รูป

๑๓. รับหนังสือราชการที่มามีติดต่อกับกอง จำนวนหนังสือเข้า ๕,๖๐๗ ฉบับ
 ๑๔. ส่งหนังสือราชการของกองที่ติดต่อกับส่วนราชการและเอกชน จำนวน ๙,๒๕๐ ฉบับ
 ๑๕. ติดต่อกับนักโบราณคดีชาวอเมริกันเข้ามาสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีในประเทศไทย
 ๑๖. ปฏิบัติงานเกี่ยวกับสภาพการพิพาทระหว่างชาติแห่งประเทศไทย
 ๑๗. ทำหน้าที่ทางธุรการให้แก่หน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์
 หัวหน้าแผนกวิชาการ—นายชวลิตส์ กันตารัตติ

อัตรากำลังของแผนกวิชาการ

	หัวหน้าแผนก	๑	อัตรา
	ช่างศิลป์โท	๑	„
	ภัณฑารักษ์ตรี	๑	„
	ประจำแผนก	๑	„
	ช่างภาพตรี	๑	„
	ภัณฑารักษ์จัตวา	๔	„
	พนักงานพิมพ์ดีด	๒	„
	เสมียน	๑	„
วิสามัญ	พนักงานบัญชี	๑	„
	พนักงานพัสดุ	๑	„
	พนักงานขั้วรถยนต์	๑	„
	นักการภารโรง	๑	„
ลูกจ้างประจำ	นักการภารโรง	๑	„

แผนกชุดแต่งและบุรณะ

หน้าที่ของแผนกชุดแต่งและบุรณะ

มีหน้าที่ทำการชุดแต่งและบุรณะโบราณสถานที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนไว้แล้ว และที่ทำการสำรวจพบใหม่ โดยการดำเนินการร่วมกับแผนกสำรวจ แผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานหัวเมือง และหน่วยศิลปากรทั้ง ๙ หน่วย พร้อมทั้งควบคุมการชุดแต่งและบุรณะตามโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายของงาน นอกจากนี้ทางแผนกจะต้องดำเนินการติดต่อบริษัทงาน และจัดส่งเจ้าหน้าที่ร่วมดำเนินการกับนักโบราณคดี ชาวต่างประเทศที่เข้ามาสำรวจขุดค้นทางด้าน

โบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และศึกษาวิจัยโบราณศิลปวัตถุที่ได้จากการขุดค้น ขุดแต่งโบราณสถาน จักรวบรวมเอกสารการดำเนินการขุดค้นและขุดแต่งโบราณสถานของแผนกและหน่วยศิลปากรทั้ง ๙ หน่วย เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่แก่ประชาชน พร้อมทั้งจัดทำสถิติประมวลการดำเนินงานขุดค้นและขุดแต่ง โบราณวัตถุสถานของแผนกและหน่วยศิลปากรทั้ง ๙ หน่วย

ผลงานของแผนกขุดแต่งและบูรณะในรอบปีที่แล้ว

๑. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองและบริเวณใกล้เคียงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๑
๒. ขุดแต่งและบูรณะวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๑
๓. ร่วมสำรวจขุดค้นโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ไทย—อังกฤษ ณ อำเภอไชยาบาดาล จังหวัดลพบุรี
๔. ร่วมสำรวจขุดค้นโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ไทย—อังกฤษ ณ อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
๕. บูรณะเจดีย์หมายเลข ๑๐ เมืองอุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๒
๖. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานคอกช้างดิน เมืองเก่าอุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๒
๗. ขุดแต่งและบูรณะเจดีย์หมายเลข ๑ ตำบลกุ่มบัว จังหวัดราชบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๒
๘. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถาน ตำบลจันเสน จังหวัดนครสวรรค์ ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๓
๙. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองเก่าสุโขทัย ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๓
๑๐. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๓
๑๑. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๓
๑๒. ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานวัดพระธาตุจอมกิติ จังหวัดเชียงใหม่ ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๔

๑๓. ชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานปราสาทเมืองไผ่ อำเภออรัญญประเทศ จังหวัดปราจีนบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๕

๑๔. ชุตแต่งและบูรณะปราสาทหินพนมรุ้ง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๖

๑๕. ชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองพระรถ (ศรีวัดสระปุระ) จังหวัดปราจีนบุรี ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๕

๑๖. ชุตแต่งและบูรณะปราสาทหินเมืองต่ำ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๖

๑๗. ชุตแต่งและบูรณะปราสาทหินพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๖

๑๘. สำรวจและชุกค้นโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ณ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๖

๑๙. ชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองฟ้าแดดสงยาง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๗

๒๐. บูรณะพลับพลาที่ประทับของรัชกาลที่ ๔ และศาลาสีหิสมณเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดสงขลา ร่วมกับหน่วยศิลปากรที่ ๙

โครงการบูรณะ

๑. โครงการชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองและบริเวณใกล้เคียงจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. โครงการชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองเก่าสุโขทัย ศรีสัชนาลัย กำแพงเพชร

๓. โครงการชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองพระรถ และปราสาทเมืองไผ่ จังหวัดปราจีนบุรี

๔. โครงการชุตแต่งและบูรณะโบราณสถานปราสาทหินพนมรุ้ง และปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์

๕. โครงการบูรณะพลับพลาที่ประทับรัชกาลที่ ๔ และศาลาสีหิสมณเจ้าตากสินมหาราช จังหวัดสงขลา

หัวหน้าแผนกชุตแต่งและบูรณะ — นายสมศักดิ์ รัตนกุล

อัตรากำลังของแผนกชุดแต่งและบุรณะ

หัวหน้าแผนก	๑	อัครา
นายช่างศิลปโท	๑	„
ภัณฑารักษ์ตรี	๒	„
ช่างศิลปตรี	๑	„
ช่างศิลปจัตวา	๑	„
ภัณฑารักษ์จัตวา	๒	„
พนักงานพิมพ์ดีด	๑	„

แผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนคร

หน้าที่ของแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนคร

มีหน้าที่จัดแสดงดูแล และบริหารงานของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ วัดพระเชตุพน พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติวัดเบญจมบพิตร และพิพิธภัณฑสถานอื่น ๆ ในเขตจังหวัดพระนครธนบุรี กับตรวจตราดูแลควบคุมโบราณสถานที่ยกกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานสำหรับชาติในเขตจังหวัดพระนครธนบุรี

ผลงานของแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนครในรอบปีที่แล้ว

กิจกรรมพิเศษ

๑. จัดแสดงชั่วคราวเนื่องในวันเด็กแห่งชาติปี ๒๕๑๓
๒. จัดแสดงชั่วคราวเรื่องดนตรี และการละเล่นพื้นเมืองของไทย
๓. จัดแสดงชั่วคราวเรื่องศิลปวัตถุที่จะส่งไปแสดงที่ประเทศเนเธอร์แลนด์

กิจกรรมอื่น ๆ

๑. ร่วมกับเทศบาลนครกรุงเทพ ฯ อัญเชิญพระพุทธรูปศิหังค์ออกให้ประชาชนสักการบูชาและสงฆ์
๒. มีผู้ขออนุญาตถ่ายภาพศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครรวม ๕๕ ราย
๓. จัดสถานที่บริเวณในโอกาสต่าง ๆ
๔. ต้อนรับแขกของทางราชการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร

งานด้านการวิจัย

ข้าราชการที่รับผิดชอบงานด้านวิชาการได้เขียนเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมในประเทศไทยไว้คือ

๑. ยุคมีคมนแห่งประวัติศาสตร์และอารยธรรมในประเทศไทย
๒. อาณาจักรสุวรรณภูมิ
๓. อาณาจักรฟูนัน
๔. อาณาจักรอีสานปุระ (เจนละ)
๕. อาณาจักรทวารวดี
๖. อาณาจักรศรีวิชัย
๗. อาณาจักรลพบุรี
๘. อาณาจักรศรีจนาศะ
๙. อาณาจักรโยนก
๑๐. อาณาจักรอื่นๆ ที่ยังไม่พบตำแหน่งทางภูมิศาสตร์
๑๑. รัฐนครไทยอิสระ
 - ก. อาณาจักรลานนาไทย
 - ข. อาณาจักรสุโขทัย
 - ค. อาณาจักรละโว้-อโยธยา
 - ง. อาณาจักรตามพลิงค์
๑๒. สหราชอาณาจักร สมัยอยุธยา
๑๓. วิชาการพิพิธภัณฑ์

งานด้านการควบคุมความปลอดภัยและทะเบียนบัญชี

ทางเจ้าหน้าที่ของแผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานพระนคร ได้ดำเนินการทำทะเบียนบัญชีตามหลักการบัญชีสากล เพื่อความปลอดภัยของศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

การนำศิลปโบราณวัตถุไปจัดแสดง ณ ต่างประเทศ

๑. เตรียมส่งศิลปวัตถุจำนวน ๗๐ รายการไปแสดง ณ สถานมาตุไรต์ม ประเทศเนเธอร์แลนด์

๒. เตรียมศิลปโบราณวัตถุไปจัดแสดง ณ ศาลาไทย ในงานมหกรรมโลก ประเทศญี่ปุ่น
ชั่วคราว ๕๐ รายการ
๓. เตรียมศิลปวัตถุ ๓ ชิ้น ไปจัดแสดงชั่วคราว ในงานมหกรรมโลกประเทศญี่ปุ่น
๔. จัดเตรียมศิลปกรรมไทยไปแสดง ณ สหรัฐอเมริกา

งานด้านเทคนิคการช่าง

เจ้าหน้าที่ด้านเทคนิคการช่างได้ปฏิบัติงาน

๑. จัดแสดงเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ
๒. จัดแสดงเรื่องดนตรีและการเล่นของไทย
๓. จัดแสดงศิลปวัตถุ ซึ่งจะส่งไปแสดง ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์
๔. ทำตู้ ชั้น แท่น ฐาน ในห้องแสดงพระที่นั่งวสันตพิมาน มุขเด็จจันทะวันตก
๕. เปลี่ยนและซ่อมประตุน้ำต่าง ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร
๖. เปลี่ยนและซ่อมไฟฟ้า
๗. ปรับปรุงห้องก่อนประวัติศาสตร์ในพระที่นั่งศิวโมกข์พิมาน

หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนคร นายนิคม มุสิกคามะ

อัตรากำลังของแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานพระนคร

หัวหน้าแผนก	๑	อัตรา
ภัณฑารักษ์โท	๑	,,
ภัณฑารักษ์ตรี	๓	,,
ภัณฑารักษ์จัตวา	๓๐	,,
พนักงานประจำห้อง	๒๐	,,
ยาม	๑๑	,,
คนงาน	๔	,,
คนสวน	๒	,,
นักการภารโรง	๔	,,

โครงการปรับปรุงงาน

เนื่องจากงานของแผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานพระนคร กองโบราณคดี ในปัจจุบัน มีขอบเขตงานกว้างขวางมาก จึงได้วางแผนงานในการปรับปรุงงาน ๒ ด้าน คือ

๑. การปรับปรุงฐานะของแผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานพระนคร กองโบราณคดี กรมศิลปากรเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร สังกัดสถาบันพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร

๒. วางแผนปฏิบัติงานด้านการบริหาร โดยมีเป้าหมายที่จะให้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร เป็นสถาบันทางการศึกษาค้นคว้า ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

การปรับปรุงแผนกเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อันเป็นงานด้านหนึ่งที่แผนกได้วางแผนขอบเขตความรับผิดชอบของงานส่วนราชการภายในของแผนกตลอดจนการวางบุคคลากรในการปฏิบัติงานขั้นต้นไว้ดังนี้

ก. หน้าที่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

ทำหน้าที่รวบรวมศึกษาค้นคว้า จัดแสดงเผยแพร่ และวิจัยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี มานุษยวิทยา สงวนรักษาวัตถุ ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าและความเพลิดเพลินแก่ประชาชน ประกอบด้วยแผนกต่าง ๆ คือ

๑. แผนกก่อนประวัติศาสตร์ ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้า และจัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์

๒. แผนกโบราณคดีประวัติศาสตร์ ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์สมัยฟูนัน เจนละ กัมพูชา ทวารวดี ศรีวิชัย เชียงแสน สุโขทัย อโยธยา และสมัยรัตนโกสินทร์

๓. แผนกชาติพันธุ์วิทยา ทำหน้าที่ค้นคว้าเรื่องราวทางประเพณี การละเล่นพื้นเมือง และชาติพันธุ์วิทยาอื่น ๆ

๔. แผนกการศึกษาประชาสัมพันธ์ ทำหน้าที่ด้านการเผยแพร่ติดต่อประชาสัมพันธ์ร่วมกับโรงเรียน มหาวิทยาลัย สโมสร องค์การ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน

๕. แผนกควบคุมความปลอดภัย ทำหน้าที่ควบคุมดูแลรักษาความปลอดภัยของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ทั้งกลางวันและกลางคืน

๖. แผนกบริหาร ทำหน้าที่จัดทะเบียน บัตรประจำวัตถุ ตรวจสอบวัตถุ การช่าง และกิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

อัตรากำลัง

ส่วนราชการ (ตำแหน่ง)	พิเศษ	เอก	โท	ตรี	จัตวา	วิสามัญ	ลูกจ้าง
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ผู้อำนวยการ		๑					
๑. แผนกก่อนประวัติศาสตร์ ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก ภัณฑารักษ์ตรี			๑	๒			
๒. แผนกโบราณคดีประวัติศาสตร์ ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก ภัณฑารักษ์ตรี			๑	๗			
๓. แผนกชาติพันธุ์วิทยา ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก ภัณฑารักษ์ตรี			๑	๕			
๔. แผนกการศึกษาประชาสัมพันธ์ ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก ภัณฑารักษ์ตรี วิทยากรตรี ภัณฑารักษ์จัตวา พนักงานพิมพ์ดีด			๑	๒ ๕	๑๐ ๑		
๕. แผนกควบคุมความปลอดภัย ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก ประจำแผนก ภัณฑารักษ์จัตวา ภัณฑารักษ์จัตวา (ทำหน้าที่พนักงาน ประจำห้อง) วิ. พนักงานประจำห้อง วิ. ยาม ยาม			๑	๑	๓ ๔๐	๑๖ ๑	๑๔

ส่วนราชการ (ตำแหน่ง)	พิเศษ	เอก	โท	ตรี	จัตวา	วิสามัญ	ลูกจ้าง
๖. แผนกบริหาร							
ภัณฑารักษ์โท ทำหน้าที่หัวหน้าแผนก			๑				
ประจำแผนก				๑			
ภัณฑารักษ์ตรี				๑			
ช่างภาพจัตวา					๑		
ภัณฑารักษ์จัตวา					๑๐		
พนักงานพิมพ์ดีด					๑		
นักการภารโรง							๓
ช่างตรี				๑			
วิ. เทียบช่างจัตวา						๓	
วิ. คณงาน						๑	
ช่างจัตวา					๕		
ช่างไฟฟ้าและช่างเครื่องยนต์							๒
ช่างเหล็ก							๑
คนรถ							๓
คนสวน คณงาน							๑๕
วิ. คนสวน						๒	

รายละเอียดการกำหนดตำแหน่งและอัตราเงินเดือน พิจารณาศึกษาแผนแห่งชาติพระนคร กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

หน้าที่และความรับผิดชอบ	เลขที่ประจำตำแหน่ง	ตำแหน่ง	คุณวุฒิ	ประเภทยศรวม	จำนวนตำแหน่ง	อัตราเงินเดือน			หมายเหตุ
						ขั้น	อันดับ	ขั้น	
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีหน้าที่รวบรวม ศึกษา ค้นคว้า จัดแสดง เผยแพร่ และวิจัยทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมานุษยวิทยา สงวนรักษาดูแลรักษา ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า และความรู้เพื่อกิจการ และความรู้เพื่อพัฒนา ประสิทธิภาพแผนต่าง ๆ คือ		ผู้อำนวยการ	ผู้มีความรู้ความสามารถชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่		๑	เอก			
๑. แผนก่อนประวัติศาสตร์ มีหน้าที่รวบรวมศึกษาค้นคว้า และจัดแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์		ภัณฑารักษ์โท	ผู้มีความรู้ความสามารถชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ ศิลปบัณฑิต (โบราณคดี)	สามัญ	๑	โท			
๒. แผนกโบราณคดีประวัติศาสตร์ ทำหน้าที่ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทาง		ภัณฑารักษ์ตรี	ผู้มีความรู้ความสามารถชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	„	๒	ตรี			
		ภัณฑารักษ์โท	ผู้มีความรู้ความสามารถชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	„	๑	โท			

หน้าที่และความรับผิดชอบ	เลขที่ประจำตำแหน่ง	ตำแหน่ง	คุณวุฒิ	ประเภทยศรวม	จำนวนตำแหน่ง	อัตราเงินเดือน			หมายเหตุ
						ขั้น	ขั้น	ขั้น	
๕. แผนกควบคุมความปลอดภัย มีหน้าที่ควบคุมดูแล รักษาความปลอดภัย ของศิลปโบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนครทั้งกลางวันและกลางคืน		ภัณฑารักษ์ จัตุวา	มศ. ๓	สามัญ	๑๐	จัตวา			
		พนักงานพิมพ์	มศ. ๓	„	๑	จัตวา			
		ภัณฑารักษ์โท	ผู้มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	„	๑	โท			
		ประจำแผนก	„	„	๑	ตรี			
		ภัณฑารักษ์ จัตุวา	มศ. ๓	„	๓	จัตวา			
		ภัณฑารักษ์ จัตุวา (พนักงานประจำห้อง)	มศ. ๓	„	๔๐	จัตวา			
๖. แผนกบริหาร มีหน้าที่จัดทำทะเบียนบัญชี บัตรประจำวัตถุ ตรวจสอบวัตถุ		พนักงานประจำห้อง	มศ. ๓	วิสามัญ	๑๖	—			
		วิ. ยาม	ป. ๔	วิสามัญ	๑	—			
		ยาม	ป. ๔	ลูกจ้างสามัญ	๑๔	—			
		ภัณฑารักษ์โท	ผู้มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	สามัญ	๑	โท			

หน้าทีและความรับผิดชอบ	เลขที่ประจำตำแหน่ง	ตำแหน่ง	คุณวุฒิ	ประเภท	ยอกรรม	อัตราเงินเดือน			หมายเหตุ
						ขั้น	อันดับ	ขั้น	
โต้ตอบ การช่าง และกิจกรรมต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์-สถานแห่งชาติ พระนคร		ประจำแผนก	ผู้มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	สามัญ		ตรี			
		ภัณฑารักษ์ตรี	"	"		ตรี			
		ช่างตรี	"	"		ตรี			
		ช่างภาพจิตรกรรม	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	"		จัตวา			
		ภัณฑารักษ์จัตวา	มศ. ๓	"		จัตวา			
		พนักงานพิมพ์ดีด	มศ. ๓	"		จัตวา			
		วิ. เทียบช่าง	ผู้มีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่	วิสามัญ		—			
		จัตวา	ป. ๔	"		—			
		วิ. คณางาน	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	สามัญ		จัตวา			
		ช่างจัตวา	ป. ๔	ลูกจ้าง		—			
		ช่างไฟฟ้าและช่างเครื่อง-ยนต์							

หน้าที่และความรับผิดชอบ	เลขที่ประจำตำแหน่ง	ตำแหน่ง	คุณสมบัติ	ประเภทของความรู้	จำนวนตำแหน่ง	อัตราเงินเดือน			หมายเหตุ
						ขั้น	ขั้น	ขั้น	
		ช่างเหล็ก	ป. ๔	ดูจ้าง	๑	—			
		นักการภารโรง	ป. ๔	”	๓	—			
		คนรถ	ป. ๔	”	๓	—			
		วิ. คนสวน	ป. ๔	วิสามัญ	๒	—			
		คนสวนคนงาน	ป. ๔	ดูจ้าง	๑๕	—			

แผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานหัวเมือง

หน้าที่ของแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานหัวเมือง

๑. จัดแสดงและดูแลรักษาพิพิธภัณฑสถาน โบราณสถานต่าง ๆ ตามต่างจังหวัด
๒. ทำหน้าที่ติดต่อประสานงานระหว่างกองโบราณคดีกับหน่วยศิลปากร รวม ๙ หน่วย
๓. จัดเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานขุดค้นทางโบราณคดีร่วมกับนักโบราณคดีต่างประเทศ
๔. พิจารณาปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับงานพิพิธภัณฑสถานหรือโบราณสถานในต่างจังหวัด

ผลงานของแผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานหัวเมืองในรอบปีที่แล้ว

๑. จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น
๒. จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. จัดสร้างอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่
๔. สำรวจและขุดค้นทางด้านก่อนประวัติศาสตร์ ที่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี

ผลงานของหน่วยศิลปากรทั้ง ๘ หน่วย

ทางด้านพิพิธภัณฑสถาน หน่วยที่มีพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้เปิดพิพิธภัณฑสถานให้นักเรียนนักศึกษา ประชาชน เข้าชมเพื่อศึกษาหาความรู้ พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกและอธิบายนำชมภายในพิพิธภัณฑสถาน และตามโบราณสถานที่ใกล้เคียง

ทางด้านโบราณสถาน ได้จัดให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยออกสำรวจ ดูแล ถากถาง และบำรุงรักษาโบราณสถานต่าง ๆ ในเขตอารักขาของหน่วยเป็นประจำ

ทางด้านขุดแต่งและบูรณะ ได้ดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

หน่วยศิลปากรที่ ๑ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานภายในเกาะเมืองและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับเจ้าหน้าที่กองโบราณคดี

หน่วยศิลปากรที่ ๑ (จังหวัดลพบุรี)

ขุดแต่งวัดบันไดหิน จังหวัดลพบุรี

ขุดแต่งและบูรณะวัดมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี

หน่วยศิลปากรที่ ๒

ชุดแต่งโบราณสถานวัดเขานางบวช อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี ร่วมกับ
คณะกรรมการจังหวัด

บูรณะโบราณสถานตำบลพงตึก จังหวัดกาญจนบุรี

บูรณะเจดีย์หมายเลข ๑๑ เมืองเก่าอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

หน่วยศิลปากรที่ ๓

ชุดแต่งและบูรณะโบราณสถานที่เมืองสุโขทัย ศรีสัชนาลัย สวรรคโลก และกำแพง-
เพชร

หน่วยศิลปากรที่ ๔

ชุดแต่งชุดคันเตาเผาถ้วยชามที่อำเภอสนักำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ชุดแต่งและบูรณะกุฏิพระเจ้าเม็งราย จังหวัดเชียงราย

ชุดแต่งและบูรณะพระธาตุจอมกิตติ จังหวัดเชียงราย

สำรวจทางโบราณคดี ในเขตอารักขาของหน่วย

หน่วยศิลปากรที่ ๕

ชุดแต่งโบราณสถานปราสาทเมืองไผ่ จังหวัดปราจีนบุรี

ชุดแต่งโบราณสถานเมืองพระรถ จังหวัดปราจีนบุรี

หน่วยศิลปากรที่ ๖

ชุดแต่งบำรุงรักษาโบราณสถานในเมืองพิมาย

ชุดแต่งและบูรณะโบราณสถานปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

ชุดแต่งและบูรณะปราสาทหินเมืองต่ำ จังหวัดบุรีรัมย์

ชุดแต่งและบูรณะปราสาทหินพนมวัน จังหวัดนครราชสีมา

หน่วยศิลปากรที่ ๗

ชุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเมืองฟ้าแดดสงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์

สำรวจทางโบราณคดีในเขตอารักขาของหน่วย

หน่วยศิลปากรที่ ๘

ชุดแต่งโบราณสถาน วัดหัวเวียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำรวจทางโบราณคดีในเขตอารักขาของหน่วย

หน่วยศิลปากรที่ ๕

บูรณะโบราณสถานบริเวณเขาคังกวอน จังหวัดสงขลา

สำรวจทางโบราณคดีในเขตอารักขาของหน่วย

บูรณะโบราณสถานพระอุโบสถวัดมัชฌิมาวาส ร่วมกับวัดมัชฌิมาวาส จังหวัดสงขลา
และกองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร

บูรณะโบราณสถานพระอุโบสถวัดวัง ร่วมกับวัดวัง ตำบลลำปำ จังหวัดพัทลุง

โครงการจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ

สำหรับโครงการในปีต่อไป แผนกพิพิธภัณฑสถานและโบราณสถานหัวเมือง จะจัดสร้างพิพิธภัณฑสถานในจังหวัดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. สร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม
๒. สร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดจันทบุรี
๓. สร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดลำพูน
๔. สร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จังหวัดสงขลา
๕. สร้างพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย

รายนามของหัวหน้าหน่วยศิลปากรทั้ง ๕ หน่วย

หน่วยศิลปากรที่ ๑ (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา) นายเทพ สุขรัตน์

- „ ๑ (จังหวัดลพบุรี) นายวิรัช คุณมาศ
- „ ๒ (จังหวัดสุพรรณบุรี) นายเสรี แนนหนา
- „ ๓ (จังหวัดสุโขทัย) นายมะลิ โคกสันเทียะ
- „ ๓ (จังหวัดกำแพงเพชร) นายประโชติ สังขนกิจ
- „ ๔ (จังหวัดเชียงราย) นายประเทือง คำคง ทำหน้าที่ผู้ช่วยหัวหน้าหน่วยฯ
- „ ๔ (จังหวัดเชียงใหม่) นายสมจิตต์ เรืองคณะ
- „ ๕ (จังหวัดฉะเชิงเทรา) นายศิริ ดวงดี
- „ ๖ (จังหวัดนครราชสีมา) นายแทน ธีระพิจิตร
- „ ๗ (จังหวัดขอนแก่น) นายประยูร ไพบูลย์สุวรรณ
- „ ๘ (จังหวัดนครศรีธรรมราช) นายประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์
- „ ๙ (จังหวัดสงขลา) ว่าที่ ร.ต. บัณฑิต พูลศิลป์

อัตรากำลังของแผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานหัวเมือง ส่วนกลาง

ภัณฑารักษ์โท	๓	อัตรา
ภัณฑารักษ์ตรี	๓	,,
ภัณฑารักษ์จัตวา	๒	,,
ช่างศิลป์โท	๑	,,
ช่างศิลป์จัตวา	๑	,,
เทียบช่างศิลป์จัตวา	๑	,,
พนักงานพิมพ์ดีด	๑	,,
พนักงานขับรถ	๑	,,
รวม	๑๓	,,

ส่วนภูมิภาค

ภัณฑารักษ์เอก	๒	อัตรา
ภัณฑารักษ์โท	๗	,,
ภัณฑารักษ์ตรี	๑๒	,,
ภัณฑารักษ์จัตวา	๔๑	,,
เทียบภัณฑารักษ์จัตวา	๑	,,
ช่างศิลป์เอก	๒	,,
ช่างศิลป์โท	๒	,,
ช่างศิลป์จัตวา	๓	,,
ช่างตรี	๓	,,
ช่างจัตวา	๒	,,
สถาปนิกตรี	๑	,,
เสมียน	๕	,,
รวม	๑๘	,,

แผนกสำรวจ

หน้าที่ของแผนกสำรวจ

มีหน้าที่สำรวจ ทำแผนที่แผนที่ผังโบราณวัตถุสถานทั่วพระราชอาณาจักร และดำเนินงานซ่อม สงวนรักษาศิลปโบราณวัตถุ

แผนกสำรวจแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายสำรวจ มีหน้าที่รับผิดชอบในงานช่าง เช่น ออกแบบตกแต่งภายใน ทำแผนที่ และแผนที่ แสดงที่ตั้งเมืองโบราณ โบราณสถานต่างๆ เขียนภาพประกอบ ตรวจสอบพิจารณาอนุญาตนำของออกนอกประเทศ

๒. ฝ่ายห้องปฏิบัติซ่อมและสงวนรักษาศิลปโบราณวัตถุ มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้าทางด้านวิทยาศาสตร์ หาสาเหตุแห่งการเสื่อมและวิธีป้องกันศิลปโบราณวัตถุ เพื่อการสงวนรักษาสัมบัติวัฒนธรรม เช่น ซ่อมและรักษาภาพจิตรกรรมฝาผนังทั่วราชอาณาจักร ซ่อมและรักษาจิตรกรรมที่เคลื่อนที่ได้ ซ่อมและรักษาอินทรียวัตถุ เช่น ไม้ ผ้า กระดาษ สมุดข่อย โคร่ง-กระดูก ฯลฯ ซ่อมวัตถุประเภทหิน เครื่องเคลือบ เครื่องปั้นดินเผา และซ่อมรักษาวัตถุประเภทเครื่องโลหะต่างๆ อีกด้วย

ผลงานของแผนกสำรวจในรอบปีที่แล้ว

ฝ่ายสำรวจ

๑. ออกแบบและทำรายการก่อสร้างบ้านพักภัณฑารักษ์ตรี ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. ออกแบบและทำรายการก่อสร้างบ้านพักจัตวาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. ออกแบบและทำรายการก่อสร้างบ้านพักจัตวา ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

๔. ออกแบบตกแต่งภายในศาลาไทยในงานแสดงสินค้า Expo' 70 ณ ประเทศญี่ปุ่น

๕. ออกแบบครุภัณฑ์ห้องแสดงก่อนประวัติศาสตร์พิพิธภัณฑสถานและศูนย์ค้นคว้าก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี

๖. ออกแบบครุภัณฑ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี
๗. ออกแบบครุภัณฑ์ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครปฐม จังหวัดนครปฐม
๘. สำรวจทำแผนผังบริเวณสุสานวัดราชบพิธ จังหวัดพระนคร
๙. สำรวจทำแผนที่และแผนผังโบราณสถาน ถ้ำระฆัง ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี
๑๐. สำรวจทำแผนที่เมืองจันเสน จังหวัดนครสวรรค์
๑๑. สำรวจทำแผนที่โบราณสถาน ที่ทุ่งตึก ตำบลเกาะคอเขา อำเภอนาทม จังหวัดพังงา
๑๒. สำรวจทำแผนผังโบราณสถานและแหล่งชุมชนปัจจุบัน บริเวณรอบนอกและรอบในบางส่วน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ต่อเติมหลังจากสำรวจรังวัดและในปี ๒๕๑๒ ตามโครงการพัฒนาเกาะเมืองให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ
๑๓. สำรวจรังวัดระดับผิวดิน และแผนผังชุมชนก่อนประวัติศาสตร์เขานาค อำเภอกัททัน จังหวัดอุทัยธานี
๑๔. สำรวจรังวัด และทำแผนผัง กำแพงเมืองโบราณลพบุรีค้ำตันใต้ จังหวัดลพบุรี
๑๕. สำรวจรังวัด และทำแผนผัง เขตโบราณสถาน และแหล่งชุมชนปัจจุบันทั่วเกาะเมืองและนอกเกาะเมืองตามโครงการบูรณะเกาะเมือง อยุธยาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๖. ค้นคว้ารวบรวมโบราณสถานและพระอารามทั่วจังหวัดเชียงใหม่ จากแผนที่ของสำนักผังเมืองกระทรวงมหาดไทย
๑๗. ค้นคว้ารวบรวมภูมิฐานทางโบราณคดี เพื่อหาแหล่งชุมชนและเมืองโบราณทั่วราชอาณาจักร จากแผนที่ถ่ายทางอากาศ และภาพถ่ายทางอากาศ ภายในห้องปฏิบัติการ
๑๘. เขียนแผนผังลักษณะของแหล่งชุมชน และเมืองโบราณต่าง ๆ ที่ตรวจพบจากแผนที่และภาพถ่ายของแผนที่ทางอากาศ และภาพถ่ายทางอากาศ
๑๙. เขียนแผนภูมิแสดงอัตรากำลังของข้าราชการกองโบราณคดี ปี ๒๕๑๓
๒๐. เขียนแผนที่ประเทศไทย แสดงอาณาเขตของหน่วยศิลปากรทั้ง ๙ หน่วย
๒๑. แก้ไขแผนผังป้อมมหาภาพ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ
๒๒. เขียนแผนภูมิเทียบอายุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย และประเทศใกล้เคียง

๒๓. แก้ไขแผนที่จังหวัดลพบุรีบอกตำแหน่งวัด และเมืองเก่า
๒๔. ขยายแผนผังบริเวณวัดเจ้าปราบ และคลังตีบูก ตามโครงการวนอุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๕. แก้ไขแผนที่อาณาจักรอยุธยาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บอกตำแหน่งเมืองวัด และบริเวณใกล้เคียง
๒๖. แก้ไขแผนผังการสำรวจใหม่ของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย เพื่อลงตำแหน่งของการขุดแต่ง และบูรณะโบราณสถาน
๒๗. ควบคุมการบูรณะวัดขุนเมืองใจ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๘. เขียนโครงการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการขุดแต่งบูรณะโบราณสถานเกาะเมืองและบริเวณใกล้เคียง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๒๙. เขียนโครงการสำรวจแหล่งชุมชนโบราณทั่วราชอาณาจักร
๓๐. เขียนโครงการสำรวจภาพจิตรกรรมทั่วประเทศ
๓๑. เขียนโครงการแสดงภาพจิตรกรรมทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์
๓๒. แก้ไขแบบแผนผังวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี
๓๓. ออกแบบหน้าปกหนังสือจิตรกรรมฝาผนังในประเทศไทย
๓๔. ออกแบบหน้าปกหนังสือนำชมโบราณสถานศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
๓๕. ออกแบบปกหนังสือนำชมโบราณสถานเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
๓๖. ออกแบบปกหนังสือพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ พิมพ์ถวายพระภิกษุและสามเณรเนื่องในโอกาสเข้าพรรษา
๓๗. ตรวจโบราณสถานวิหารวัดสังข์กระจาย จังหวัดธนบุรี กรณีขออนุญาตรื้อพระวิหาร
๓๘. ตรวจโบราณสถานวัดพระเงิน จังหวัดนนทบุรี กรณีขออนุญาตรื้อพระอุโบสถ
๓๙. ตรวจโบราณสถานวัดประสารังสรรค์ จังหวัดนนทบุรี กรณีขออนุญาตรื้อพระอุโบสถ
๔๐. ตรวจการอนุญาตนำศิลปโบราณวัตถุออกนอกประเทศ
๔๑. เขียนคำแนะนำวิธีการซ่อมเรือสำเภา วัดยานนาวา จังหวัดพระนคร

ฝ่ายห้องปฏิบัติการซ่อมและสงวนรักษาศิลปโบราณวัตถุ

ผลงานที่ปฏิบัติไปแล้วและกำลังดำเนินอยู่

๑. เบื้องปลายรายการสงวนรักษาสम्บัติวัฒนธรรมแก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกรมศิลปากรที่ห้องประชุมกองโบราณคดี
๒. เบื้องปลายรายการสงวนรักษาสम्บัติวัฒนธรรมแก่ประชาชนที่สนใจที่ห้องประชุมเล็กโรงละครแห่งชาติ
๓. ดำเนินการเจาะกรอบบานกระจกทำช่องระบายอากาศจิตรกรรมฝาผนัง ที่วัดสุวรรณาราม จังหวัดธนบุรี
๔. บรรยายความรู้เรื่องสงวนรักษาศิลปโบราณวัตถุ ที่คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร
๕. ซ่อมจิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณดาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๖. ทำการสำรวจความชำรุดทรุดโทรม เพื่อหาวิธีกำจัดและป้องกันจิตรกรรมฝาผนังระเบียงพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จังหวัดพระนคร
๗. ทำโครงการซ่อมพระพุทธรูปไสยาสน์ วัดพระเชตุพน จังหวัดพระนคร ร่วมกับกองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร
๘. ทำโครงการบูรณะปฏิสังขรณ์จิตรกรรมฝาผนังวัดเบญจมบพิตร จังหวัดพระนคร ร่วมกับกองสถาปัตยกรรม กรมศิลปากร
๙. นำผู้เชี่ยวชาญการสงวนรักษาสम्บัติวัฒนธรรมจากองค์การพิพิธภัณฑ์ระหว่างประเทศ ไปตรวจโบราณสถาน โบราณวัตถุ เพื่อวางโครงการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อไป
๑๐. ทำโครงการซ่อมจิตรกรรมฝาผนังทั่วพระราชอาณาจักร ตามรายงานการประชุมคณะกรรมการฝ่ายวัฒนธรรม
๑๑. ดำเนินการซ่อมจิตรกรรมเรื่องพระประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
๑๒. ทำโครงการซ่อมพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม จังหวัดธนบุรี เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

หัวหน้าแผนกสำรวจ — นายประพัฒน์ โยธาประเสริฐ
อัตรากำลังของแผนกสำรวจ

หัวหน้าแผนก	๑	อัตรา
สถาปนิกโท	๒	„
สถาปนิกตรี	๑	„
มัณฑนกรตรี	๑	„
ภัณฑารักษ์โท	๑	„
ภัณฑารักษ์จัตวา	๑	„
ช่างศิลปโท	๑	„
ช่างศิลปตรี	๑	„
ช่างศิลปจัตวา	๓	„
นักวิทยาศาสตร์โท	๑	„
นักการภารโรง	๑	„

หน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์ (Museum Education and Public Relation)

หน้าที่ของหน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์

๑. เผยแพร่วิชาการที่เกี่ยวข้องกับศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร
๒. ให้ความร่วมมือช่วยเหลือโรงเรียน และสถานศึกษาทุกระดับโดยการจัดบริการนำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร และอำนวยความสะดวกในการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานด้วย
๓. ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชนทุกระดับ
๔. เผยแพร่วิชาการทางสิ่งพิมพ์ ได้แก่การพิมพ์เอกสารทางวิชาการต่าง ๆ
๕. จัดบริการเผยแพร่ความรู้ทางภาพยนตร์แก่ประชาชน
๖. จัดนิทรรศการพิเศษในเรื่องต่าง ๆ
๗. ปฏิบัติงานร่วมมือกับคณะ **Museum Work Study Group** ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศอาสาสมัครช่วยกิจการพิพิธภัณฑสถานในการจัดกิจกรรมการศึกษาและเผยแพร่ความรู้เป็นภาษาอังกฤษ
๘. ดำเนินการจัดทำห้องสมุด
๙. จัดทำเอกสารภาพนิ่งและภาพถ่าย
๑๐. ต้อนรับและนำชมแขกผู้มีเกียรติของทางราชการ

ผลงานในรอบปีที่แล้ว

กิจกรรมสำหรับโรงเรียน

๑. จัดเจ้าหน้าที่บรรยายและนำชมให้แก่โรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ที่ขออนุญาตเข้าชม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร

๒. จัดนิทรรศการพิเศษ เรื่องราชประเพณี และประณีตศิลป์ เนื่องในโอกาสวันเด็กแห่งชาติ พร้อมทั้งจัดเจ้าหน้าที่บรรยายให้ความรู้แก่นักเรียนนักศึกษา ที่เข้าชม

กิจกรรมสำหรับประชาชน

๑. จัดรายการนำชมในวันอาทิตย์ โดยจัดเป็น ๒ รอบ คือ

เวลา ๑๐.๐๐ น. — ๑๒.๐๐ น. จัดรายการนำชมเฉพาะห้อง (Gallery talk)

เวลา ๑๔.๐๐ น. — ๑๖.๐๐ น. จัดรายการนำชมทั่วไป (Conducted tour)

กิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมมือกับคณะ Museum Work Study Group

๑. จัดนำชมทั่วไป (Conducted tour) เป็นภาษาอังกฤษ ในวันศุกร์

๒. นำชมเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยและพุทธศาสนา เป็นภาษาอังกฤษแก่ชาวต่างประเทศ

๓. ปาฐกถาภาษาอังกฤษเกี่ยวกับศิลปะ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม โดยผู้เชี่ยวชาญเดือนละครั้ง

๔. นำชมโบราณสถานและพิพิธภัณฑ์สถานต่างจังหวัดเดือนละครั้ง

๕. จัดทำบทเรียนเป็น Course ในหัวข้อต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ เครื่องปั้นดินเผา สถาปัตยกรรมไทย ฯลฯ

๖. จัดนำชมและบทเรียนเป็นภาษาอังกฤษแก่นักเรียนโรงเรียนนานาชาติ

๗. จัดนำชมและบรรยายเป็นภาษาอังกฤษแก่ผู้ได้รับทุน Usom ก่อนเดินทางไปต่างประเทศ

กิจกรรมพิเศษ

๑. จัดบรรยายและนำชมแก่ผู้ได้รับทุน American Field Service

๒. จัดบรรยายและนำชมแก่ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์และวิทยาลัยครูและสถาบันชั้นสูง

การจัดทำเอกสารเผยแพร่

๑. ดำเนินการจัดพิมพ์เอกสารทางวิชาการของกองโบราณคดี หนังสือนำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
๒. จัดทำอนุสารพิพิธภัณฑ์สถานสัมพันธ
๓. จัดทำ Newsletter ประจำเดือนส่งสมาชิก Museum Work Study Group
๔. จัดพิมพ์หนังสือเรื่องเครื่องถ้วยในประเทศไทย

การจัดทำห้องสมุด

๑. จัดหาบรรณารักษ์อาสาสมัครมาช่วยงานปรับปรุงจัดทำบัตรห้องสมุดตามหลักสากล
๒. จัดหาหนังสือที่จำเป็นสำหรับห้องสมุด เพื่อพัฒนาห้องสมุดสำหรับการศึกษาค้นคว้าในเรื่องศิลปะ โบราณคดี และกิจการพิพิธภัณฑ์สถาน
๓. ติดต่อกับ Icom ขอหนังสือและเอกสารทางด้านพิพิธภัณฑ์สถาน
๔. ติดต่อขอหนังสือจากมูลนิธิและสถาบันต่าง ๆ และพิพิธภัณฑ์สถานต่าง ๆ ในต่างประเทศ

๕. ติดต่อขอเอกสารจากสถานทูตต่าง ๆ

การจัดทำเอกสารภาพนิ่ง

๑. จัดหาผู้เชี่ยวชาญอาสาสมัครจัดทำเอกสารภาพนิ่งในพิพิธภัณฑ์สถาน
๒. วางโครงการและเริ่มดำเนินการจัดหาอุปกรณ์ในการจัดทำภาพนิ่งและบัตรค้นตามหลักสากล

โครงการของงานที่จะจัดทำต่อไป

กิจกรรมสำหรับโรงเรียน

๑. จัดทำ pilot project กับโรงเรียนมัธยมสาธิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาปทุมวันและโรงเรียนประถมสาธิต วิทยาลัยครูสวนสุนันทา
๒. จัดทำบทเรียน (Museum lessons) แก่โรงเรียนในระดับต่าง ๆ โดยส่งรายการเรื่องไปตามโรงเรียนต่าง ๆ
๓. ส่งเจ้าหน้าที่การศึกษาไปบรรยายที่โรงเรียนในหัวข้อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในหลักสูตรของโรงเรียน

๔. จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับเด็กระหว่างปิดภาค เช่น ฉายภาพยนตร์สารคดี เป็นต้น

กิจกรรมสำหรับครูและศึกษานิเทศก์

๑. ดำเนินการอบรมและสัมมนาเรื่องราวเกี่ยวกับศิลปโบราณวัตถุในพิพิธภัณฑ์สถาน
แก่ครูและศึกษานิเทศก์

๒. ตอบปัญหาให้ความรู้แก่ครูทั่วไป

กิจกรรมสำหรับประชาชน

๑. จัดฉายภาพยนตร์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ในวันเสาร์หรือ
วันอาทิตย์

๒. จัดรายการปาฐกถาประจำเดือน โดยภัณฑารักษ์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ

๓. เผยแพร่งานการขุดค้น ขุดแต่งบูรณะและงานวิจัยของกองโบราณคดี

หัวหน้าหน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์ นางจิรา จงกล

อัตรากำลังของหน่วยงานด้านการศึกษาประชาสัมพันธ์

ภัณฑารักษ์เอก	๑	อัครา
ภัณฑารักษ์ตรี (จากแผนกขุดแต่งและบูรณะ)	๑	„
ภัณฑารักษ์ตรี (จากแผนกวิชาการ)	๑	„
ภัณฑารักษ์จัดวา (จากแผนกพิพิธภัณฑ์และโบราณสถานพระนคร)	๔	„

ทำเนียบนามข้าราชการกอง โบราณคดี

ข้าราชการชั้นพิเศษ

๑. นายชิน อยู่ดี

ข้าราชการชั้นเอก

๑. นายบรรจบ เทียมทัด (หัวหน้ากองโบราณคดี)

๒. นายสมพร อยู่โพธิ์

๓. นางจิรา จงกล

๔. นายเทพ สุขรัตน์

๕. นายแทน วีระพิจิตร

๖. นายเสรี แนนหนา

๗. นายมะลิ โกลสันเทียะ

ข้าราชการชั้นโท

๑. ว่าที่ ร.ต. สมศักดิ์ รัตนกุล

๒. นายชวลิตร์ กันตารัตติ

๓. นายนิคม มุสิกคามะ

๔. นายจำรัส ศิริเสร์

๕. นายประพัฒน์ โยธาทะเสวี

๖. นายนิคม สุทธิรักษ์

๗. นายศิริ คงดี

๘. นายสมจิตต์ เรืองคณะ

๙. ว่าที่ ร.ต. บันเทิง พูลศิลป์

๑๐. นายประยูร ไพบูลย์สุวรรณ

๑๑. นายวิทยา อินทโกศัย

๑๒. นายมานิต รัตนกุล

๑๓. นายสัญญา หมายม้น

๑๔. นายภิรมย์ จินะเจริญ

๑๕. นายเสรี นิลประพันธ์

๑๖. นายวิรัช กุณมาศ

๑๗. ว่าที่ ร.ต. พิทยา ท่าเต็งงาม

๑๘. นายสามารถ ททรัพย์เย็น

๑๙. นายระพีศักดิ์ ชัชวาลย์

๒๐. นายประโชติ สังขนุกิจ

๒๑. นายณรงค์ บัณฑิตทอง

๒๒. นายกำธรเทพ กระต่ายทอง

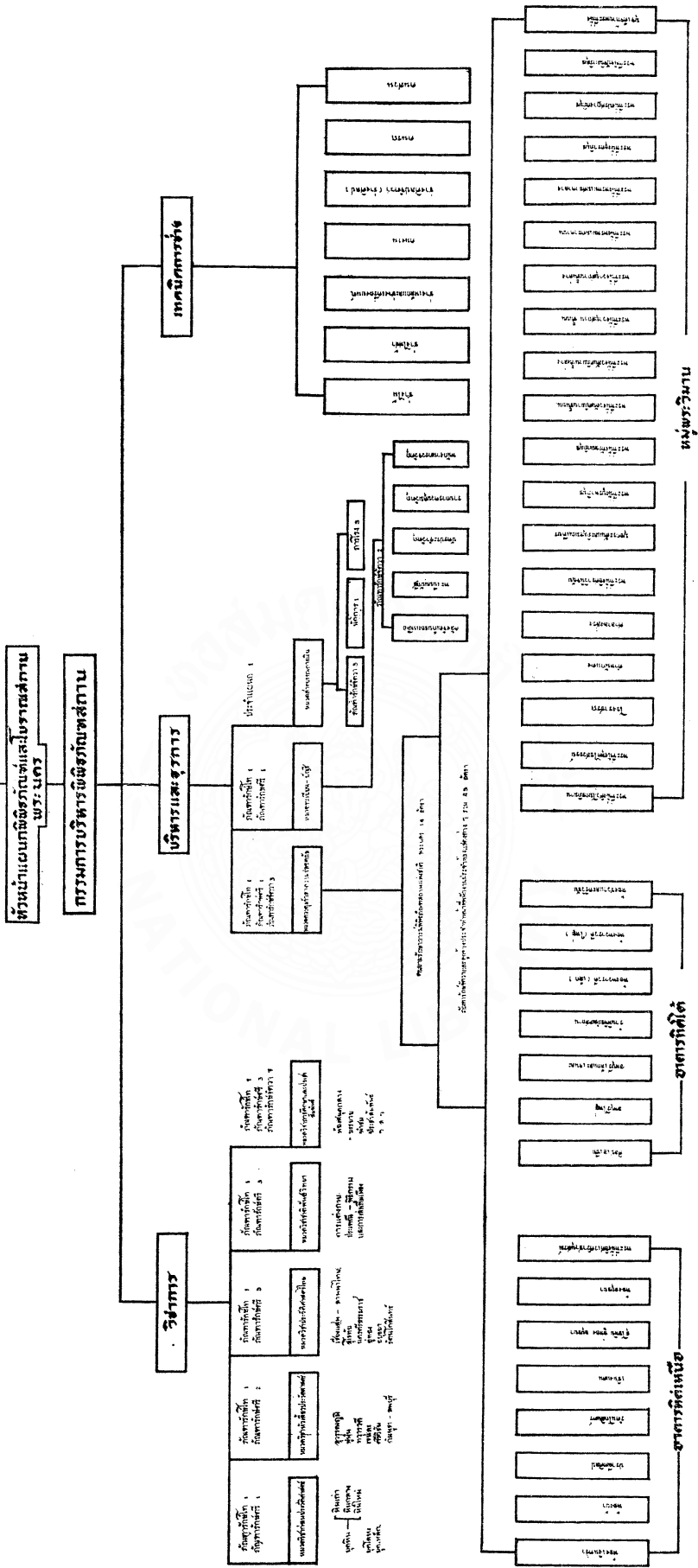
๒๓. นางกุลพันธุ์ธาดา จันทโรทัยศรี

อัตรากำลัง

กองโบราณคดี

ชั้นพิเศษ ๑ อัตรา	ชั้นเอก ๗ อัตรา	ชั้นโท ๒๓ อัตรา	ชั้นตรี ๓๐ อัตรา	ชั้นจตุร ๑๒๗ อัตรา	ตุลาการประจำ ๑๒๗ อัตรา
-------------------	-----------------	-----------------	------------------	--------------------	------------------------

พิพิธกับทศกานธะทั้งชาติพระนคร

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

เดิมกองนี้ทำหน้าที่ดำเนินงานทางคันทนหอสุมุด ต่อมาเมื่อรัฐบาลประกาศพระราชบัญญัติ
ตั้งกรมศิลปากรขึ้นในกระทรวงธรรมการ เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ และได้มี
พระราชกฤษฎีกาแบ่งกองและแผนกในกรมศิลปากรเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม
พ.ศ. ๒๔๗๖ ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนั้น มีกองที่เป็นต้นเดิมของกองวรรณคดีและประวัติ-
ศาสตร์ในปัจจุบัน ๒ กอง คือ กองศิลปกรรม และกองหอสุมุด

เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งกองและแผนกในกรมศิลปากร
ใหม่ เปลี่ยนกองศิลปกรรม เป็นกองศิลปวิทยา รวมแผนกวรรณคดีเข้าไว้ในกองนี้ด้วย

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๘๑ มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งกองและแผนกในกรมศิลปากร
ใหม่เป็นฉบับที่ ๓ มีกองที่เกี่ยวข้องกับกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ในปัจจุบันนี้ ๒ กอง คือ
กองวรรณคดี และกองวัฒนธรรม สำหรับกองวรรณคดีนั้นแบ่งออกเป็น ๔ แผนก คือ แผนก
กลาง แผนกหอสุมุด แผนกหอสุมุด และแผนกสาขาหอสุมุด

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาแบ่งกองและแผนกในกรม
ศิลปากรใหม่เป็นฉบับที่ ๔ ตามประกาศฉบับนี้ได้รวมงานของกองวรรณคดีและกองวัฒนธรรม
เป็นกองเดียวกัน เรียกว่า “กองวรรณคดี” แบ่งงานออกเป็น ๔ แผนก คือ แผนกคันทนหอสุมุด
แผนกหอสุมุด แผนกหอสุมุด และแผนกบันทึกเหตุการณ์

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๙๕ มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดแบ่งกองและแผนกในกรมศิลปากร
ใหม่เป็นฉบับที่ ๕ ตามประกาศฉบับนี้ ได้เปลี่ยนชื่อกองวรรณคดี เป็น “กองวรรณคดีและ
ประวัติศาสตร์” ซึ่งได้ใช้เป็นชื่อต่อมาจนทุกวันนี้ แบ่งงานเป็น ๖ แผนก คือ

๑. แผนกคันทนหอสุมุด
๒. แผนกแปล
๓. แผนกเรียบเรียง
๔. แผนกหอสุมุด
๕. แผนกหอสุมุด
๖. แผนกหอตำราและหอสมุดสาขา

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการในกรมศิลปากรอีกครั้ง
หนึ่ง ตามพระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ ได้แยกหอสมุดสาขา หอสมุดโบราณ และหอสมุดตำรา

ราชานุกาภ ออกจากกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ไปตั้งเป็นกองหอสมุดแห่งชาติ แบ่งออกเป็น ๓ แผนก คือ แผนกหนังสือตัวพิมพ์ แผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก และแผนกหอสมุด ส่วนกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์นั้นแบ่งเป็น ๓ แผนก คือ

๑. แผนกอักษรศาสตร์และวรรณคดี
๒. แผนกประวัติศาสตร์และจารึกประเพณี
๓. แผนกแปลและเรียบเรียง

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ (นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ หัวหน้ากอง) มีหน้าที่ศึกษาค้นคว้า รวบรวม แปลและเรียบเรียง พิมพ์หนังสือและเผยแพร่หนังสือซึ่งเป็นวิทยาการทางอักษรศาสตร์ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ ศาสนา จารีตประเพณีของไทย และประเทศใกล้เคียง

๑. **แผนกอักษรศาสตร์และวรรณคดี** (นายสมชาย พุ่มสอาด หัวหน้าแผนก) มีหน้าที่ปฏิบัติและรับผิดชอบงานด้านธุรการของกอง เผยแพร่ความรู้ทางอักษรศาสตร์และวรรณคดี โดยจัดพิมพ์หนังสือออกเผยแพร่จำหน่าย และส่งหนังสือบำรุงห้องสมุดต่าง ๆ ค้นคว้าเรียบเรียงเรื่องทางอักษรศาสตร์และวรรณคดี ตรวจชำระหนังสือ ทำทะเบียนประวัติหนังสือ และดำเนินงานคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม

๒. **แผนกประวัติศาสตร์และจารึกประเพณี** (หัวหน้าแผนกวาง นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ รักษาการฯ) มีหน้าที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งค้นคว้า ตรวจสอบชำระ เรียบเรียง ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา และจารึกประเพณี เพื่อบริการแก่หน่วยราชการ นักศึกษาและประชาชน และเผยแพร่ผลงานทางหลักวิชา

๓. **แผนกแปลและเรียบเรียง** (นายธวัช รัตนนิชิตาติ หัวหน้าแผนก) มีหน้าที่แปลเอกสารทางด้านประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ จารีตประเพณี ฯลฯ ทำงานค้นคว้าและเรียบเรียงเรื่องซึ่งเป็นประโยชน์แก่การศึกษาด้านวรรณคดีและประวัติศาสตร์ ออกเผยแพร่ และดำเนินงานคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมร่วมกับแผนกอักษรศาสตร์และวรรณคดี

อัตรากำลัง

ฝ่ายธุรการ

หัวหน้ากอง	ชั้นเอก ๑ อัตรา	นางกุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ
หัวหน้าแผนก	ชั้นโท ๓ ,,	๑. นายสมชาย พุ่มสอาด
		๒. นายธวัช รัตนนิชิตาติ
		๓. ว่าง

เสมียนจัตวา	๒	อัตรา
พนักงานพิมพ์ดีดจัตวา	๒	„
นักการภารโรง	๒	„
พนักงานขับรถ	๑	„

ฝ่ายวิชาการ

บรรณารักษ์โท	๑	„	นางสาวนนทา สุกกุล
บรรณารักษ์ตรี	๑	„	
บรรณารักษ์จัตวา	๗	„	
วิทยากรโท	๔	„	๑. นางสาวไผ่ใหม่ จบกมลศึก ๒. นางพัมณี สุทธิวรรณ ๓. นางสาวสุภรณ์ อัครสันโสภณ ๔. นางสาวชนิษฐา วงศ์พานิช
วิทยากรตรี	๗	„	
ประจำแผนกตรี	๑	„	
ผู้อำนวยการวรรณคดีและประวัติศาสตร์	๑	„	
พนักงานพิมพ์วรรณคดี	๑	„	

รวม ๓๔ „

ผลงานของกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓

๑. ตรวจสอบ ขำระหนังสือและเอกสารทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์

๑. ไตรภูมิโลกวินิจฉัย
๒. มหาชาติคำหลวง (ภาคภาษาไทย)
๒. ทำนันทเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า
๔. ตรวจสอบและทำสารบัญคั่นเรื่อง ชื่อและนามสกุลบุคคลในเรื่อง จดหมายเหตุพระราชกิจรายวัน ภาคที่ ๑๙
๕. ทำเชิงอรรถเพิ่มเติมเรื่องตำนานคณะสงฆ์
๖. ตรวจสอบขำระเพิ่มเติมเรื่องตั้งเจ้าพระยากรุงรัตนโกสินทร์
๗. ตรวจสอบบทละครเรื่องสาวตรี พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖

๘. ตรวจสอบสาวิตรีความเรียง พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖
๙. ตรวจสอบบทละครเรื่องศกุนตลา พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖
๑๐. ตรวจสอบบทละครเรื่องมัทนะพาธาหรือตำนานแห่งดอกกุหลาบ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ ๖
๑๑. ตรวจสอบเรื่องการสมโภชพระนครครบ ๑๐๐ ปี
๑๒. ตรวจสอบประวัติวัดชัยพฤกษ์มาลา
๑๓. ตรวจสอบเรื่องเมืองราด

๒. ก้นคว้าเรียบเรียง

๑. ชีวิตประวัติบุคคลสำคัญทางวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์
๒. พระราชพิธีบรมราชาภิเษกรัชกาลต่าง ๆ
๓. ประเพณีการทำศพ
๔. ประวัติศาสตร์รัชกาลที่ ๕ ด้านสาธารณูปโภค การสุขาภิบาลและการอนามัย
๕. เรื่องข้างสำคัญ
 - ๕.๑ พระราชพิธีการสมโภชข้างสำคัญ พระเศวตวรรณาเคนทร์ พระศรีเศวตวรรณิกา พระเศวตสุนทรสวัสดิ์ ในรัชกาลที่ ๕
 - ๕.๒ ประวัติข้างสำคัญสมัยรัชกาลที่ ๖
๖. ประวัติชาวต่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในประเทศไทย (เจ้าพระยาอภัยราชา—โรแลนด์ ยัคมินส์)
๗. ประวัติกรมศิลปากร
๘. สัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับรัสเซีย
๙. ประวัติพระยาภักดีนิคม (ดร. ฟรานซิส บี. แซร์)
๑๐. คำขวัญเปิดอนุสาวรีย์สุนทรภู่ ที่อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง
๑๑. เฉลิมพระยศเจ้านาย
๑๒. เรื่อง กลศ
๑๓. เรื่องวันสำคัญทางการศึกษาของไทย
๑๔. ก้นคว้า จักรี จักรกริ และจักรตรี

๑๕. คันทามบุตรเจ้าพระยารามราฆพ
๑๖. คันทะเรื่องการค้าของไทยในสมัยโบราณ
๑๗. ประวัติทำอุเทน (พระภักดีเดชะ)
๑๘. เรื่องคริสตศาสนาเข้ามาในประเทศไทยในรัชกาลที่ ๒ รัชกาลที่ ๓ รัชกาลที่ ๔
๑๙. มหาศักราชและจุลศักราช ให้วิทย์ศึกษา
๒๐. อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อนุสาวรีย์ทหารอาสา และอนุสาวรีย์ปราบกบฏ
๒๑. คันทะเรื่องภาษีอากร – ปอนเบีย ให้พันเอก ฟาเรส โอซิกเลอร์
๒๒. คันทะรวบรวมบทความและบทกวีนิพนธ์ที่เกี่ยวกับภัยของสงครามและความร้ายกาจของสงครามให้ Unesco
๒๓. คันทะรวบรวมรายชื่อธรรมการมณฑลภูเก็ต ให้นายสาทร ผดุงถิ่น
๒๔. ตอบคำถามคำว่า “โชน” ในภาษาเขมรให้เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการ
๒๕. คันทะรวบรวมรายชื่อหนังสือที่เกี่ยวกับเมืองกำแพงเพชรและปราสาทเขาพระวิหาร
๒๖. คันทะรวบรวมวรรณคดีที่กล่าวถึงแควน้อย แควใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี
๒๗. ตอบคำถามเรื่องวันสำคัญทางศาสนาของไทย เทียบวันที่ทางสากลในปี ๒๕๑๔ จากปฏิทิน ๑๐๐ ปี
๒๘. เขียนคำนำหนังสือที่ตีพิมพ์ ๑๔๕ เรื่อง

๓. งานแนะนำผู้ทำงานคันทะ

๑. ให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านการคันทะแก่นิสิตผู้ทำวิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโท ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน ๓ คน

๔. เขียนบทความรู้ ทางวรรณคดีและประวัติศาสตร์เผยแพร่ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง

๑. ศาสตราจารย์ พระยาอนุมานราชธน
๒. สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
๓. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
๔. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
๕. เรื่องการถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า

๖. สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
๗. เรื่องความเป็นมาแห่งการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม
๘. เรื่องการทำนุบำรุงพุทธศาสนาในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
๙. เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี
๑๐. พระยาอุปกิตศิลปสาร
๑๑. พระยาศรีสุนทรโวหาร (ผัน สาลักษณ์)
๑๒. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
๑๓. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสมมตอมรพันธุ์
๑๔. พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว
๑๕. กรมพระราชวังบวรมหาดคีติพลเสพ
๑๖. สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบัน

๕. จัดทำอักษรานุกรมประวัติศาสตร์ไทย

๑. หมวดบุคคล ๑๔ ชื่อ

๖. จัดทำอักษรานุกรมวรรณคดีไทย

๑. หมวดบุคคล ๑๐ ชื่อ

๗. แปลเอกสาร หนังสือวรรณคดีและประวัติศาสตร์

1. The Complete Journal of Townsend Harris.
2. Records of Relations between Siam and Foreign Countries Vol. 5
3. Histoire de Relations de la France et du Siam par Gabriel Maurel
4. The Indian Colony of Siam.
5. Le Royaume de Siam au champ de mars en 1878 et à cour de Versailles en 1686, Deux rois de Siam โดย Auguste Alphonse E'tienne Gallois, Challmel aine, Paris, 1878—1879.
6. Burney Papers Vol. II.
๗. แปลบทความเรื่องพระสุธนและมโนห์รา ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

๘. จัดพิมพ์หนังสือวรรณคดีและประวัติศาสตร์เผยแพร่

๑. อนุญาตให้พิมพ์จำหน่าย ๓๗ เรื่อง
๒. อนุญาตให้พิมพ์แจกงานกุศล ๑๐๕ ,,

๓. จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณ ๓ เรื่อง

๓.๑ การเดินทางของบาทหลวงตาซาร์คมายังประเทศสยาม

๓.๒ บันทึกสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศในศตวรรษที่ ๑๗ เล่ม ๒

๓.๓ เอกสารของฮอลันดาสมัยกรุงศรีอยุธยา

๕. จัดทำทะเบียนประวัติหนังสือที่ตีพิมพ์ ๒๐๐ เรื่อง

๑๐. ทำบัตรจัดหมู่หนังสือกันคว่ำ

๑. บัตรชื่อเรื่อง ๑๑๕ เรื่อง

๒. บัตรชื่อผู้ตาย ๘๑ ,,

๑๑. จัดจำหน่ายหนังสือวรรณคดี ประวัติศาสตร์ และจารีตประเพณีที่ตีพิมพ์เผยแพร่

๑. จำนวนหนังสือที่จำหน่ายได้ ๕,๑๓๓ เล่ม

๒. จำนวนเงินที่จำหน่ายได้ ๕๓,๕๐๖.๕๐ บาท

๑๒. เก็บรักษา ทำบัญชีหนังสือค่าภาคหอ และหนังสือจำหน่าย ๑๙,๐๖๘ เล่ม

๑๓. จัดส่งหนังสือบำรุงห้องสมุดในประเทศและต่างประเทศและหอสมุดแห่งชาติ

๑. ห้องสมุดที่วราชอาณาจักร ๒๒ แห่ง ๒,๕๘๓ เล่ม

๒. สาขาหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดต่างประเทศ ๒๓ แห่ง ๗๔๖ เล่ม

๓. หอสมุดแห่งชาติ ๑ แห่ง ๙๕๐ เล่ม

๔. จัดสมนาคุณแก่ผู้บรรยาย ณ ห้องประชุมของหอสมุดแห่งชาติ ๙ ครั้ง ๔๔ เล่ม

๑๔. งานคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม

๑. แปลกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ๑๔๓ มาตรา

๒. แปลกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศออสเตรเลีย ๒๔๙ มาตรา

๓. แปลจดหมายรายงานการประชุมและเอกสารของ Birpi ๒ เรื่อง

๔. ทำบันทึก รายงาน สรุปรายงานการประชุมของ Birpi ๘ เรื่อง

๕. เสนอความเห็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงคำบำรุงและเสนอสำเนาเรื่องการประชุมเกี่ยวกับการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม ๑ เรื่อง

๖. บันทึกเรื่องการประชุมฝ่ายบริหารขององค์กรต่าง ๆ ใน Birpi ซึ่งประชุมกันเมื่อวันที่ ๒๑-๒๙ กันยายน ๒๕๑๓ ๑ เรื่อง

๗. ชี้แจงรายละเอียดและแนวทางปฏิบัติในการขอเปลี่ยนชั้นค่าบำรุงสหภาพเบอร์นจากชั้นที่ ๖ เป็นชั้นที่ ๗, ๑ เรื่อง
๘. ทำหนังสือติดต่อกองสัมพันธ์ต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ขอให้ตอบไปยัง Unesco หรือ Birpi ว่าประเทศไทยยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์ ๑ เรื่อง
๙. ร่วมประชุมกับคณะกรรมการพิเศษ เพื่อพิจารณาอนุสัญญา WIPO เพื่อพิจารณาการขอถือสิทธิ์เหมือนเป็นสมาชิก WIPO ชั่วคราว
๑๐. ปรีกษาหารือกับอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ เรื่อง Berne Convention ฉบับ Stockholm Act เกี่ยวกับค่าบำรุง Birpi ๑ เรื่อง
๑๑. ทำหนังสือถึงกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ๗ ฉบับ
๑๒. บันทึกความเห็นเสนอเกี่ยวกับเรื่องการประชุมของคณะกรรมการถาวรของสหภาพเบอร์นที่กรุงเจนีวระหว่างวันที่ ๑๔-๑๘ กันยายน ๒๕๑๓, ๑ เรื่อง
๑๓. เริ่มปรับปรุง พรบ. กุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม โดย
 - ๑๓.๑ เตรียมศึกษากฎหมายของประเทศที่มีกฎหมายคุ้มครองที่รัดกุมดี
 - ๑๓.๒ ติดต่อกับทนายที่ควรเสนอเพื่อจัดตั้งเป็นคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย
 - ๑๓.๓ ติดต่อกับสหภาพคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม Birpi เพื่อขอคำแนะนำ
 - ๑๓.๔ ดำเนินงานคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมระหว่างประเทศ ติดต่อกับ Birpi ตามโอกาส ในฐานะที่ไทยเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์น

กองศิลปศึกษา

กองศิลปศึกษา ดำเนินงานให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ในวิชาสามัญและศิลปะทาง โขน ละคร ดนตรี และการช่างศิลป์ แบ่งเป็น ๓ แผนก คือ

๑. แผนกธุรการ มีหน้าที่ทำหลักสูตร จัดการสอบไล่นักเรียน ทำทะเบียนประวัติ และดำเนินงานทางธุรการและการเงินทั้งเงินงบประมาณของกอง และเงินบำรุงการศึกษาของ โรงเรียนนาฏศิลป์และโรงเรียนช่างศิลป์

๒. แผนกโรงเรียนนาฏศิลป์ มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดา ในวิชาสามัญและ ศิลปะทาง โขน ละคร ฟ้อนรำ ดนตรีและขับร้องทั้งไทยและสากล

โรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

โรงเรียนนี้ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ อธิบดีคนแรกของกรมศิลปากร เป็นผู้ก่อตั้งขึ้น เริ่มเปิดสอนเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ โดยให้ชื่อว่า “โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์” ในปีต่อมากรมศิลปากรได้ปรับปรุงแก้ไขการศึกษาของโรงเรียนนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยให้ นักเรียนได้ศึกษานาฏศิลป์ และดุริยางคศิลป์จากครูอาจารย์และศิลปินประจำราชสำนัก ซึ่งรับ โอนมาจากกระทรวงวังตามความประสงค์ของทางราชการที่จะรวมศิลปะทาง โขน ละคร ดนตรี ไว้ในสังกัดเดียวกัน กรมศิลปากรได้จัดการศึกษาของโรงเรียนนี้เข้าเป็นแผนกหนึ่งของโรงเรียน ศิลปากร (โรงเรียนช่างฝีมือของกรมในขณะนั้น สอนวิชาช่างปั้น ช่างเขียน และช่างรัก) เรียก ชื่อเฉพาะแผนกว่า “โรงเรียนศิลปากร แผนกนาฏดุริยางค์” และได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียน สังคีตศิลป์” ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ การศึกษาของโรงเรียนนี้ได้หยุดชะงักไปชั่วระยะหนึ่งระหว่าง สงครามโลกครั้งที่สอง

ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๘๘ ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงแล้ว นายกรัฐมนตรี ได้มีบัญชาให้แก้ไขปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนขึ้นใหม่ เรียกชื่อใหม่ว่า “โรงเรียนนาฏศิลป์” มีวัตถุประสงค์สำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อเป็นสถานศึกษานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของทางราชการ
๒. เพื่อบำรุงรักษาและเผยแพร่ขนานาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ประจำชาติ
๓. เพื่อให้ศิลปินทางดนตรีและโขนละครภายในประเทศ มีฐานะเป็นที่ยกย่องดังใน นานาประเทศ

ในปัจจุบันนี้โรงเรียนนาฏศิลป์ ทำการสอนวิชานาฏดุริยางคศิลป์ทั้งไทยและสากลควบคู่ไปกับวิชาสามัญ และวิชาการศึกษา ตามหลักสูตร ๑๑ ปี เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๑. นาฏศิลป์ชั้นต้นปีที่ ๑-๖ (ป. ๕ - มศ. ๓)

๒. นาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ ๑-๓ (เทียบเท่า ปพช.)

๓. นาฏศิลป์ชั้นสูงปีที่ ๑-๒ (เทียบเท่า ปมช.)

๓. **แผนกโรงเรียนช่างศิลป์** มีหน้าที่ให้การศึกษาแก่กุลบุตร กุลธิดา ในวิชาสามัญ และศิลปะทางจิตรกรรม ประติมากรรม และช่างศิลป์อย่างอื่น ซึ่งจัดให้มีขึ้นตามความเหมาะสม

โรงเรียนช่างศิลป์

โรงเรียนนี้ เดิมใช้ชื่อว่า “โรงเรียนศิลปศึกษา” จัดตั้งขึ้นด้วยความมุ่งหมายเพื่อให้มีฐานะเป็นเตรียมของมหาวิทยาลัยศิลปากร เริ่มเปิดสอนเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ เพียงแผนกเดียว คือ แผนกจิตรกรรมและประติมากรรม ในปีต่อมาได้ขยายการสอนเพิ่มอีก ๒ แผนก คือ แผนกช่างสิบหมู่ และแผนกโบราณคดี รวมเป็น ๓ แผนก ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ยุบเลิกแผนกช่างสิบหมู่ คงเหลือเพียง ๒ แผนก และเรียกชื่อใหม่ว่า แผนกเตรียมศิลป์ แผนกเตรียมโบราณคดี และเปลี่ยนมาสังกัดอยู่ในกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ โรงเรียนศิลปศึกษาได้กลับไปสังกัดอยู่กับมหาวิทยาลัยศิลปากรอีกครั้งหนึ่งจนถึงเดือนมกราคม ๒๕๐๓ เมื่อมหาวิทยาลัยศิลปากรต้องแยกไปสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี พร้อมด้วยมหาวิทยาลัยแห่งอื่น ๆ โรงเรียนศิลปศึกษาจึงกลับมาสังกัดอยู่ในกองหัตถศิลป์ กรมศิลปากรดังเดิม และได้พ้นจากฐานะการเป็นโรงเรียนเตรียมของมหาวิทยาลัยศิลปากร จึงยุบเลิกแผนกโบราณคดีเสีย คงไว้แต่แผนกจิตรกรรมและประติมากรรมแผนกเดียว ส่วนกำหนดเวลาเรียนคงเป็น ๓ ปี จึงจบหลักสูตร

ใน ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้มีพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรใหม่จัดตั้งกองศิลปศึกษาขึ้น โรงเรียนนี้จึงมีฐานะเป็นแผนกหนึ่งในกองศิลปศึกษา มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อบำรุงรักษาศิลปทางการช่างของไทยไว้ และส่งเสริมให้วิวัฒนาการก้าวหน้าไปตามความเจริญของโลก

๒. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาเผยแพร่ความรู้ ความชำนาญในการช่างของไทยและต่างประเทศ

๓. เพื่อส่งเสริมศิลปการช่างของไทยให้เป็นที่ยอมรับยกย่องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนช่างศิลปทำการสอนวิชาช่างศิลปทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับวิชาสามัญและวิชาการศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลางของกรมศิลปากรมีวิทยฐานะเทียบเท่าผู้สอบไล่ได้ชั้นประโยคครูประถมการช่าง (ปปช.)

อัตรากำลังคนของกองศิลปศึกษา ปี ๒๕๑๓

ชั้นเอก	๗	อัตร
ชั้นโท	๔๕	„
ชั้นตรี	๕๒	„
ชั้นจัตวา	๙	„
วิสามัญ	๒๗๑	„
ลูกจ้างประจำ	๒๔	„
รวม	๑๕๐	„

ผลงานในรอบ ปี ๒๕๑๓

๑. ให้การศึกษาแก่นักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ ๑,๓๐๐ คน
(เป็นนักเรียนที่จังหวัดคัดเลือกส่งมาอยู่ประจำ ๑๓๑ คน)
นักเรียนโรงเรียนช่างศิลป์ ๓๐๙ คน
๒. ผลิตครูนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปมช.) ๑ คน
ผลิตครูนาฏศิลป์ชั้นกลาง (ปปช.) ๖๒ คน
ผลิตครูผู้สำเร็จประกาศนียบัตรศิลปศึกษาชั้นกลาง (ปปช.) ๘๓ คน
สำเร็จ มศ. ๕ แผนกทั่วไป (สมทบสอบ) ๕๓ คน
สำเร็จนาฏศิลป์ชั้นต้น ๑๔๐ คน
๓. นักเรียนสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนช่างศิลป์ไปศึกษาต่อชั้นอุดมศึกษา ณ มหาวิทยาลัยศิลปากรประมาณร้อยละ ๗๐
๔. ร่วมมือกับกองการสังคีต ในโอกาสจัดการแสดงนาฏศิลป์และบรรเลงถวายในการต้อนรับราชอาคันตุกะ และแขกเมืองผู้มีเกียรติของทางราชการ รวมทั้งงานรับรองของส่วนราชการทั่วไป ๑๗๕ ครั้ง
๕. จัดแสดงและบรรเลงเพื่อฝึกฝนนักเรียนในโอกาสต่าง ๆ ๘๘ ครั้ง
๖. คณะครูอาจารย์แห่งราชอาณาจักรลาวมาศึกษาอบรมการฝึกสอนวิชาศิลป์ ๕ คน
๗. ให้การศึกษาทางเพื่อนำแก่นักเรียนไทยทุนเฟสตาลอสซี ๙ คน

๘. ให้การศึกษาอบรมครูอาจารย์ ผู้สอนศิลปศึกษาในโรงเรียนตาม โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม (กมส.) ของกรมวิสามัญศึกษา จำนวน ๓๑ คน
๙. ข้าราชการและนักเรียนไปแสดงนาฏศิลป์ ณ ต่างประเทศ ๓ ครั้ง (ออสเตรเลีย, เยอรมนี, ญี่ปุ่น)
๑๐. แยกผู้มีเกียรติและนักศึกษาชาวต่างประเทศขอเข้าชมกิจการเป็นหมู่คณะ ๑๐ ครั้ง
๑๑. นักเรียนที่เรียนดีได้รับทุนต่าง ๆ รวม ๕ ทุน จำนวน ๒๘ คน
 - ทุน ม.ล. ปิ่น มาลากุล ๖ คน
 - ทุน นริศรานุกัตติวงศ์ ๔ คน
 - ทุน พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร ๑๓ คน
 - ทุน Bangkok Music Group ๔ คน
 - ทุนส่งเสริมการศึกษา ของกรมวิสามัญศึกษา ๑ คน
๑๒. ร่วมมือกับบริษัทแอมไทยจัดสร้างภาพยนตร์ เรื่อง ชีวิตนักเรียนโรงเรียนนาฏศิลป์ ๑ เรื่อง
๑๓. จัดทำโครงการจัดตั้งโรงเรียนประจำภาคเหนือ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ ๒๕๑๔
๑๔. จัดทำโครงการจัดการศึกษาในอนาคตกปี ๒๕๑๕-๒๕๑๙ และโครงการจัดตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ประจำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ — ใต้ — ตะวันตก
๑๕. จัดภาพถ่ายการแสดงผลงานของกองศิลปศึกษานำไปติดตั้งแสดงผลงานของกระทรวงศึกษาธิการ ในงานกรีฑาศิลปะหัตถกรรมนักเรียน ครั้งที่ ๓๒
๑๖. จัดงานศิลปะของนักเรียนโรงเรียนช่างศิลป์ไปร่วมแสดงในงานดังต่อไปนี้
 - งานประกวดงานศิลปะของนักเรียน ๘ ประเภทวิชา ให้รางวัล ๒๔ รางวัล จำนวน ๑๙๒ ชิ้น
 - งานกรีฑาศิลปะหัตถกรรมนักเรียนครั้งที่ ๓๒ จำนวน ๕๗๕ ชิ้น
 - งานวันเด็กแห่งชาติ จำนวน ๔๕๗ ชิ้น
 - งานแสดงที่ศูนย์เยาวชนแห่งชาติเกาหลี จำนวน ๑๕ ชิ้น
๑๗. ดำเนินการคัดเลือกจัดรับภาพเขียนของศิลปินไทยไปร่วมแสดงใน
 - งานแสดงมหกรรมภาพเขียนครั้งที่ ๒ ณ เมืองคานส์ ๕ ชิ้น

— งานฉลองวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบรอบ ๕๐ ปี ของกษัตริย์ประเทศเนปาล
๗ ชั้น

— งานครบรอบ ๒๕ ปี สหประชาชาติ ณ เมืองซานฟรานซิสโก ๔ ชั้น

๑๘. จัดทำโปสเตอร์และภาพแทรกในวันฉลองอนามัยโลก

๑๙. จัดทำรายงานการศึกษาประจำปีการศึกษา ๒๕๑๒ ส่ง สป. ศธ.

๒๐. จัดทำรายงานการศึกษา (ภาคสถิติ) และรายงานสรุปประจำปีการศึกษา ๒๕๑๓
ส่งสำนักงานสถิติแห่งชาติ

๒๑. จัดแนะนำดนตรีและนาฏศิลป์ไทยแก่นักศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไป
ณ โรงละครแห่งชาติ ๒ ครั้ง

ในปีงบประมาณ ๒๕๑๓ โรงเรียนนาฏศิลป์ได้รับงบประมาณสร้างอาคารเรียนและอาคาร
นอน ๕ ชั้น มีเนื้อที่ประมาณ ๕ ไร่ ตารางเมตร ภายในวงเงิน ๖ ล้านบาท เพื่อขยายจำนวน
ห้องเรียนให้มีถึง ๕๐ ห้องเรียน สามารถรับนักเรียนไปมาได้ประมาณ ๒,๐๐๐ คน นักเรียน
ประจำประมาณ ๒๐๐ คน

งบประมาณปี ๒๕๖๓

กองศิลปศึกษา แบ่งงานตามงบประมาณออกเป็น ๒ แผนงาน คือ

งานศึกษาดุริยางคนาฏศิลป์ และงานศึกษาช่างศิลป์

หมวดรายจ่าย	งานศึกษาดุริยางคนาฏศิลป์	งานศึกษาช่างศิลป์
เงินเดือน	๑,๔๗๑,๗๐๐	๕๕๐,๔๐๐
ค่าจ้างประจำ	๑๓๙,๙๐๐	๖๕,๓๐๐
ค่าจ้างชั่วคราว	๑๑๔,๐๐๐	๒๔,๐๐๐
ค่าตอบแทน	๑๑๐,๐๐๐	๔๗,๐๐๐
ค่าใช้สอย	๖๕,๐๐๐	๖๐,๐๐๐
ค่าวัสดุ	๖๐,๐๐๐	๗๐,๐๐๐
ค่าครุภัณฑ์	๑๐๕,๖๐๐	๓๓,๙๐๐
ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	๖,๐๐๐,๐๐๐	—
เงินอุดหนุน	—	—
รายจ่ายอื่น	—	—
รวม	๘,๐๖๖,๑๐๐	๘๕๐,๕๐๐

ทำเนียบข้าราชการกองศิลปศึกษา

หัวหน้ากอง

นางสอาด บัวชาติ

อาจารย์ใหญ่ ร.ร. นาฏศิลป์

น.ส. จรวย รักษาพงศ์

อาจารย์ใหญ่ ร.ร. ช่างศิลป์

นายสวัสดิ์ ทันติสุข

อาจารย์เอก

๑. นางพึงจิต สวามิภักดิ์

๒. นายวิโรจน์ ทรรทรานนท์

๓. นางประกอบ ลามเกษร

๔. นางละเอียด เหมปัตย์

หัวหน้าแผนกธุรการ

หัวหน้าแผนก ร.ร. นาฏศิลป์

หัวหน้าแผนก ร.ร. ช่างศิลป์

อาจารย์โท

น.ส. ประยงค์ วิเทศพงษ์

นางประยงค์ ประสานศัพท์

นางประนอม หุ่นสวัสดิ์

๑. ม.ล. รองฤทธิ์ ปราโมช

๒. น.ส. สิริินทร์ ชื่นโชติกิจ

๓. น.ส. อารมณ โสพฤ

๔. น.ส. อบศิริ ราชธรรมนิเทศ

๕. นางกิ่งแก้ว มุสิกานนท์

๖. นางกวนสิน นุชหมอน

๗. นายกนก บุญโพธิ์แก้ว

๘. น.ส. ประนอม มุสิกานนท์

๙. นางบุญเรือง พงษ์บุรณกิจ

๑๐. น.ส. เอ็มใจ ศิวัะศรียานนท์

๑๑. น.ส. เปี่ยมสุข พันธุ์มสุต

๑. น.ส. พันทิพา สุขปาณี

๒. นางมนัสสา เนตรนพรัตน์

๓. น.ส. ประชุมพร สวัสดิ์สงคราม

๔. นางทองอยู่ หุตะนิช

๕. นางคล้าย กษะสุต

๖. น.ส. ประยงค์ รักติประกร

๗. น.ส. ประนอม ทองสมบุญ

๘. นายล้วน เจนใจ

๙. นางพรศิริ จิตตะเสวี

๑๐. น.ส. ปราณี สำราญวงศ์

๑๑. น.ส. ล้อม ยิงเจริญ

๑๒. นางวัลลภา มาร่วมพงศ์

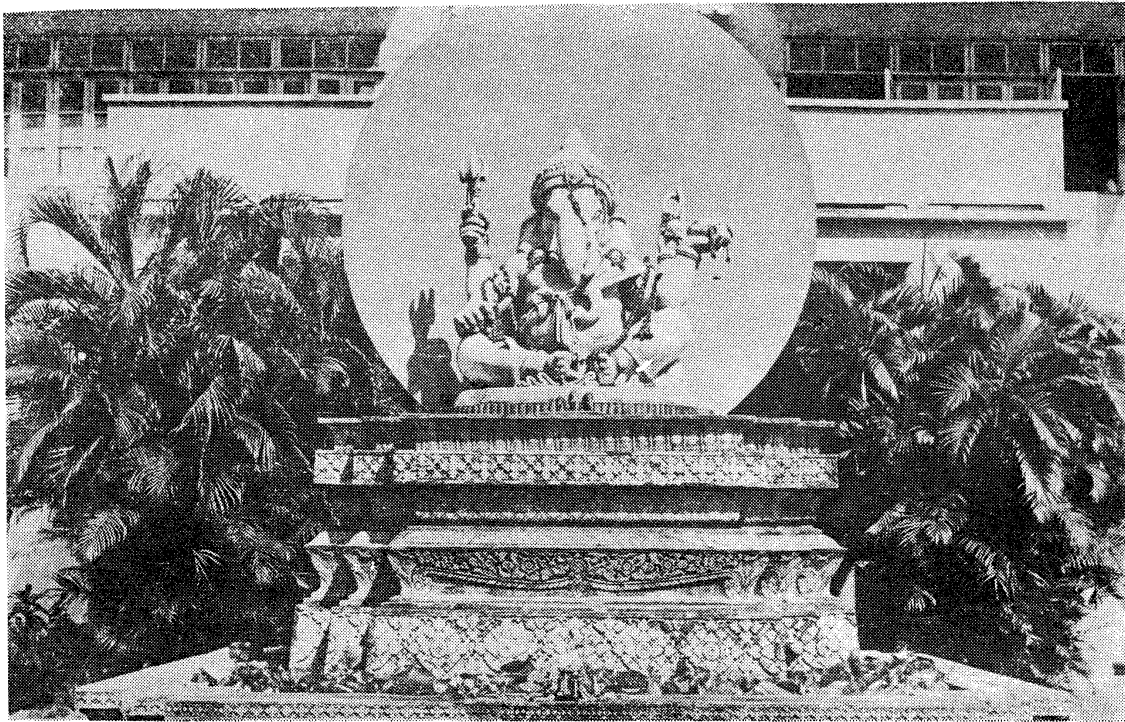
๑๓. นางนพรัตน์ หวังในธรรม

๑๔. นางรัตติยะ วิกสิตพงศ์

ครูโท

ศิลปินโท

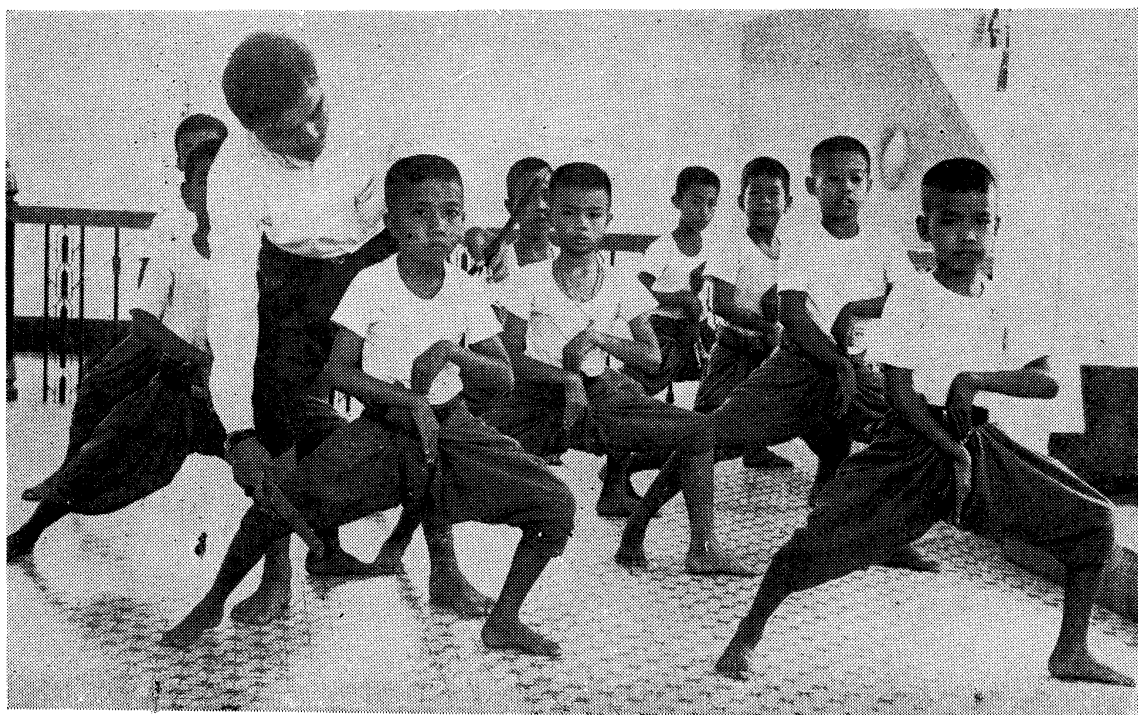
๑๕. นางนฤมัย ไตรทองอยู่
๑๖. นายสงบศึก ธรรมวิหาร
๑๗. นายสังเวียร์ ทองคำ
๑๘. นายนริศร์ ผดุงไทย
๑๙. น.ส. ปทุม ณะระนอง
๒๐. นายฉลวย สรรพโส
๒๑. นายจตุพร รัตนวราหะ
๒๒. น.ส. ทศนี้อยู่ ชุนทอง
๒๓. นายธงชัย รักปทุม
๒๔. นายอุดมลักษณะ ทรวงสุวรรณ
๒๕. นายขวัญเมือง ยงประยูร
๒๖. นายพิชัย นรินทร์
๒๗. นางสาวอังค์ แก้วผลึก
๒๘. นางวัฒนา โกศินานนท์
๒๙. นางโสภิต สาริกานนท์
- นายประสิทธิ์ ถาวร

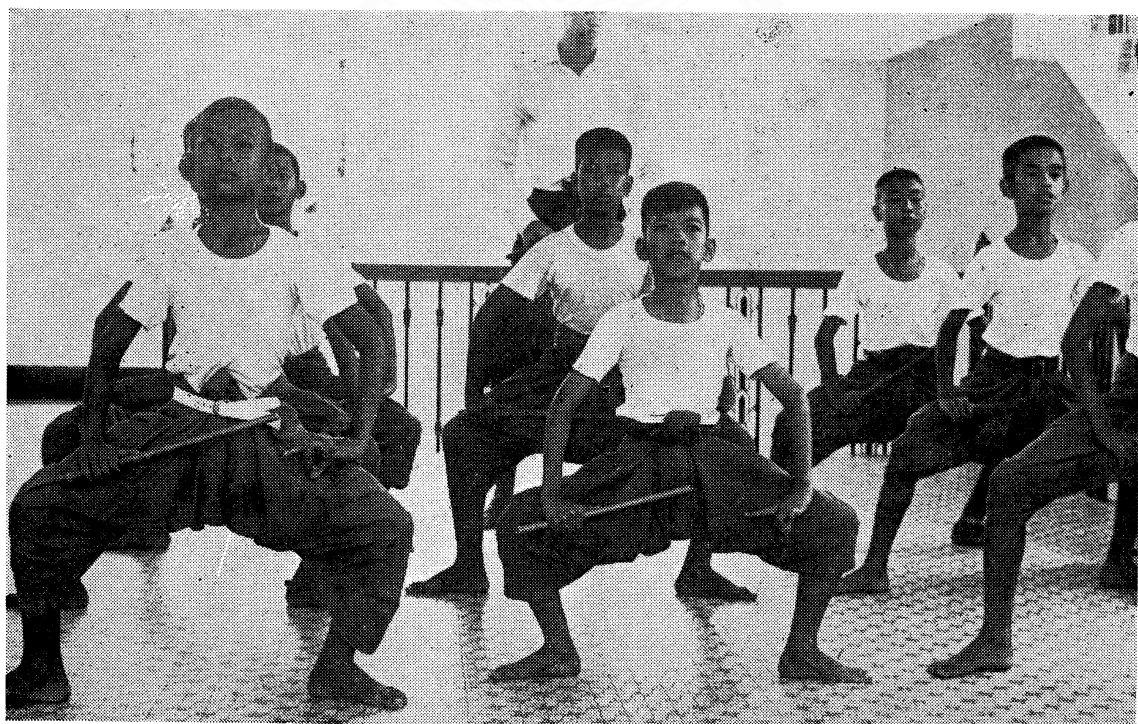
พระกนิษฐาเป็นสัญลักษณ์ประจำโรงเรียนนาฏศิลป์

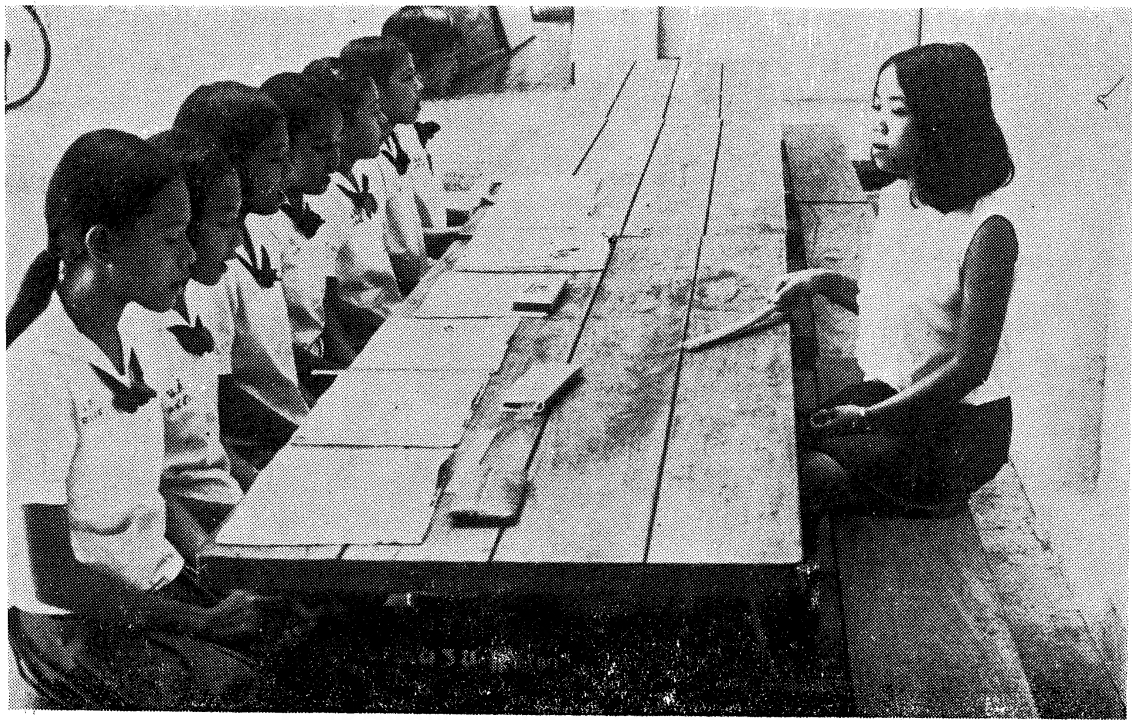
ตึกหน้าโรงเรียนนาฏศิลป์

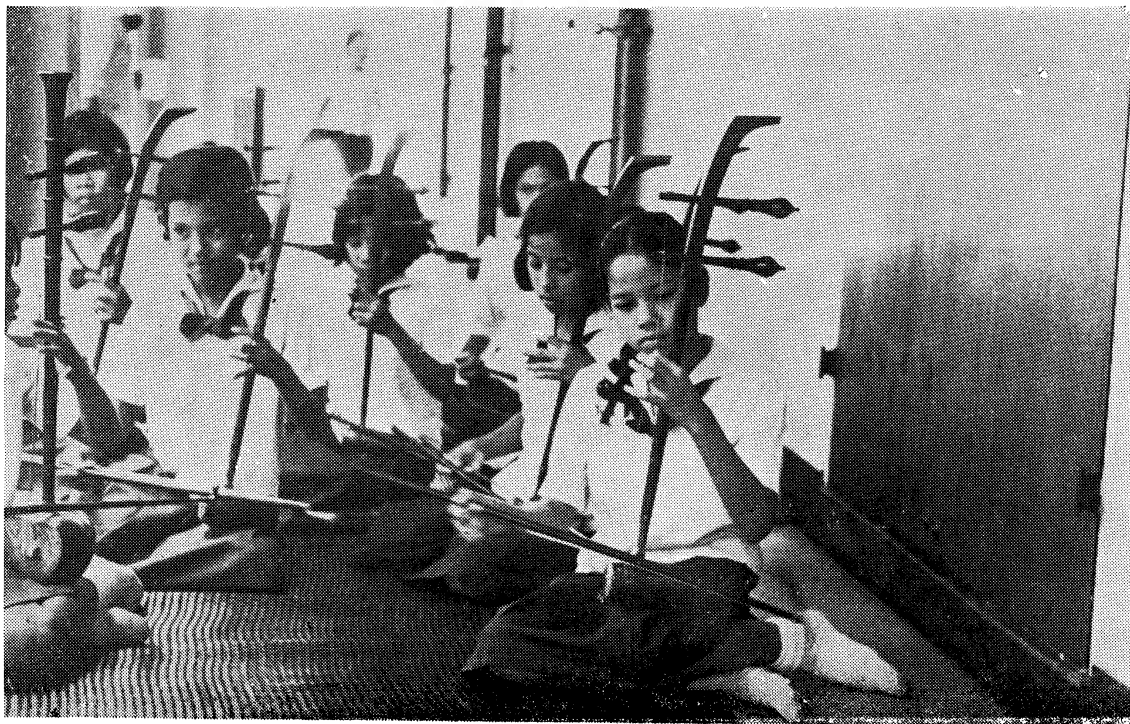
นักเรียนชั้นต้นปีที่ ๑ สาขาโขน (ลิง) กำลังฝึกหัดแม่ท่า

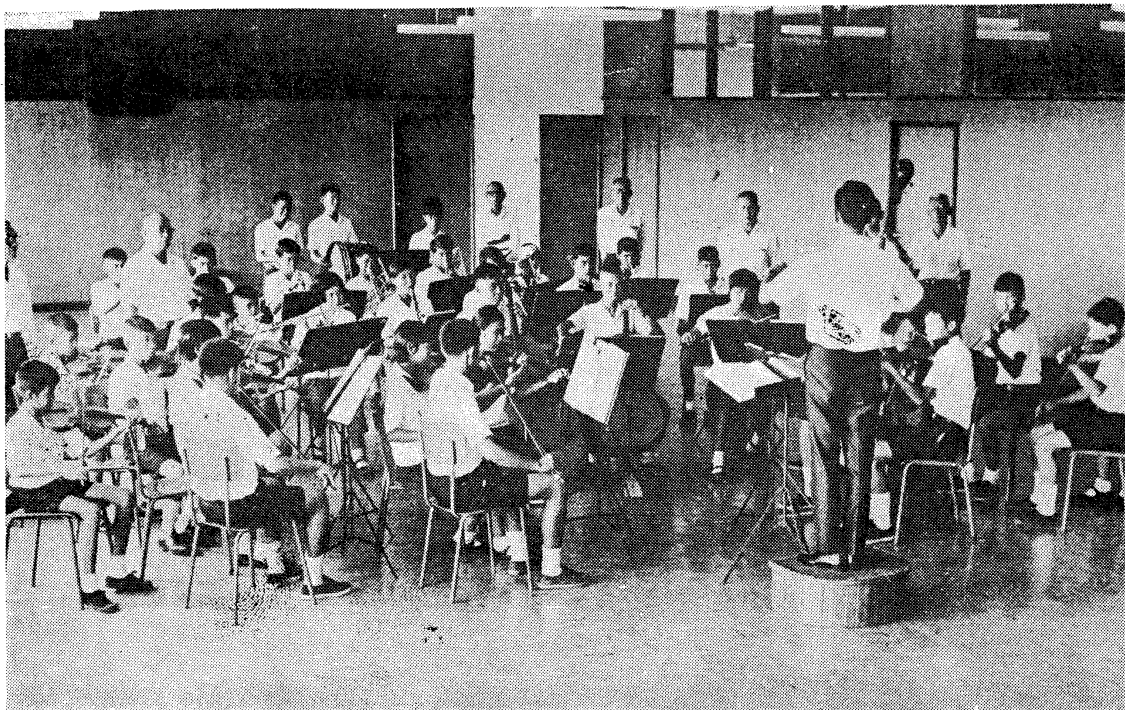
นักเรียนชั้นต้นปีที่ ๑ สาขาโขน (ยักษ์) กำลังฝึกแม่ท่า

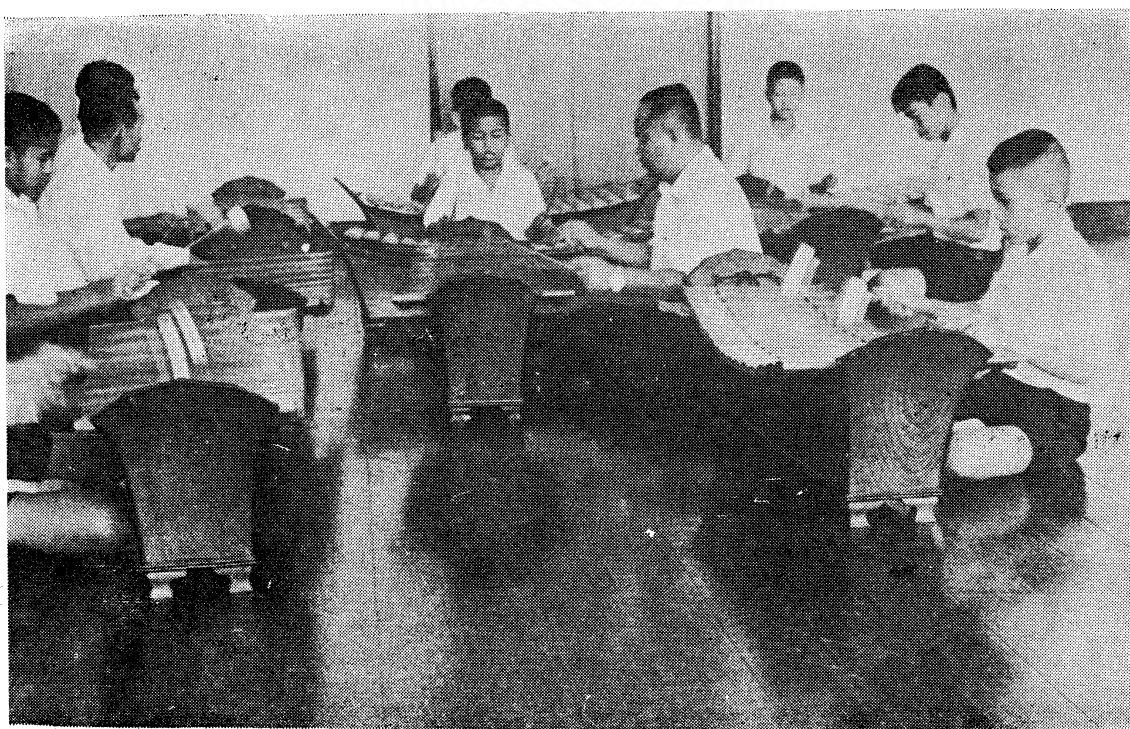
นักเรียนชั้นต้นปีที่ ๑ สาขาทัศนศิลป์ไทย (ขับร้องเพลงไทย)

นักเรียนเครื่องสายชั้นต้น ๒, ๓ กำลังฝึกหัดซอ

นักเรียนดุริยางค์สากลชายหญิงกำลังซ้อมเข้่าวง

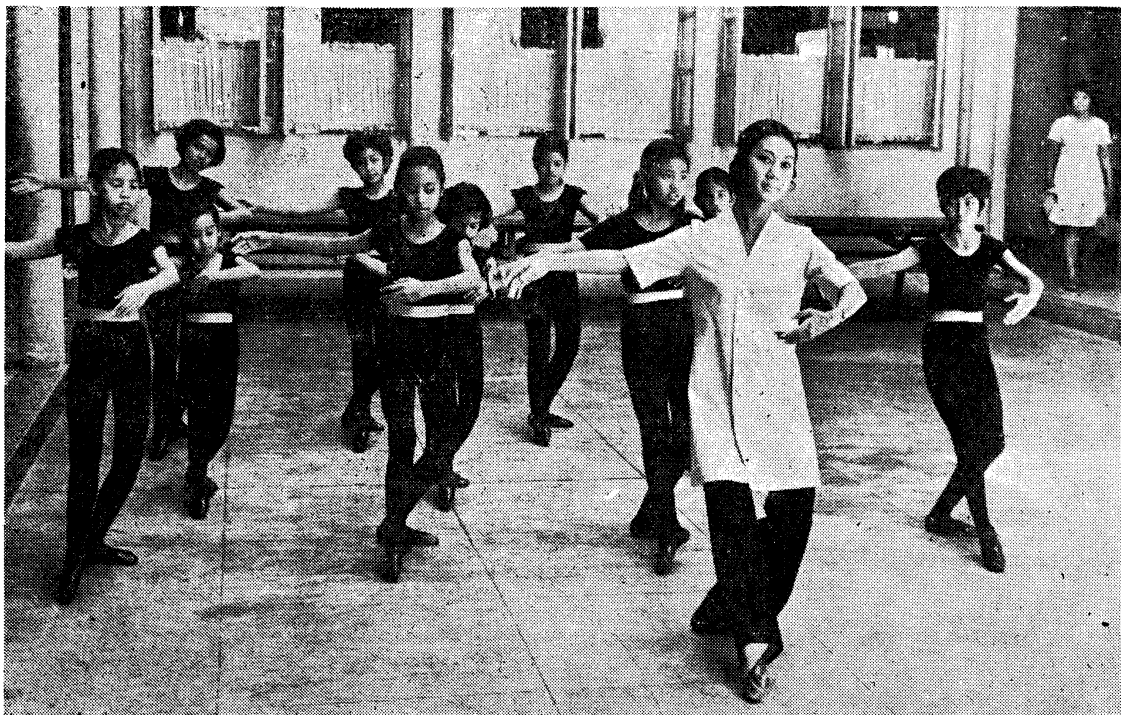
นักเรียนสาขาดุริยางค์ไทยชั้นต้นปีที่ ๑ ขณะต่อเพลงกับครู

ชั้นปีที่ ๑ ถึงชั้นปีที่ ๒ กำลังฝึกรำเพลงช้า – เพลงเร็ว

นักเรียนศิลปะสากลชั้นปีที่ ๑-๒ กำลังฝึกซ้อมร้องกับอาจารย์

นักเรียนนาฏศิลป์สากล (บัลเล่ต์) ขณะฝึกซ้อม

นักเรียนสาขาดุริยางค์สากล (เปียโน) ชั้นต้นปีที่ ๔ ขณะฝึกหัดเพลง

๔ กองสถาปัตยกรรม

คำว่าสถาปัตยกรรม กล่าวโดยความหมายก็คืองานเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารเคหสถาน บ้านเรือน ร้านโรง ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นแก่สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์อันมีกล่าวไว้ในหลักพระพุทธศาสนา ว่าด้วยปัจจัย ๔ ได้แก่ ๑ อาหาร ๒ เครื่องนุ่งห่ม ๓ ยารักษาโรค ๔ ที่อยู่อาศัย เฉพาะปัจจัย ๔ เรื่องที่อยู่อาศัยนี้แหละ เป็นเรื่องของงานสถาปัตยกรรม

กล่าวอีกนัยหนึ่ง กรมศิลปากรมีหน้าที่ดำเนินงานเกี่ยวกับงานศิลปะ ซึ่งงานศิลปะนี้มีจำแนกไว้ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม วาดศิลป์ อักษรศาสตร์ หรือวรรณคดี ดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ สังคีตศิลป์ และสถาปัตยกรรม

งานศิลปะที่กล่าวจำแนกไว้เหล่านี้ ความจริงเป็นเรื่องที่เนื่องมาจากต้นเค้าของความจำเป็นแห่งมนุษย์ กล่าวคือ สังคมของมนุษย์เมื่ออยู่ใกล้ชิดกันต้องมีการพุดจาปราศรัยกัน จึงก่อให้เกิดวาดศิลป์ หากอยู่ห่างไกลออกไปก็ต้องติดต่อกันด้วยวิธีการสื่อสาร ก่อให้เกิดอักษรศาสตร์และวรรณคดี ในทำนองเดียวกันในเมื่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ถึงคราวที่จะต้องแยกย้ายหรือพลัดพรากจากกัน ความระลึกถึงกันในตัวบุคคลที่ดี ในสถานที่ที่คุ้นเคยที่ดี ทำให้เกิดการจำลองภาพ ภาพที่จำลองขึ้นนี้จึงกลายมาเป็นเรื่องของจิตรกรรมและประติมากรรม นอกจากนี้ยังมีสิ่งยั่วย้อมอารมณ์เพื่อความบันเทิงของมนุษย์ ซึ่งในชั้นแรกก็เกิดจากสิ่งธรรมชาติ ต่อมาภายหลังมนุษย์ได้ดัดแปลงตกแต่ง ปรับปรุงสิ่งย้อมอารมณ์จากธรรมชาตินั้นๆ ให้กลายมาเป็นดุริยางคศิลป์ นาฏศิลป์ และสังคีตศิลป์ คราวนี้ก็มาถึงที่ว่าด้วยเรื่องที่อยู่อาศัย ซึ่งมีความสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ เริ่มแต่มนุษย์อาศัยอยู่โดยธรรมชาติ เช่น ถ้ำผา โพรงไม้ โพรงดิน เป็นต้น จนในที่สุดก็รู้จักปลูกบ้านสร้างเรือน อันนี้เองที่เป็นเรื่องของงานการก่อสร้าง ที่เรียกว่าสถาปัตยกรรม

ความฉลาดของมนุษย์ที่รู้จักดัดแปลงปรับปรุงตกแต่งและวิวัฒนาการ สิ่งเหล่านี้ ผลที่สุดได้ก้าวเข้าสู่ขั้นศิลปะ และศิลปะของสิ่งเหล่านี้เองเป็นข้อแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมของมนุษย์แต่ละมนุษย์แบ่งออกเป็นชาติเป็นหมู่เป็นเหล่าต่างๆ ดังนั้นวัฒนธรรมของแต่ละชาติแต่ละหมู่ก็ย่อมแตกต่างกันออกไป กล่าวโดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมของไทย และยกเว้นศิลปวัฒนธรรมของงานในด้านอื่น โดยจะกล่าวแต่เฉพาะงานด้านสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นงานในหน้าที่ของกองนี้ คือกองสถาปัตยกรรม

กองสถาปัตยกรรม แต่เดิมมาครั้งในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้นการช่างต่าง ๆ อยู่ในกรมโยธาธิการ กระทรวงโยธาธิการ ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกการช่างจากกระทรวงโยธาธิการทั้งหมดมาตั้งเป็นกรมใหม่กำหนดให้เรียกชื่อว่ากรมศิลปากร ขึ้นสังกัดในกระทรวงวัง

ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ในสมัยรัชกาลที่ ๗ มีพระราชบัญญัติให้กรมศิลปากรขึ้นสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งขณะนั้นเรียกชื่อว่ากระทรวงธรรมการ และให้รวมงานการช่างจากราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งขณะนั้นเรียกชื่อว่า ราชบัณฑิตยสภา กับเอางานของกรมวังนอกซึ่งยุบเสียแล้ว มารวมกันเรียกว่า กองสถาปัตยกรรม เป็นกองในสังกัดกรมศิลปากร กำหนดให้กองนี้มีหน้าที่ทำการก่อสร้าง ซ่อมแซมพระราชสถาน โบสถ์ วัดวาอาราม โบราณสถาน โรงเรียนอาคารต่าง ๆ ซึ่งเป็นศาสนสมบัติ

ใน พ.ศ. ๒๔๘๔ กรมศิลปากร โอนไปขึ้นสำนักนายกรัฐมนตรี ฉะนั้น ทำให้กองสถาปัตยกรรมเฉพาะงานก่อสร้างและซ่อมโรงเรียน อาคารซึ่งเป็นศาสนสมบัติ เป็นอันหมดหน้าที่ไป แต่การก่อสร้างและซ่อมแซมโบสถ์ปูชนียสถานต่าง ๆ ยังคงเป็นหน้าที่ของกองสถาปัตยกรรมกรมศิลปากรอยู่ต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ กรมศิลปากรโอนไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระทรวงที่สถาปนาขึ้นใหม่ แต่ต่อมาภายหลังได้ยุบกระทรวงวัฒนธรรมแล้ว เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมศิลปากรกลับเข้าไปอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการอีก และคงอยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ สืบต่อมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

ฉะนั้น ในปัจจุบันนี้ กองสถาปัตยกรรม เป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร มีหน้าที่กล่าวโดยทั่วไปได้แก่ การออกแบบ และรายการก่อสร้างอาคาร ทั้งด้านสถาปัตยกรรมไทยและด้านสากลให้แก่หน่วยงานในสังกัดกรมศิลปากร และหน่วยราชการอื่น ๆ ตลอดจนสถาบันอื่น ๆ ที่ขอมา ควบคุมงานก่อสร้างซ่อมแซมบูรณะปฏิสังขรณ์ อาคารปูชนียสถานและถาวรวัตถุ ตามหลักวิชาการ ให้แก่กรมศิลปากร และหน่วยราชการ ตลอดจนสถาบันอื่น ๆ ที่ขอมา ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ออกแบบและควบคุมงานสร้างครุภัณฑ์ การตกแต่งองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกอาคารที่เป็นของกรมศิลปากร ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและหน่วยราชการอื่นที่ขอมา สำรวจสภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ ปูชนียสถาน อาคารและถาวรวัตถุ โดยการไปตรวจความชำรุดเพื่อนำมาพิจารณาเขียนแบบและรายการ

ประกอบภาระปุณระปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมพร้อมทั้งดำเนินการบูรณะหรือควบคุมให้คำแนะนำเพื่อให้ผลงานถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ โดยมุ่งหวังให้งานสถาปัตยกรรมของไทยให้คงศิลปไทยของเดิมไว้ให้มากที่สุด เพื่อดำรงรักษาซึ่งเอกลักษณ์ และวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไว้ อย่างไรก็ตาม ก็ดีสำหรับงานสถาปัตยกรรมนี้เมื่อพิจารณาถึงข้อความดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมเห็นหรือกล่าวได้ว่า กองสถาปัตยกรรมแทบจะไม่มีงานเป็นของตนเอง แต่ก็เป็นกองซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการออกแบบ เขียนแบบ กำหนดโครงสร้างตลอดจนการควบคุมการก่อสร้าง ไม่ว่าจะเป็นงานของหน่วยราชการใดในสังกัดกรมศิลปากร หรืองานของส่วนราชการอื่น องค์การอื่นขอความช่วยเหลือ ตลอดจนการซ่อมแซมบูรณะปฏิสังขรณ์อาคารปูชนียสถานอื่น ๆ

กองสถาปัตยกรรม แบ่งหน่วยงานออกเป็น ๔ แผนก คือ

๑. แผนกตรวจงาน

มีหน้าที่เกี่ยวกับการติดต่อรับงานต่าง ๆ ของกอง ดำเนินการประกวดราคา การทำสัญญา การพิมพ์และเก็บรักษาแบบพิมพ์เอกสารที่ใช้ในการก่อสร้าง ซ่อมแซม การตรวจงานทั่วไปของกองและดำเนินงานธุรการของกอง

๒. แผนกออกแบบ

มีหน้าที่ในการออกแบบ เขียนแบบอาคาร และวางแผนผังอาคารสถานที่

๓. แผนกก่อสร้าง

มีหน้าที่ดำเนินงานก่อสร้าง ตรวจและควบคุมงานก่อสร้าง

๔. แผนกช่างตกแต่ง

มีหน้าที่ออกแบบ เขียนแบบ และควบคุมงานสร้างครุภัณฑ์ การตกแต่งองค์ประกอบทั้งภายในภายนอกอาคาร

ในปัจจุบันนี้ กองสถาปัตยกรรมมีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่รวมทั้งสิ้น จำนวน ๔๕ อัตรา โดยจำแนกออกเป็น ฝ่ายธุรการ และฝ่ายวิชาการ ดังนี้

ฝ่ายธุรการ	๑. หัวหน้ากอง	๑ อัตรา
	๒. หัวหน้าแผนก	๔ „
	๓. ประจำแผนก	๑ „
	๔. เสมียน	๓ „
	๕. พนักงานพิมพ์แบบ	๒ „

ฝ่ายวิชาการ	๖. นักการภารโรง	๑ อัตรา
	๗. พนักงานขับรถยนต์	๑ ,,
ฝ่ายวิชาการ	๑. สถาปนิกพิเศษ	๑ ,,
	๒. สถาปนิกเอก	๒ ,,
	๓. สถาปนิกโท	๓ ,,
	๔. สถาปนิกตรี	๑ ,,
	๕. นายช่างศิลปโท	๔ ,,
	๖. นายช่างศิลปตรี	๑ ,,
	๗. นายช่างตรี	๑ ,,
	๘. ช่างศิลปโท	๑ ,,
	๙. ช่างศิลปตรี	๖ ,,
	๑๐. ช่างศิลปจัตวา	๔ ,,
	๑๑. ช่างตรี	๒ ,,
	๑๒. ช่างจัตวา	๒ ,,
	๑๓. เทียบช่างศิลปตรี	๑ ,,
	๑๔. เทียบช่างศิลปจัตวา	๑ ,,

ผลงานในปี พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. ออกแบบเขียนแบบ ๑๐๐ รายการ
 - ๑.๑ อาคารแบบไทย ๔๙ รายการ
 - ๑.๒ อาคารแบบสากล ๕๑ รายการ
๒. ตรวจสอบและควบคุมงาน ๓๐ รายการ
๓. เขียนรายการก่อสร้างและซ่อมแซม ๑๑๘ รายการ

จากสถิติจำนวนผลงานดังกล่าวแล้วนี้ ตัวอย่างซึ่งอาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ไปนี้

๑. การออกแบบ ขยายแบบ แบบการคำนวณ และเขียนรายการ

๑. อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่
๒. ต่อเติมอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น

๓. ห้องเก็บเสียงสำหรับซ้อมดุริยางค์ไทย และละคร
๔. อาคารพระราชฐานและสถานที่ต่าง ๆ
๕. อาคารพระราชฐานและสถานที่ของหน่วยราชการสถาบันต่าง ๆ ๒๕ รายการ

๒. ตรวจสอบงานก่อสร้าง

๑. อาคารห้องปฏิบัติงานซ่อมโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุทางเคมี ของกองโบราณคดี
๒. โรงเก็บรถยนต์ของกรมศิลปากร
๓. อาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดเชียงใหม่
๔. ต่อเติมอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น
๕. ห้องเก็บเสียงสำหรับซ้อมดุริยางค์ไทย และละคร

๓. ตรวจสอบงานซ่อม

๑. พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต
๒. มุขกระสันและพระที่นั่งภูมิฯมณฑลเศียร ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
๓. หลังคา หน้าบัน และลายรดน้ำหน้าต่าง พระที่นั่งพุทไธสวรรย์ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร
๔. หลังคาโรงละครแห่งชาติ
๕. อาคารเรียน (ตึกกลาง) ร.ร. นาฏศิลป์ พระนคร
๖. อุเรือพระราชพิธี คลองบางกอกน้อย ธนบุรี
๗. รั้วด้านหน้า กรมศิลปากร
๘. อาคารและสถานที่ต่าง ๆ ของหน่วยราชการอื่นและสถาบันอื่น ๆ ๘ รายการ

๔. ตรวจสอบงานการตกแต่ง

๑. ติดตั้งลูกกรงเหล็กหน้าต่างอาคารพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดนครปฐม
๒. การทำและติดตั้งตู้ ชั้น แท่นฐาน ในการจัดแสดงโบราณวัตถุสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดกำแพงเพชร
๓. การทำและติดตั้งตู้ ชั้น แท่นฐาน ในการจัดแสดงโบราณวัตถุสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ จังหวัดลพบุรี
๔. การทำและติดตั้งตู้ ชั้น แท่นฐาน ในการจัดแสดงโบราณวัตถุสำหรับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ (ในหมู่พระวิมาน) จังหวัดพระนคร

กองหอสมุดแห่งชาติ

หน้าที่ จัดและดำเนินการเกี่ยวกับหอสมุดแห่งชาติ สาขาหอสมุดแห่งชาติ และการแลกเปลี่ยนเอกสารกับนานาประเทศ แบ่งงานออกเป็น ๓ แผนก คือ

๑. แผนกหนังสือตัวพิมพ์ มีหน้าที่จัดหาหนังสือและโสตทัศนวัสดุ ลงทะเบียนหนังสือ จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ จัดทำบรรณานุกรม และจัดบริการแก่นักศึกษาและประชาชน ที่มาศึกษาค้นคว้าหนังสือในหอสมุดแห่งชาติ

๒. แผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก มีหน้าที่รักษาและทำทะเบียนหนังสือเก่าและจารึก แปลและเรียบเรียงหนังสือเก่าและจารึกออกเผยแพร่เพื่อประโยชน์แก่การศึกษา

๓. แผนกหอสมุด มีหน้าที่ดำเนินงานสาขาหอสมุด การถ่ายทำไมโครฟิล์ม การแลกเปลี่ยนเอกสารกับนานาประเทศ และดำเนินงานธุรการของกอง

อัตรากำลัง

ชั้นพิเศษ	ผู้อำนวยการกอง	๑	อัตรา
ชั้นเอก	บรรณารักษ์	๒	,,
ชั้นโท	บรรณารักษ์, หัวหน้าแผนก	๒๑	,,
ชั้นตรี	บรรณารักษ์, ช่าง, ประจำแผนก	๑๕	,,
ชั้นจัตวา	บรรณารักษ์, เสมียน, พนักงาน	๒๗	,,
ชั้นจัตวา (วิสามัญ)	ผู้ช่วยบรรณารักษ์, พนักงาน	๑๐	,,
นักการภารโรง		๒๓	,,
ภารโรง (วิสามัญ)		๒	,,
ยาม		๑๑	,,
ยาม (วิสามัญ)		๑	,,
พนักงานขับรถยนต์		๑	,,
พนักงานโทรศัพท์		๑	,,
คนสวน		๓	,,

กิจการในรอบปี

จัดหาหนังสือ

จัดหาหนังสือและโสตทัศนวัสดุเข้าหอสมุดแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

ประเภท	จัดซื้อด้วยเงิน งบประมาณ	แลกเปลี่ยนกับห้อง สมุดต่างประเทศ และสหประชาชาติ	รับจาก หน่วย ราชการ	รับจากโรง พิมพ์ตาม พรบ. การพิมพ์	รับบริจาค จากสถาบัน และเอกชน	รวม
หนังสือ (เล่ม)	๒,๑๔๒	๑,๔๘๘	๑,๓๖๒	๒,๐๗๓	๑,๗๖๔	๘,๘๒๙
แผ่นเสียง (แผ่น)	๓๕๓	—	—	—	๒	๓๕๕
จุลสาร (ฉบับ)	—	๑,๒๕๖	๗๖	๒๕๒	๑๒๖	๑,๗๑๐
วารสารและ หนังสือพิมพ์ (ชื่อเรื่อง)	๑๒๖	๓๘๒	๒๘๔	๒๒๗	๒๐๖	๑,๒๒๕ ๒๗,๘๗๒ (ฉบับ)

แยกเก็บเข้าในส่วนสำรองและคลังพิชัญจน์ ดังนี้
หนังสือ

— สำรอง	๒,๔๔๐	เล่ม
— คลังพิชัญจน์	๒,๕๐๒	เล่ม
วารสารและหนังสือพิมพ์	๗,๗๕๐	ฉบับ
จัดการซ่อมและเข้าปกหนังสือ รวม	๘,๑๔๕	เล่ม

จัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ

กำหนดเลขหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ จัดทำคู่มือ ควบคุมดูแลการผลิตบัตร
รายการ ตรวจ จำแนก เรียงบัตรรายการ และเขียนสันหนังสือ

ให้เลขหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ	๖,๗๓๙	เล่ม
ผลิตบัตรรายการ	๓๐,๑๙๔	บัตร

จัดทำคู่มือ

— เพิ่มเติมหัวเรื่อง

๒๔๑ เรื่อง

— รวบรวมหลักฐานในการจัดหมู่และทำ

บรรณายการ

๕,๗๘๒ ชื่อ

บรรณานุกรม

จัดทำรายชื่อหนังสือใหม่ที่หอสมุดแห่งชาติได้รับเป็นรายเดือน และจัดทำบรรณานุกรมชื่อเรื่อง และชื่อผู้แต่งประกอบด้วย

บริการการอ่านทั่วไป

จัดงานด้านบริการการอ่านหนังสือแก่นักศึกษาและประชาชนที่มาศึกษา และค้นคว้าหนังสือในหอสมุดแห่งชาติ

จำนวนผู้เข้าชมกิจการของหอสมุดแห่งชาติ

๗,๒๙๐ คน

จำนวนผู้อ่านหนังสือในหอสมุดแห่งชาติ

๕๒๐,๔๕๓ คน

งานด้านบริการ

ให้บริการตอบคำถาม

๑๐,๙๗๓ คำถาม

จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านหนังสือ

อภิปราย

๑๑ ครั้ง

ฉายภาพยนตร์

๒๖ เรื่อง

นิทรรศการ

๙ ครั้ง

จัดทำบรรณานุกรมวารสารและหนังสือพิมพ์

๕,๙๓๒ หัวเรื่อง

จัดทำฤกษ์ฤกษ์

๒,๐๖๒ หัวเรื่อง

สาขาหอสมุดแห่งชาติ

หนังสือเพิ่มเติมในสาขาหอสมุดแห่งชาติ จังหวัดนครศรีธรรมราช รวม ๒๓๔ เล่ม

หนังสือเพิ่มเติมในหอสมุดดำรงราชานุภาพ รวม ๓๐๔ เล่ม

ไมโครฟิล์ม

จัดการเรื่องถ่ายทำสำเนาไมโครฟิล์ม ถ่ายภาพและขยายภาพ

ทำไมโครฟิล์มหนังสือและวารสารเก่าไปแล้ว เป็นจำนวน

๔๑,๖๓๔ หน้า

ถ่ายและขยายภาพและหนังสือ รวม

๒,๕๘๙ ภาพ

ถ่ายสำเนาซีร็อกซ์เอกสารต่าง ๆ

๒๑,๘๓๔ หน้า

การแลกเปลี่ยนเอกสารกับนานาประเทศ

จัดส่งหนังสือและวารสารให้ห้องสมุดต่างประเทศ

รวม ๓๑ แห่ง เป็นจำนวนเอกสาร ๒,๒๑๑ เล่ม

หนังสือตัวเขียนและจารึก

๑. สำรวจ, ทำบัญชีเอกสารต่าง ๆ

๑.๑ ใบลาน	จำนวน	๑,๑๗๓ กัมภีร์ ก๊ปป์ ๑,๕๒๕ ผูก
๑.๒ สมุดไทยคำ-ขาว	,,	๘,๗๔๙ เล่ม
๑.๓ จารึก	,,	๑๓ ฉบับ
๑.๔ หลักจารึก	,,	๔๙ หลัก
๑.๕ สำเนาจารึก	,,	๓๔๖ สำเนา
๑.๖ เอกสารเกี่ยวกับจารึก	,,	๑๖๓ ฉบับ
๑.๗ ฐานศิลาจารึกพร้อมด้วยศิลาจารึก	จำนวน	๒๔ หลัก
๑.๘ ภาพถ่ายจารึก	,,	๕๔ ภาพ
๑.๙ กระดาษสา	,,	๖,๓๗๖ ฉบับ
๑.๑๐ วารสาร	,,	๑๖,๓๙๗ ฉบับ

๒. คัดลอกหนังสือ

๒.๑ จดหมายเหตุ ร.๒	จำนวน	๗๒๓ หน้า
๒.๒ จดหมายเหตุ ร.๒ (กระดาษสา)	,,	๑๘ หน้า
๒.๓ สำเนาจารึก	,,	๗๖ บรรทัด
๒.๔ ตัวอักษร	,,	๒๕ ตัว
๒.๕ หมายรับสั่ง ร.๒	,,	๑๐ หน้า

๓. งานอ่าน

๓.๑ อ่านจารึกหวัระม้งวัดคงคาวัตติ์ ต.กระหอรอ อ.ท่าพระ จ.นครศรีธรรมราช		
๓.๒ อ่านจารึก	จำนวน	๒๓๘ บรรทัด
๓.๓ อ่านจารึกวัดพระธาตุหริภุญชัย จ.ลำพูน	จำนวน	๘ บรรทัด
๓.๔ อ่านจดหมายเหตุ ร.๒	,,	๖๐๒ บรรทัด

- ๓.๕ อ่านจดหมายเหตุ ร.๒ จำนวน ๒๕ เรื่อง
 ๓.๖ อ่านจารึกใบเสมา ต.พุนพิน อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เสร็จ ๑ หลัก
 ๓.๗ อ่านจารึกวัดกำแพงงาม อ.เมือง จ.สุโขทัย จำนวน ๑ หลัก

๔. งานแปลและรวบรวมเรียบเรียง

- ๔.๑ ถ่ายทอดจดหมายเหตุ ร.๒ จากอักษรลาว ภาษาลาว สู่อักษรไทย ภาษาไทย ๑๓ หน้า
 ๔.๒ ร่างระเบียบ กหช. เสนอ ผอก.
 ๔.๓ แปลคัมภีร์ใบลาน อักษรลาว ภาษาลาว สู่อักษรไทย ภาษาไทย ๑๑ ลานสัน
 ๔.๔ เรียบเรียงหลักเกณฑ์การจัดหมู่หนังสือวรรณคดีประเภทตัวเขียน
 ๔.๕ อธิบายความหมายภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ให้เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ทราบ ๑ ราย
 ๔.๖ เขียนคำชี้แจงเรื่องอัตรากำลังเพิ่มเติม และเหตุผลที่ขออัตราเพิ่มเติม เพื่อเสนอ กอ.
 ๔.๗ ทำสารบัญคั่นเรื่องจดหมายเหตุ ร.๔ (จ.ศ. ๑๒๒๑ ถึง ๑๒๒๒ รวม ๒ ศก เพื่อเย็บเล่ม)
 ๔.๘ รวบรวมระเบียบที่ข้าราชการควรรู้ เพื่อเสนอที่ประชุม กหช.

๕. งานตรวจสอบ ตรวจทาน ตรวจแก้

- ๕.๑ ตรวจสอบบัญชีประวัติ โดยเทียบเคียงกับบัญชีเดิม
 ๕.๒ ตรวจสอบตำราแมว เพื่อตอบข้อซักถามของชาวต่างประเทศเกี่ยวกับตำราแมว
 ๕.๓ ตรวจสอบขนาดฐานศิลาจารึก เพื่อให้ถูกต้องตรงกับใบบันทึกขออนุมัติ
 ๕.๔ ตรวจแก้รายงานผลการปฏิบัติราชการ ๒ รายการ คือระหว่าง ต.ค. ๑๑—ก.ย. ๑๒ และระหว่าง มิ.ย.—ก.ย. ๑๒
 ๕.๕ ตรวจรายงานผลการปฏิบัติราชการ ประจำเดือน ต.ค. ๑๒—ม.ค. ๑๓
 ๕.๖ ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับจารึก ๒๖ ฉบับ
 ๕.๗ ตรวจทานรายชื่อหนังสือที่นายจำปา เยื้องเจริญ จัดทำที่มหาวิทยาลัยแฮมเบิร์ก
 ๕.๘ ตรวจทานจดหมายเหตุ ร.๒ เพื่อการคัดลอก
 ๕.๙ ตรวจแก้จดหมายเหตุ ร.๒ ที่พิมพ์ดีดคัดลอกแล้ว ๒๐๐๘ หน้า

- ๕.๑๐ ตรวจสอบหนังสือหมายรับสั่ง ร.๒ ที่พิมพ์คัดลอกแล้ว จำนวน ๑๒๐ หน้า
- ๕.๑๑ ตรวจสอบคำอ่านศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง จ.สุโขทัย ๑ หลัก
- ๕.๑๒ ตรวจสอบตำราภาพเรื่องปฤษณารธรรม เพื่อทราบว่าจะตรงกับฉบับที่พิมพ์แล้ว
ของพุทธทาสภิกขุหรือไม่
- ๕.๑๓ ตรวจสอบรายงานผลการปฏิบัติราชการในต่างประเทศ ของนายจำปา เยื้องเจริญ
๑๓๗ รายการ
- ๕.๑๔ สอบทานหนังสือใบลานเรื่อง พงศาวดารลำปาง อักษรไทยลานนา ๑ ผูก
- ๕.๑๕ สอบทานหนังสือใบลานอักษรไทยลานนา ๓ ผูก
- ๕.๑๖ ตรวจสอบหนังสือใบลานอักษรมอญ ๓ ผูก
- ๕.๑๗ ตรวจสอบแก้คำอ่าน—แปล ตำราเวทย์มนต์คาถา ซึ่งนายจำปา เยื้องเจริญ อ่าน—แปล
จำนวน ๕ หน้า
- ๕.๑๘ ตรวจสอบหนังสือรสวาหินี ๓๑๔ หน้า

ทำเนียบนาม

ผู้อำนวยการกอง

นางแม่นันมาส ชวลิต

บรรณารักษ์เอก

นายธวัช สุมาวงศ์

” ”

น.ส.ไข่มุกด์ มลิินทะเลข

บรรณารักษ์โท

ร.อ.หญิง ประนอม ปัญญางาม

” ”

น.ส.สุภาพันท์ สุนทรมณี

” ”

น.ส.มาลิน ภัทรภิรมย์

” ”

ร.อ.หญิง ลินจง เผ่าวิบูล ร.น.

” ”

น.ส.เนียนศิริ ทาละลักษมณี

” ”

น.ส.เสาวณีย์ วัฒนกุล

” ”

นางธรา กนกมณี

” ”

นายเมฆินทร์ พานิชกุล

” ”

นางนิสา เป่งขำ

” ”

น.ส.ตารกา สดลสุต

บรรณารักษ์โท

” ”

” ”

” ”

” ”

” ”

” ”

” ”

” ”

หัวหน้าแผนก

” ”

” ”

ร.ท.หญิง อนงค์นารถ เตชะวณิช

นางรำภา กุลสมบุรณ์

นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร

น.ส.ก่องแก้ว วีระประจักษ์

นางเนื่อทิพย์ รัศมิภุติ

นางพิมพ์ิกา สกุลกัน

นางเย็นฤดี สัจฉกร

น.ส.สุภาวดี เล่ห์หลีกภัย

นางพันธ์ทิพย์ อัจฉะกาญจน์

นายจินต์ วัฒนปฤดา

นายฐป นวลยง

นายบุญนาค พยัคฆเดช

กองหัตถศิลป์

ประวัติย่อ กองหัตถศิลป์ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานเกี่ยวกับการช่างศิลป์ไทยนั้น มีประวัติสืบเนื่องมาจาก กองประณีตศิลปกรรม โดยมีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖ และกองประณีตศิลปกรรมแบ่งออกเป็น ๒ แผนก คือ

๑. แผนกช่าง

๒. แผนกโรงเรียน

๑. แผนกช่าง มีหน้าที่เกี่ยวกับการช่างต่าง ๆ เช่น ช่างปั้นหล่อ ช่างเขียน ช่างรัก และงานประณีตศิลป์ที่เกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไทยทุกประเภท

๒. แผนกโรงเรียน ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ตั้งเป็นโรงเรียนประณีตศิลปกรรม ขึ้น เพื่อดำเนินการสอนวิชาช่างศิลป์ไว้มิให้สูญ ทำหน้าที่ดำเนินงานฝึกอบรมกุลบุตรกุลธิดาผู้สนใจในวิชาช่างต่าง ๆ มีกำหนดหลักสูตร ๔ ปี เช่น ช่างปั้น ช่างเขียน ช่างรัก สถาปัตยกรรมไทย และภาพลายไทย ฯลฯ เป็นต้น

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๘๑ เปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๖ เพราะผลงานที่ทำให้แก่ประเทศชาติ รัฐบาลจึงได้ยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยศิลปากร มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้เปลี่ยนชื่อกองประณีตศิลปกรรม เป็น กองหัตถศิลป์ ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงธรรมการ (ฉบับที่ ๓) กองหัตถศิลป์แบ่งเป็น ๒ แผนก ๑. แผนกตำรา ๒. แผนกช่าง และได้ปรับปรุงงานด้านสถาปัตยกรรมไทยให้ดียิ่งขึ้น เพราะต้องอาศัยช่างที่มีฝีมือทางลายไทยเป็นหลักสำคัญ ผลงานสำคัญที่ปรากฏมีดังนี้ คือ

ผลงานด้านช่างเขียน

พ.ศ. ๒๔๘๒ — ออกแบบดวงตราประจำจังหวัดทุกจังหวัด ฯลฯ

— ออกแบบพระอุโบสถมาตรฐาน ก.ข.ค. รวม ๓ แบบ สำหรับใช้ทั่วประเทศ ซึ่งได้ใช้สืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

- พ.ศ. ๒๔๘๓ — ออกแบบวางแผนผังและคุมงานสร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน ทั้งวัด
— ทำการบูรณะเสริมสร้างพระธาตุพนม ด้วยฝีมือข้าราชการกองหัตถศิลป์
ร่วมกับนักเรียนโรงเรียนศิลปากรแผนกช่าง
- พ.ศ. ๒๔๘๕ — เขียนซ่อมลวดลายภายในตึกสามัคคีชัย (ทำเนียบรัฐบาล)

ผลงานด้านช่างปั้น

- พ.ศ. ๒๔๘๑ — ออกแบบ ขยายแบบและปั้นภาพปูนประดับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย
— ปั้นรูปพระพลบดีหน้าอาคารสนามกีฬาแห่งชาติ
- พ.ศ. ๒๔๘๒ — ปั้นรูปที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ
- พ.ศ. ๒๔๘๓ — ปั้นครุฑประดับด้านหน้าอาคารกรมไปรษณีย์กลาง
- พ.ศ. ๒๔๘๔ — ปั้นรูปอนุสาวรีย์ ร. ๖ ณ สวนลุมพินี ฯลฯ
- พ.ศ. ๒๔๘๕ — ปั้นลวดลายตกแต่งภายในตึกสามัคคีชัย (ทำเนียบรัฐบาล)

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ เป็นแผนกหัตถศิลป์ กองสถาปัตยกรรม ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการกรมศิลปากร สำนักนายกรัฐมนตรี

ปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ตั้งเป็น กองหัตถศิลป์ ตามเดิม ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากรในกระทรวงวัฒนธรรม เนื่องจากรูปงานที่ได้ปฏิบัติแต่เดิมมานั้นเป็นปีกแผ่นอยู่แล้ว

ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้เปิดทำการสอนนักเรียนแผนกช่างสิบหมู่ สังกัดโรงเรียนศิลปศึกษาขึ้นในกองหัตถศิลป์ วิชาที่สอนหนักไปทางสถาปัตยกรรมไทยและงานช่างสิบหมู่ ภายหลังยุบรวมเข้ากับโรงเรียนศิลปศึกษา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ช่างสถาปัตยกรรมไทยกองหัตถศิลป์ ไปช่วยราชการในกองสถาปัตยกรรม

หน้าที่และการดำเนินงาน ในปัจจุบันงานช่างศิลป์ไทยที่กองหัตถศิลป์ดำเนินงานอยู่ ส่วนใหญ่เป็นงานบำรุงรักษาและผดุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติไทยให้มั่นคงถาวรสืบไป ตลอดจนทำการเผยแพร่ความรู้ทางงานศิลป์ไทยแก่นักศึกษาและประชาชนด้วย กิจกรรมของกองหัตถศิลป์แบ่งเป็น ๔ แผนก คือ

๑. แผนช่างสิบหมู่ มีหน้าที่ดำเนินงานทางช่างฝีมือประเภทตกแต่งตามแบบศิลปไทย ได้แก่

- งานช่างรักปิดทองประดับกระจก ประดับมุก เขียนลายทอง รดน้ำ งานกลึงไม้ แกะสลักลวดลาย ฯลฯ
- ดูแลรักษาและซ่อมแซมเรือพระราชพิธี
- ควบคุมการก่อสร้าง ปรับปรุงซ่อมแซม และจัดทำสิ่งตกแต่งศิลปไทย
- คัดลอกภาพลวดลาย จำลองสิ่งที่มีคุณค่าทางศิลปของไทย เพื่อเผยแพร่และเก็บไว้เป็นแบบฉบับ
- ให้ความรู้ทางด้านวิชาช่างศิลปแก่นิสิตนักศึกษาและประชาชน
- ดำเนินงานทางด้านการอนุรักษ์ของกอง

๒. แผนช่างเขียน มีหน้าที่ดำเนินงานทางช่างเขียน ได้แก่

- ออกแบบเขียนแบบ พระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิ พระเจดีย์ เมรุ บ้านแบบไทย แบบแท่นฐานและคำจารึกที่อนุสาวรีย์ ฯลฯ
- ออกแบบเขียนแบบภาพจิตรกรรมฝาผนัง รูปเหมือนสีน้ำมัน ฉากโฆษณาและเวทีการแสดง
- ออกแบบงานศิลปทั้งแบบไทยและสากล เช่น แบบดวงตราประจำกระทรวงทบวงกรม แบบเครื่องหมายราชการ ดวงตราประจำจังหวัด แบบตราไปรษณียากร ปกหนังสือ ประภาศนียบัตร และเหรียญกษาปณ์ที่ระลึก
- ออกแบบขยายแบบลวดลายไทยในการตกแต่ง เช่น ผนัง ฝ้า บันลุ่ม ใบระกา หางหงส์ ลายดาวเพดาน แท่นฐานชุกชี แบบซุ้มประตูหน้าต่าง ฯลฯ
- เก็บรักษาและรวบรวมแบบต่าง ๆ ที่ทำไว้แล้วแต่ดั้งเดิม ตลอดจนค้นคว้าแบบที่ถึงมาเหมาะสมไว้เพื่อเป็นหลักในการพัฒนางานในปัจจุบัน
- ให้ความรู้แก่นักเรียนโรงเรียนช่างศิลปและนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร

๓. แผนช่างปั้น มีหน้าที่ดำเนินงานทางช่างปั้น ได้แก่

- ออกแบบขยายแบบ และปั้น รูปอนุสาวรีย์ของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ และภาพหุ่นประวัติศาสตร์ สำหรับประดิษฐานเป็นอนุสาวรีย์

- ออกแบบขยายแบบ และปั้นลวดลายไทยในการตกแต่ง เช่น หน้บัน ช่อฟ้า ปั้นลม ใบระกา หางหงส์ ลายดาวเพดาน แท่นฐานชุกชี แบบซุ้มประตู หน้าต่าง ฯลฯ
- ออกแบบปั้นพระพุทธรูป รูปเหมือน รูปประติมากรรมศิลป์ไทย
- บั้นขยายแบบเหรียญกษาปณ์ที่ระลึกรูปต่าง ๆ ด้วยดินเหนียว หรือดินน้ำมัน ให้ได้ขนาดตามความต้องการ
- ดำเนินงานทำพิมพ์ต่อจากรูปที่ปั้นเสร็จแล้วหล่อเป็นรูปปูนปลาสเตอร์
- ดำเนินงานทำพิมพ์ขึ้นจากรูปปูนปลาสเตอร์ที่ได้แต่งเสร็จแล้ว และแต่งรูปขึ้นผึ้ง ก่อนส่งมอบช่างหล่อ
- ไปตรวจพิจารณาสถานที่สร้างอนุสาวรีย์ และประมาณราคาค่าปั้นรูปต่าง ๆ
- ให้ความรู้วิชาประติมากรรม แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร

๔. แผนช่างหล่อ มีหน้าที่ดำเนินงานทางหล่อรูปให้ถูกต้องตามแบบรูปที่แผนช่างปั้นส่งงานมา ได้แก่

- ดำเนินงานบุขี้ผึ้งภายในพิมพ์ขึ้นและใส่ดินภายในรูปขี้ผึ้ง แล้วถอดพิมพ์ขึ้นออกจากรูปขี้ผึ้ง เพื่อส่งรูปขี้ผึ้งให้ช่างปั้นทำการแต่งให้เรียบร้อย
- เมื่อช่างปั้นได้แต่งขี้ผึ้งรูปนั้น ๆ เสร็จแล้วจึงดำเนินงานติดสายชนวน เพื่อเป็นทางเดินของน้ำทอง แล้วเข้าดินเข้าเหล็กกรุหุ้มให้มั่นคงแข็งแรง
- ดำเนินการทำทนต์รูปหุ่น ก่อเตาสุ่มหุ่น ก่อเตาหลอมทองและทำการสุ่มหุ่น หลอมทองตลอดจนเททอง
- ทำการตัดชนวน แต่งทอง เชื่อมต่อปรับประสานชิ้นส่วนของรูปที่ได้หล่อเสร็จแล้ว
- ทำการสุกรุด ขัดแต่ง รมน้ำยาหรือขัดมันรูปนั้น ๆ จนเสร็จเรียบร้อย
- ไปควบคุมและปฏิบัติงานติดตั้งรูปอนุสาวรีย์ต่างๆรวมทั้งประมาณราคาค่าหล่อรูปร่วมกับแผนช่างปั้น

ผลงานของกองหัตถศิลป์

ปีงบประมาณ ๒๕๑๒ (๑ ตุลาคม ๒๕๑๑-๓๐ กันยายน ๒๕๑๒)

๑. งานปั้นหล่อรูปอนุสาวรีย์ พระพุทธรูป รูปเหมือน รูปประดิษฐ์ (รวม ๑๐๘ ชิ้น)
 ๑. ปั้นหล่อพระบรมรูปพ่อขุนรามคำแหง มหาราช (ประทับนั่ง ขนาดสองเท่าพระองค์จริง) ของจังหวัดสุโขทัย (กำลังดำเนินการทำพิมพ์ขึ้น)
 ๒. ปั้นหล่อรูปอนุสาวรีย์สุนทรภู่ (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งคนจริง) ของจังหวัดระยอง พร้อมด้วยรูปประกอบอนุสาวรีย์อีก ๓ รูป คือ
 ๑. รูปพระอภัยมณี (ขนาดเท่าคนจริง)
 ๒. รูปนางเงือก ,, (ทำการแต่งทอง)
 ๓. รูปนางผีเสื้อสมุทร (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งคนจริง)
 ๓. ปั้นหล่อพระรูปพลตรี พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งพระองค์จริง) ของจังหวัดอุดรธานี (กำลังทำการแต่งทอง)
 ๔. ปั้นหล่อพระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ (ประทับยืน ขนาดเท่าพระองค์จริง) ของจังหวัดนครศรีธรรมราช (เสร็จ)
 ๕. ปั้นหล่อรูปอนุสรณ์แห่งความเสียสละ “รูปตำรวจ” (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งคนจริง) ของกองบังคับการตำรวจภูธรเขต ๔ จังหวัดขอนแก่น (กำลังทำการแต่งทอง)
 ๖. ปั้นหล่อรูปเจ้าพ่อขุนด่าน (รูปยืน ขนาดสูง ๖๔ ซม.) ของจังหวัดนครนายก (เสร็จ)
 ๗. ปั้นหล่อพระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง (ประทับยืน ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งพระองค์จริง) (แต่งทอง) ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมด้วยสิ่งประกอบตกแต่งของอนุสาวรีย์คือ
 ๑. พุ่ม ๒ พุ่ม (เททอง)
 ๒. แผ่นลายช่องเสาและราวบันได ๖๖ แผ่น (เสร็จ)
 ๘. ปั้นหล่อพระบรมรูปสมเด็จพระเอกาทศรถ (ประทับยืน ขนาดเท่าพระองค์จริง) ของกองบัญชาการกองทัพภาคที่ ๓ จังหวัดพิษณุโลก (เข้าดินเข้าเหล็ก)

๙. ปั้นหล่อรูปท่านเจ้าคุณ พระภาวนาโกศลเถร (รูปนั่ง ขนาดเท่าองค์จริง) ของ
วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ จังหวัดธนบุรี (เสร็จ)
๑๐. ปั้นหล่อรูปพระยาพิชัยดาบหัก (รูปยืน ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งคนจริง) ของจังหวัด
อุตรดิตถ์ (เสร็จ)
๑๑. ตกแต่งรมดำ พระบรมรูปรัชกาลที่ ๕ (ประทับยืน ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งพระองค์
จริง) ของจังหวัดชลบุรี พร้อมด้วยสิ่งประกอบตกแต่งของอนุสาวรีย์ คือ
๑. พุ่ม	๔ พุ่ม
๒. กระถางรูป	๑ กระถาง
๓. ปั้นหล่อแผ่นจารึก	๑ แผ่น
๔. ตราแผ่นดิน	๑ ,,
- (เสร็จ)
๑๒. ปั้นหล่อพระบรมรูปสมเด็จพระนเรศวร มหาราช (ประทับยืน ขนาดเท่าพระองค์
จริง) ของกระทรวงมหาดไทย สำหรับประดิษฐานที่อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัด
อุดรธานี (เสร็จ)
๑๓. ปั้นหล่อพระพุทธรูปสี่องค์จำลอง (ขนาดเท่าองค์จริง) พร้อมทั้งฐานรองรับของ
วัดเกตุมดีศรีวราราม จังหวัดสมุทรสาคร (เสร็จ)
๑๔. ตกแต่งรมดำ พระบรมรูปทรงม้า ประดิษฐานที่พระลานหน้าพระที่นั่งอนันต
สมาคมเทศบาลนครกรุงเทพ มอบให้กรมศิลปากร จัดทำ (เสร็จ)
๑๕. ตกแต่งรมดำ พระบรมรูปรัชกาลที่ ๖ ประดิษฐานอยู่ที่สวนลุมพินี เทศบาลนคร
กรุงเทพ มอบให้กรมศิลปากร จัดทำ พร้อมด้วยส่วนประกอบตกแต่งของ
อนุสาวรีย์ คือ
๑. พุ่ม	๔ พุ่ม
๒. แผ่นผ้าทิพย์	๑ แผ่น (เสร็จ)
๓. แผ่นจารึก	๑ ,,
๔. ประติมากรรม ช้าง-ขวา	๒ ข้าง
๑๖. ปั้นหล่อรูปหลวงพ่อเพชร (รูปนั่ง ขนาดเท่าองค์จริง) ของวัดนันทารีย์ ตำบล
บางพุทรา อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (เสร็จ)
๑๗. ปั้นหล่อพระรูป จอมพล สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ (พระรูป
ยืนขนาดเท่าพระองค์จริง) ของโรงเรียนเสนาธิการทหารบก (เข้าดินเข้าเหล็ก)

๑๘. ปั้นหล่อพระรูป สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า (ประทับนั่งบนเก้าอี้ ขนาดเท่าพระองค์จริง) ของโรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี (กำลังทำการปั้น)
๑๙. ปั้นหล่อพระบรมรูปรัชกาลที่ ๖ (ขนาดเท่าพระองค์จริง ครึ่งองค์) ของจังหวัดกระบี่ (เข้าดิน)
๒๐. หล่อรูปปั้นกนิรีแม่ลูก (ขนาดเท่าจริง) ตัวยุบูนพลาสติก ทาสีทองแดงของกองมหาดเล็ก สอนจิตรลดา ฯ (เสร็จ)
๒๑. ปั้นหล่อพระพุทธรูป ปางสมาธิ (ขนาดหน้าตักกว้าง ๑๙ นิ้วฟุต)

๒. งานออกแบบ เขียนแบบ งานตกแต่งศิลปะไทย และอื่น ๆ

๑. เขียนแบบก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์สมเด็จพระเอกาทศรถ ให้กองบัญชาการกองทัพอากาศที่ ๓ จังหวัดพิษณุโลก
๒. เขียนแบบก่อสร้างพลับพลาประดิษฐานพระรูปสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ให้โรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี
๓. เขียนแบบก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๕ ให้จังหวัดนครศรีธรรมราช
๔. เขียนแบบก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์พ่อขุนรามคำแหง มหาราช
๕. เขียนแบบพระอุโบสถจตุรมุข แบบมาตรฐาน
๖. เขียนแบบศาลาจตุรมุข สำหรับจารึกคำกลอนของสุนทรภู่ ให้จังหวัดระยอง
๗. เขียนแบบประตูรั้ว รอบบริเวณอนุสาวรีย์สุนทรภู่ ให้จังหวัดระยอง
๘. เขียนแบบก่อสร้างแทนฐานอนุสาวรีย์สุนทรภู่
๙. เขียนแบบขยายลดหลั่นเท่าจริง ลดหลั่นช่องเสา—ราวบันได แทนฐานอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๐. ออกแบบอนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอยู่ทอง ให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๑. เขียนแบบขยายลดหลั่นการตกแต่งศิลปะไทย พลับพลาสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าให้โรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา จังหวัดชลบุรี
๑๒. ออกแบบอนุสาวรีย์ “พระเจ้ากาวิละ” ให้กรมผสมที่ ๗ และจังหวัดทหารบก เชียงใหม่

๑๓. ออกแบบพระพุทธรูป สำหรับสร้างที่วัดบุปผาราม ณ เมืองปีนัง
๑๔. ออกแบบปกแผ่นเสียงลงเพลย์ ชุดที่ ๔ ของกรมศิลปากร
๑๕. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดหนังสือใหญ่” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข รวม ๔ แบบ
๑๖. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดพิธีไทย” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลขรวม ๔ แบบ
๑๗. ออกแบบปกสูจิบัตรการแสดงละคร “เรื่องเงาะป่า”
๑๘. ออกแบบดวงตรา เทพเจ้า พละ เกียรติ ปัญญา
๑๙. เขียนภาพสีน้ำมัน พระบรมฉายาลักษณ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ (ประทับคู่ ขนาดเท่าพระองค์จริง) พร้อมทั้งจัดทำกรอบพระบรมฉายาลักษณ์แกะลายด้วยไม้สักปิดทองให้จังหวัดกระบี่
๒๐. เขียนแบบรูปพญาไก่อ ให้จังหวัดลำปาง
๒๑. ออกแบบนุชบกประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ ที่โลหะปราสาท วัดราชนันทาราม
๒๒. ออกแบบเข็มเครื่องหมาย, แบบปกวารสารของสมาคมเพื่อการรักษาสมบัติวัฒนธรรม
๒๓. เขียนแบบอักษรคำจารึกอนุสาวรีย์พระยาพิชัยดาบหัก จังหวัดอุตรดิตถ์
๒๔. เขียนแบบจำลองเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช
๒๕. ออกแบบปกสูจิบัตรการแสดงดนตรีมหกรรม ของกรมศิลปากร
๒๖. ออกแบบเครื่องหมายตราจังหวัดบุรีรัมย์
๒๗. เขียนแก้ไขแบบดวงตราประจำจังหวัดกาฬสินธุ์
๒๘. เขียนแบบทำท่อระบายน้ำ บริเวณกองหัตถศิลป์ และโรงงานปั้นหล่อ
๒๙. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดวีรกรรมไทย” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข รวม ๔ แบบ
 ๑. สมเด็จพระศรีสุริเยทัย
 ๒. ท้าวเทพกระษัตรี — ท้าวศรีสุนทร
 ๓. พระยาพิชัยดาบหัก
 ๔. วีรชนค่ายบางระจัน
๓๐. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดเครื่องดนตรีไทย” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข
๓๑. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดลายไทย” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข รวม ๘ แบบ

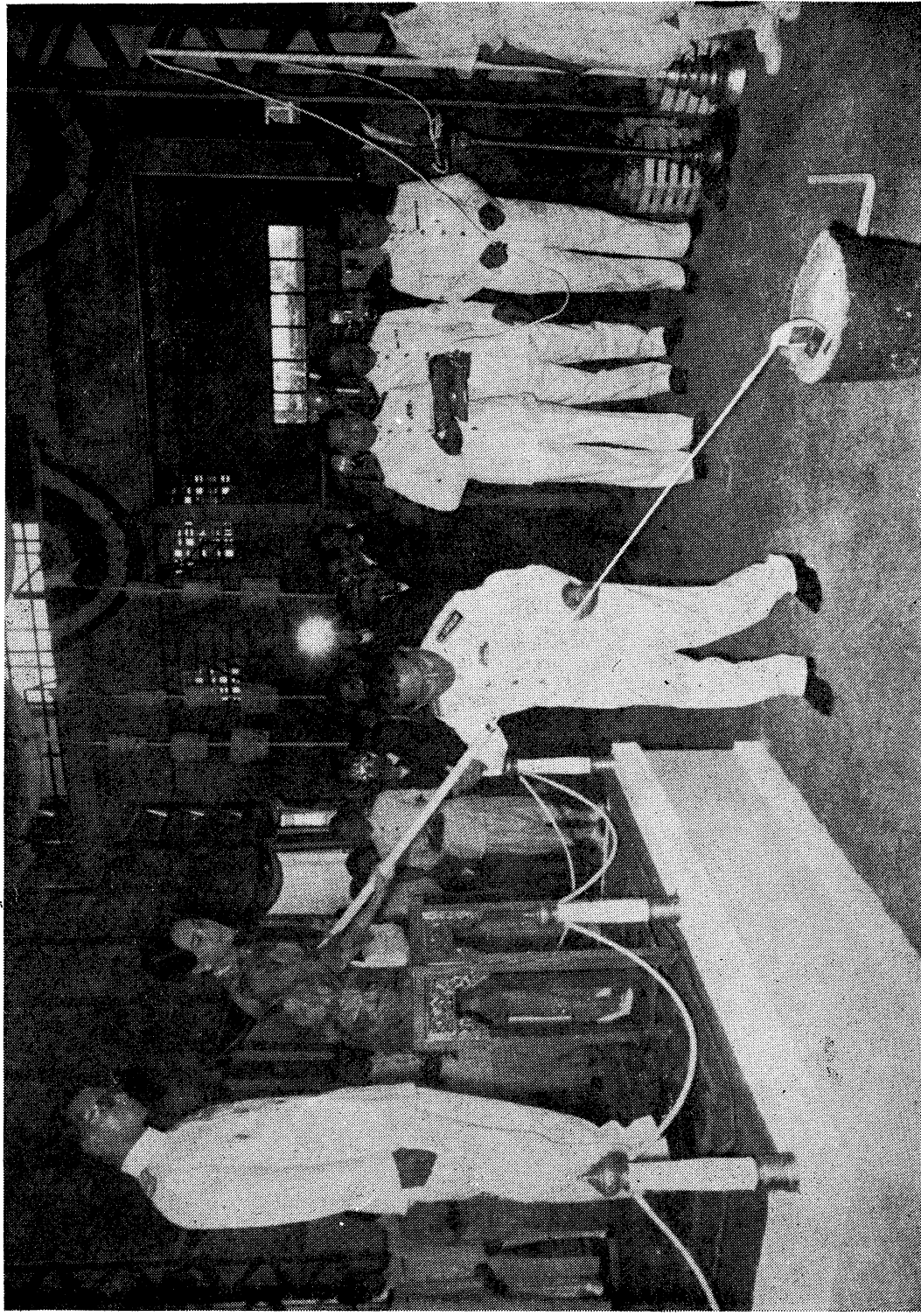
๓๒. ออกแบบตราไปรษณียากร ที่ระลึกในการประชุมสมาสตรีระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๑๙ ให้สมาคมสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์
๓๓. ออกแบบตราไปรษณียากร ที่ระลึกในการจัดฉลองปีการศึกษาระหว่างชาติปี๒๕๑๓
๓๔. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดเครื่องแต่งกายของชาวเขาเผ่าต่าง ๆ” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข
๓๕. ออกแบบตราไปรษณียากร “ชุดเครื่องแต่งกายไทยสมัยต่าง ๆ” ให้กรมไปรษณีย์โทรเลข
๓๖. ออกแบบเหรียญพิทักษ์เสรีชน และแบบแพรวแถบเหรียญฯ ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
๓๗. ออกแบบเครื่องหมายสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ให้สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา
๓๘. ออกแบบเข็มวิทยฐานะ ปริญญา ให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๓๙. ออกแบบตราไปรษณียากรที่ระลึกขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก
๔๐. ออกแบบตรามูลนิธิรามาริบัติ
๔๑. ออกแบบอนุสาวรีย์ประวัติการสร้างนครเชียงใหม่
๔๒. ออกแบบรูปอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดเชียงใหม่
๔๓. ออกแบบท่าทางพระอนุสาวรีย์ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถของกระทรวงเศรษฐการ
๔๔. เขียนแบบก่อสร้างแท่นฐานอนุสาวรีย์วีรชนชาวบ้านบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
๔๕. ส่งช่างไปปฏิบัติงานติดตั้งอนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๕ ที่จังหวัดชลบุรี
๔๖. ประมวลวิธีการซ่อม และประมาณราคาซ่อมทำลวดลายประดับตกแต่งเรือพระราชพิธี ๓ ลำ
 ๑. เรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์
 ๒. เรือพระที่นั่งเอนกชาติภุชงค์
 ๓. เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช
๔๗. ควบคุมการตกแต่งรถยนต์ประคิษฐานพระพุทธรูปสังคหะ ในงานสงกรานต์
๔๘. ควบคุมการจัดทำศิลปวัตถุส่งไปประดับที่โรงเรียนฝึกหัดครู ณ กรุงเทพฯ
๔๙. ไปตรวจพิจารณาสถานที่ติดตั้งอนุสาวรีย์สุนทรภู่ ที่จังหวัดระยอง
๕๐. ไปตรวจสถานที่สร้างอนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๖ ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
๕๑. ไปตรวจสถานที่สร้างอนุสาวรีย์พระเจ้ากาวิละ ที่จังหวัดเชียงใหม่

อัตรากำลังรายนามข้าราชการกองหัตถศิลป์

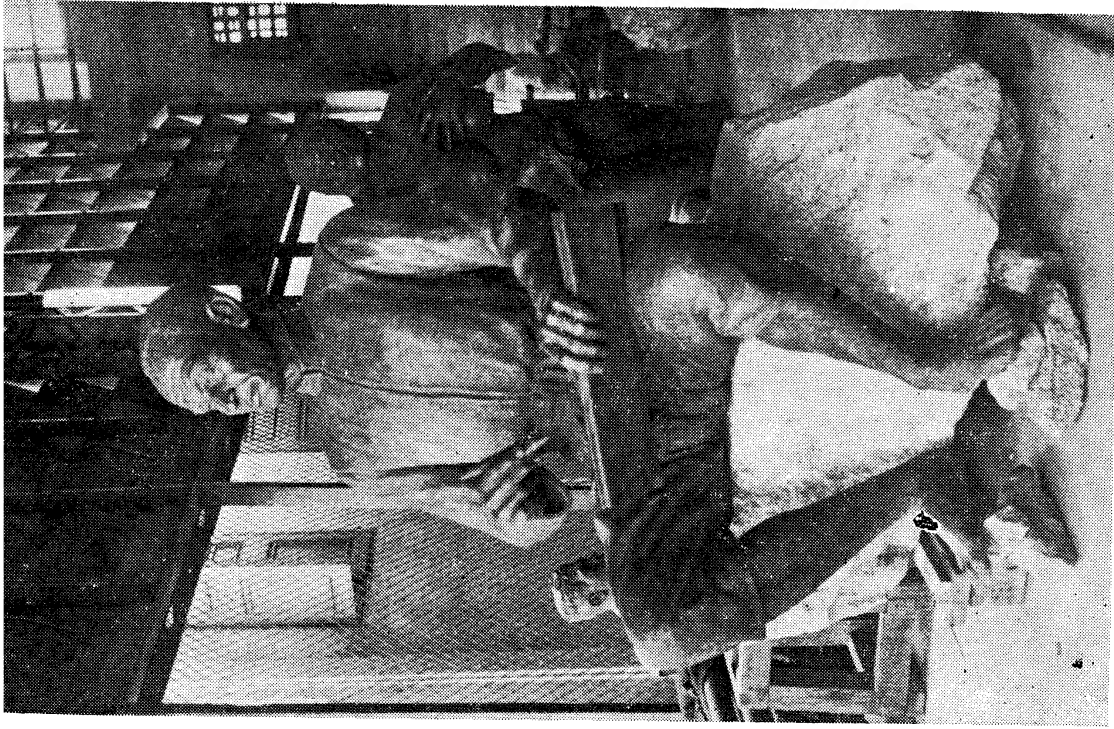
ชั้นเอก	๑. นายคำเนิน รัตนนท์	หัวหน้ากองหัตถศิลป์	
	๒. นายสนิท ทิษฐพันธ์	ช่างศิลป์เอก	
	๓. นายสนั่น ศิลากรณ์	,,	
	๔. นายไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์	,,	
	๕. นายทวีศักดิ์ เสนาณรงค์	นายช่างศิลป์เอก	
ชั้นโท	๑. นายพิมาน มุลประมุข	หัวหน้าแผนกช่างปั้น	
	๒. นายปกรณ์ เล็กสน	,, ช่างหล่อ	
	๓. นายประเวศ ลิ้มประจักษ์	,, ช่างสิบหมู่	
	๔. นายพินิจ สุวรรณบุญ	ช่างศิลป์โท	
	๕. นางปราณี ศรีวิภาต	,,	
	๖. นายอำนาจ พ่วงเสรี	,,	
	๗. ว่าที่เรือตรี อามรณ์ ณ สงขลา	,,	
	๘. นายเรืองสุข อรุณเวช	นายช่างศิลป์โท	
	๙. นายบุญส่ง นุชน้อมบุญ	,,	
	๑๐. นายอมร ศรีพจนารถ	ช่างศิลป์โท	
	๑๑. นายเลื่อน พุกกะพงศ์	,,	
	๑๒. นายมีง เพ็ญถนอม	,,	
ชั้นตรี	มี	๑๓	อัครา
ชั้นจัตวา	มี	๒๑	,,
ลูกจ้างประจำ	มี	๑๖	,,

งบประมาณรายจ่าย
กองทัตติศิลป์ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๑๒

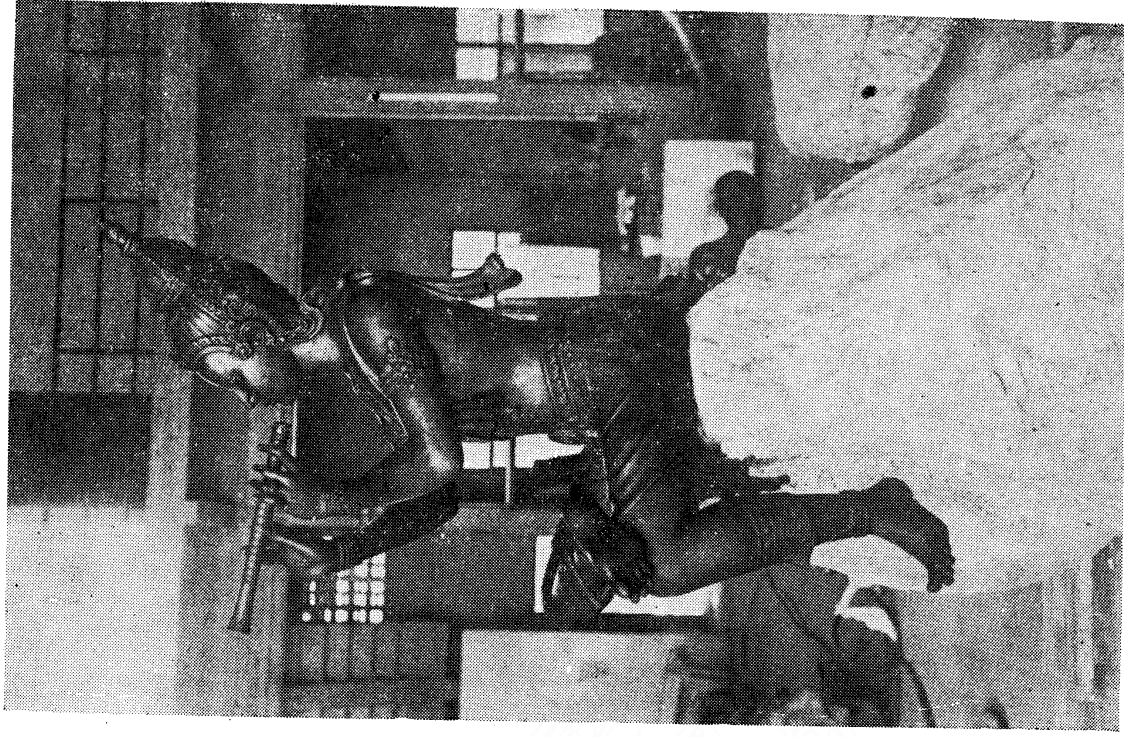
แผนงาน งาน	เงินเดือน	ค่าจ้างประจำ	ค่าจ้างชั่วคราว	ค่าตอบแทน	ค่าใช้สอย	ค่าวัสดุ	ค่าครุภัณฑ์	ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	เงินอุดหนุน	รายจ่ายอื่น	รวม
แผนงานช่างศิลป์ งานช่างศิลป์ไทย กองทัตติศิลป์	๑,๑๖๑,๒๘๐	๑๖๕,๕๔๐	๒,๕๐๐	๒๕,๐๐๐	๒๐,๐๐๐	๒๕,๐๐๐	๒๒๐,๓๐๐	๒,๒๒๕,๐๐๐	-	๑๐,๕๓๖,๓๐๐	๑๔,๗๘๑,๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ ทรงทอดพระเนตร
พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่โรงงานปั่นด้าย กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร

รูปอนุสาวรีย์สุนทรภู่ (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งคนจริง)
ประดิษฐานที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

รูปพระอภัยมณี (ขนาดเท่าคนจริง)
เป็นรูปประกอบอนุสาวรีย์สุนทรภู่

อนุสาวรีย์ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า
(ขนาดเท่าพระองค์จริง)
ประดิษฐานที่โรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราช
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

รูปหลวงพ่อปะพร (ขนาดเท่าองค์จริง)
ประดิษฐานที่วัดนันทารักษ์ ตำบลบางพูด เล้าอำเภอบางปะหัน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระพุทธลีหิงค์จำลอง (ขนาดหน้าตักกว้าง ๖๐ ซม.)
ประดิษฐานที่วัดเกตุมดีศรีวราราม จังหวัดสมุทรสาคร

อนุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง (ขนาดหนึ่งเท่าครึ่งพระองค์จริง)
ประดิษฐานที่หน้าวัดพระศรีสรรเพชญ์ พระราชวังโบราณ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เงินบริจาคค่าภักฐินของแต่ละกอง

๑. สำนักงานเลขานุการกรม	๗๗๐.๐๐	บาท
๒. กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์	๔๙๐.๐๐	,,
๓. กองหอสมุดแห่งชาติ	๑,๕๕๐.๐๐	,,
๔. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ	๓๓๐.๐๐	,,
๕. กองโบราณคดี	๒,๐๖๐.๐๐	,,
๖. กองสถาปัตยกรรม	๙๖๐.๐๐	,,
๗. กองหัตถศิลป์	๑,๐๘๐.๐๐	,,
๘. กองศิลปศึกษา	๒,๗๙๐.๐๐	,,
๙. กองการสังคีต	๔,๓๐๐.๐๐	,,
รวม	๑๔,๓๓๐.๐๐	,,

เงินค่าภักฐินของกองต่าง ๆ ลูกจ้างประจำ

๑. สำนักงานเลขานุการกรม	๑๓๐	บาท
๒. กองวรรณคดี	๔๐	,,
๓. กองหอสมุดแห่งชาติ	๓๐๐	,,
๔. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ	๔๐	,,
๕. กองโบราณคดี	๓๔๐	,,
๖. กองสถาปัตยกรรม	๕๐	,,
๗. กองหัตถศิลป์	๑๕๐	,,
๘. กองศิลปศึกษา	๒๑๐	,,
๙. กองการสังคีต	๔๐๐	,,
รวม	๑,๗๐๐	,,

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว นายกำธร สิริกุล ผู้พิมพ์และโฆษณา

๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓